

AALST_KASTEEL TERLINDEN

Beschermd als monument en dorps- en stadsgezicht bij Ministerieel besluit nr. 2303 van 02 juli 1987

BEHEERSPLAN

Betreft	Kasteel Terlinden Terlindendreef 9 – 9300 Aalst
Opdrachtgever	Smeyers Sarah Vlaanderenstraat 12, 9300 Aalst
Beheersplan opgemaakt door	Architecten De Bruyn bv Posthoornstraat 43 – 9300 Aalst T: 053 77 77 62 E: info@architectendebruyn.be
Kadastrale gegevens	2 ^{de} Afdeling – Sectie C – Nummers 1519a&b
Datum opmaak	Juli 2021

INHOUDSTAFEL

1. IDENTIFICATIE	5
1.1 Bescherming(en).....	7
1.2 Beschermingsstatuut.....	8
1.3 Gegevens eigenaar	8
1.4 Afbakening.....	9
1.5 Algemene foto's.....	15
2. HISTORISCHE NOTA	26
2.1 Kasteeldomein	27
3. INVENTARISATIE HUIDIGE TOESTAND.....	48
3.1 Algemene toestand kasteeldomein ter Linden	51
3.2 Het kasteel en omgeving	52
4. ERFGOEDWAARDEN	161
4.1 Waardebepaling	162
4.2 ZEN-erfgoed.....	165
5. BEHEERSVISIE EN DOELSTELLINGEN	166
5.1 Inleiding	167
5.2 Hoofddoelstellingen	167
5.3 Nevendoelstellingen.....	169
5.4 Archeologie versus visie en doelstellingen.....	170
6. MAATREGELLEN	171

6.1 Vooronderzoeken	172
6.2 Instandhoudingswerken	173
6.3 Eénmalige werken – Restauratie	174
6.4 Terugkerende werken – Onderhoud na restauratie.....	180
7. OPVOLGING EN EVALUATIE	182
8. EXTRA TOEVOEGINGEN.....	185
8.1 Bibliografie	187

1. IDENTIFICATIE

Inleiding

Op vraag van de eigenaar en opdrachtgever Smeyers Sarah wordt dit beheersplan opgemaakt. Het beheersplan moet een duidelijke visie stellen op de doestellingen van zowel opdrachtgever als gebruiker. De opdrachtgever heeft als wens het kasteelpark en het kasteel zoveel als mogelijk terug te geven aan de buurt en het momenteel desolate karakter om te vormen tot een levendige groene plek binnen een denses woonlandschap. Maximale instandhouding en versterken van de erfgoedwaarden zijn hierbij de sleutelwoorden. In concrete komt het neer op het publiek toegankelijk maken van het kasteelpark en een semipublieke invulling van het kasteel. De huidige functie van wijkbibliotheek in de orangerie en stalling wordt niet in vraag gesteld en blijft behouden. Wat betreft het kasteel kiest de opdrachtgever er voor om op de gelijkvloerse verdieping ruimte te laten voor een programma met publiek karakter en enigszins maatschappelijk nut. Op de verdieping een semi-publiek programma die meer aanleunt bij de historisch woonfunctie van het kasteel. Op de 2de en 3de verdieping een private woonentiteit die volledig aanleunt bij de historische functie en voldoet aan de hedendaagse wooneisen en wooncomfort. Dit beheersplan wordt opgemaakt voor zowel het beschermde stads- en dorpsgezicht als voor de monumenten zoals opgelijst in het puntje identificatie. Zowel de stallen, orangerie als kasteelhoeve worden louter informatie mee opgenomen in het beheersplan, dit ter vervollediging van het historisch stads- en dorpsgezicht.

Doel

Dit beheersplan wordt in eerste instantie opgemaakt in functie van het beheer van het kasteel, poortgebouw, de walgracht en omringend park. Het ontwikkelen van een doelgerichte beheersvisie die strookt met historische waarden van het beschermde goed en een inventarisatie van alle aanwezige erfgoedelementen. Daarnaast worden de grote krijtlijnen uitgezet over een periode van 24 jaar waarin dit beheersplan van kracht zal zijn en die als basis dient voor de restauratie, onderhoud en beheer van het beschermd erfgoed. Dit om restauratie in een verdere toekomst tot het absolute minimum te beperken.

Opbouw van het beheersplan

- Hoofdstuk 1: Diepgaand afbakening van het onderzoeksgebied
- Hoofdstuk 2: Historische nota die een beeld moet vormen van de historische evolutie van het beschermde erfgoed, met in het bijzonder de bouwhistorische evolutie.
- Hoofdstuk 3: Inventaris van alle erfgoedwaarden, voornamelijk exterieurelementen.
- Hoofdstuk 4: Bepaling van de erfgoedwaarden zoals opschreven in het ministerieel besluit.
- Hoofdstuk 5: Beheersvisie die bepaalde doelstellingen naar voor schuift minimaal voor de gehele periode waarin het beheersplan van kracht zal zijn (24 jaar).
- Hoofdstuk 6: De beheersmaatregelen. Deze lijst van instandhoudings-, onderhouds- en/of restauratiewerken hebben tot doel de in H4 en 5 beoogde doelstellingen te realiseren.
- Hoofdstuk 7: Voorstel voor de opvolging en evaluatie van de reeds eerder gepaalde doelstellingen en maatregelen
- Hoofdstuk 8: alle bijlagen

Dit beheersplan is geen statisch document, maar zal meegroeien met het project in de komende jaren. Herwerkingen en bijstellingen zijn een noodzaak.

1. Identificatie

1.1 Bescherming(en)

<u>Benaming</u>	Kasteel Terlinden
<u>Adres</u>	Terlindendreef 9 – 9300 Aalst
<u>Kadastrale gegevens</u>	2 ^{de} Afdeling – Sectie C – Nummers 1519a&b
<u>Bescherming</u>	
Datumnr.	MB 02-07-1987
Besluitnummer	2303
Statuut	Beschermd als monument. Beschermd als stads- en dorpsgezicht
Inhoud	Beschermd als monument zijn: bruggen, gevels en daken 18 ^{de} -eeuwse vleugels, gevels en daken stalling, gracht, kaaimuur, oranjerie, poortgebouw. Beschermd als stads- of dorpsgezicht: Kasteeldomein Terlinden.
<u>Benaming</u>	Kasteel Terlinden

1.2 Beschermingsstatuut

Beschermd monument	x
Beschermd cultuurhistorisch landschap	
Beschermd stads- of dorpsgezicht	x
Beschermd archeologische site	

1.3 Gegevens eigenaar

Eigenaar kasteel en kasteelpark (incl. poortgebouw, gracht, kaaimuur en bruggen)

Smeyers Sarah
Vlaanderenstraat 12 – 9300 Aalst

Eigenaar van de dreef, oranjerie en stalling

Stad Aalst
Werf 9 – 9300 Aalst

Gebruiker en opdrachtgever voor het beheersplan kasteel en kasteelpark (incl. poortgebouw, gracht, kaaimuur en bruggen)

Smeyers Sarah
Vlaanderenstraat 12 – 9300 Aalst

1.4 Afbakening

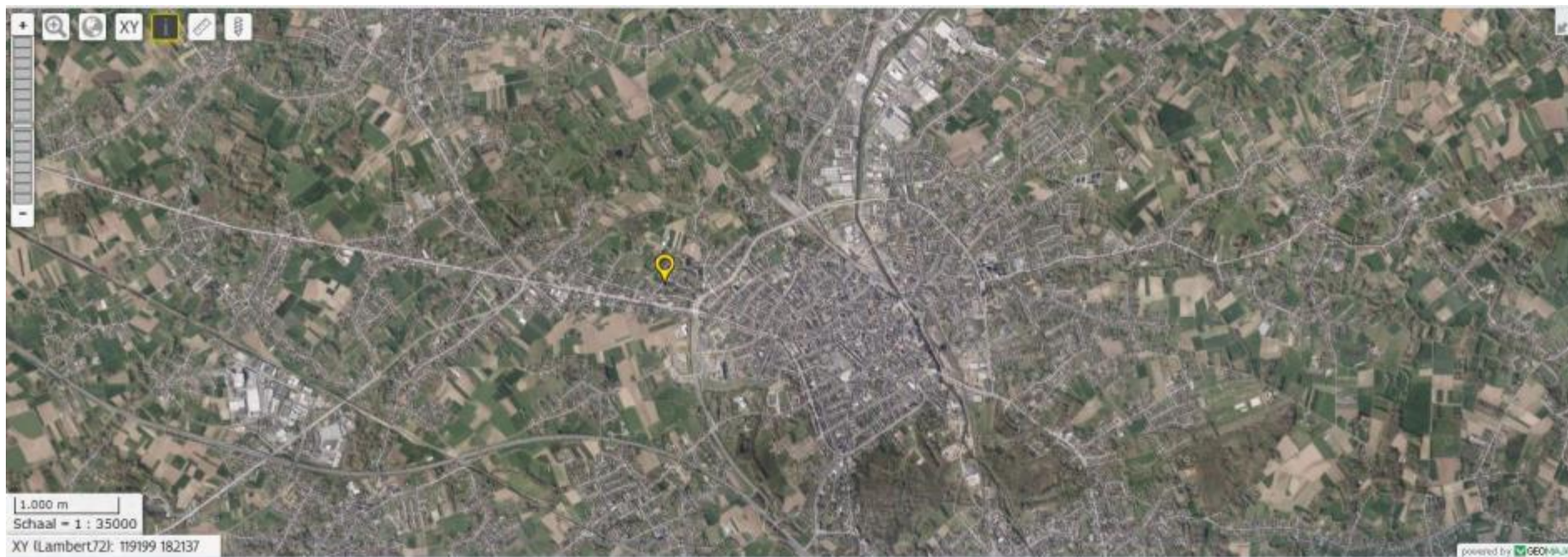
Het beheersplan wordt opgemaakt voor het volledige bouwkundig erfgoed: exterieur alsook voor de walgracht en het omliggend park.

Situering onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied is gelegen in Aalst, provincie Oost-Vlaanderen en ligt volgens het gewestplan in parkgebied. De tuin is deels gelegen in woongebied.

Verder maakt de site deel uit van het RUP 'afbakening regionaalstedelijk gebied Aalst'.

Zoals de luchtfoto's hieronder tonen, ligt het in een bebouwde zone, buiten de ring van Aalst (R41), ten westen van het centrum van de stad Aalst. Zie ook opmetingsplan in bijlage.

Situering op luchtfoto, het kasteel ligt ten westen van de stad Aalst.

Afbakening privé-eigendom

Centraal in het onderzoeksgebied ligt het privé-eigendom kasteel Terlinden, omringd door een gracht, bomen en grasland. Het eigendom wordt omringd door vrijstaande woningen met tuinen en enkele appartementsgebouwen met parkgebied. Ten oosten, haaks op het kasteel, bevinden zich enkele hoevegebouwen.

Afbakening onderzoeksgebied op luchtfoto (groen) en afbakening privé-eigendom van de opdrachtgever (rood).

Het vastgesteld bouwkundig erfgoed omvat:

Een U-vormig kasteel met hoofdgebouw uit 1913 en 18de-eeuwse zijvleugels, volledig omgeven door een gracht en toegankelijk via een achzijdig poortgebouw en twee bruggen. Buiten de omwalling bevinden zich in het landschappelijk ingericht park diverse aanhorigheden waaronder een oranjerie, stallingen en een kasteelhoeve. (Agentschap Onroerend Erfgoed Vlaanderen)

Het vaststellingsgebied bevat ook moderne, 20ste eeuw architectuur, waaronder een schoolgebouw met speelpleinen en een hoogbouw met parkeeraangelegenheid.

Vastgesteld bouwkundig erfgoed: Kasteel Terlinden. (Agentschap Onroerend Erfgoed Vlaanderen)

Het vastgestelde stads-of dorpsgezicht omvat:

De afbakening is identiek aan de afbakening van het onderzoeksgebied. Binnen deze afbakening wordt de hoogbouw, de parkeerplaatsen en het groen speelplein uitgesloten die wel deel uitmaken van het vastgesteld bouwkundig erfgoed.

Beschermde stads-of dorpsgezicht (blauw) en beschermde monumenten (rood). (Agentschap Onroerend Erfgoed Vlaanderen)

Bosgebied - bescherming

Een deel van het parkgebied, dat deel uitmaakt van het onderzoeksgebied, wordt aangeduid als bosgebied op de boskaart.

Om de bosgebieden in Vlaanderen te beschermen worden momenteel de kapvergunningen, voor alle bomen binnen dit gebied, rechtstreek bij Natuur en Bos aangevraagd. Het wordt aangeraden om eerst in overleg met Onroerend Erfgoed advies aan te vragen bij Natuur en Bos.

Boskaart. (Geopunt Vlaanderen, sd)

Biologische waardering, Natura 2000, VEN-gebied en vogelrichtlijngebied

Het onderzoeksgebied maakt geen deel uit van Natura 2000, VEN-gebied en vogelrichtlijngebied.¹

Het parkgebied is wel aangeduid als biologisch waardevol (groen vlak), waarbij het groengebied tussen de hoogbouw ook een, weliswaar mindere, biologische waardering krijgt als een combinatie van waardevolle en minder waardevolle elementen (groene arcering). Het terreinbezoek vond plaats in mei 2002 (Geopunt Vlaanderen).

Volgens de kaart potentieel natuurlijke vegetatie, zou het gebied ten westen, buiten het onderzoeksgebied, in aanmerking kunnen komen als elzen-vogelkersbos met kans op bronbos en beukenbos, eikenhaagbeukenbos of rijke eiken-beukenbos (Geopunt Vlaanderen, sd).

Kaart biologische waardering. (Geopunt Vlaanderen, sd)

¹ (Geopunt Vlaanderen, sd)

Foto 1: Algemeen zicht op voorgevel met binnenkoer

Foto 2: Algemeen zicht op voorgevel met binnenkoer met poortgebouw en slotgracht

Foto 3: Algemeen zicht op achtergevel en slotgracht met brug

Foto 4: Poortgebouw met slotgracht

Foto 5: Poortgebouw met slotgracht

Foto 6: Zuid-westgevel met slotgracht

Foto 7: Brug aan achtergevel met smeedijzeren balustrade

Foto 8: Primaire toegangspoor

Foto 9: Primaire toegangspoort vanop het domein

Foto 10: Zicht op residentie Dirk Martens

Foto 11: Zicht op residentie Dirk Martens

Foto 12: Zicht op appartementencomplex

Foto 13: Zicht op achtergevel met brug vanaf achterste gracht over grasvlakte

Foto 14

Foto 15

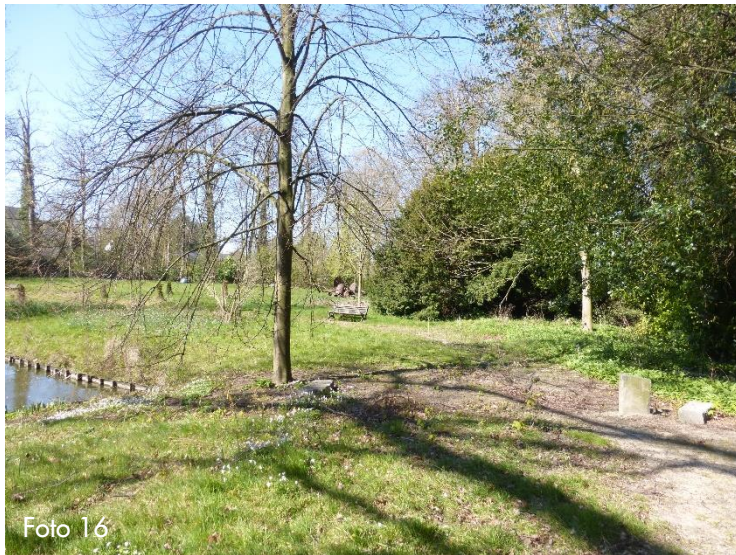

Foto 16

Foto 14: zicht op tertiaire poort

Foto 15: zicht op kastanjehouten afsluiting

Foto 16: zicht op kasteelpark achter het kasteel

2. HISTORISCHE NOTA

2. Historisch nota

2.1 Kasteeldomein

Historiek

Het kasteel Terlinden of de zogenaamde Grote Verdoemenis is gelegen in de vroegere wijk Schaarbeek in Aalst, aan de oude weg naar Gent (Oude Gentbaan).

Het is een 18e -eeuws kasteel met park en hoeve, gelegen aan de Jacques Geerinckxsquare en de Raffelgemstraat aan de westkant van Aalst.

Aalstenaars vereenzelvigen het huidige kasteel Terlinden vaak met het zogenaamde Kasteel van Verdoemenis. Er waren echter een Grote en een Kleine Verdoemenis in de Aalsterse geschiedenis.

Vaak worden verhalen van het ene toegewezen aan het andere, en het verschil tussen beiden was nogal vaag en mistig. Ook werden er veel mysterieuze verhalen over verteld.

Voor alle duidelijkheid dus : het kasteel Terlinden is wel degelijk het kasteel van de **Grote Verdoemenis** :

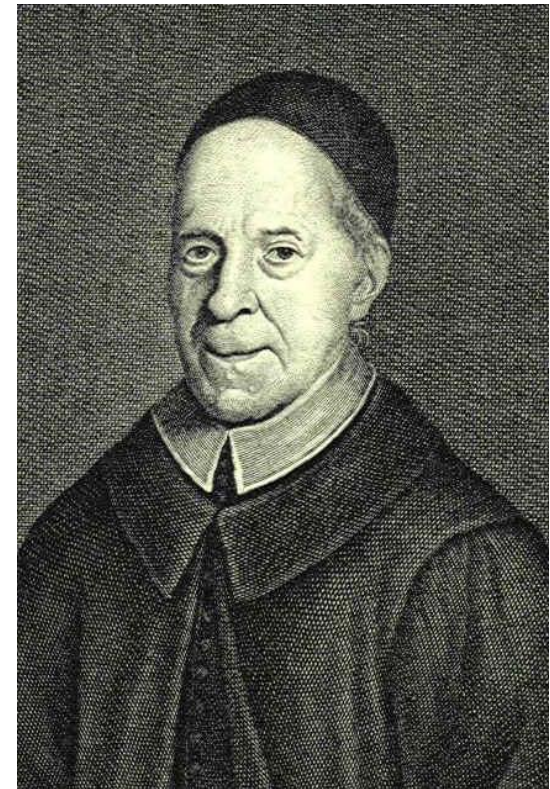
Deze lugubere naam werd in de volksmond gegeven aan het Hof Terlinden of het huidige Kasteel Terlinden. De oorsprong lag in het verblijf in het pachthof van Pater Pasquier Quesnel die er zijn Jansenistisch boek "Motif de droit du père Quesnel" schreef.

Deze pater was een getrouwe volgeling van de leperse bisschop Cornelius Jansenius (1585/1638).

De bisschop was de stichter van de 17de-eeuwse richting in de Rooms-katholieke Kerk, die de kerk wou hervormen naar een strenge Calvinistische strekking. Ze verwierp onder andere de pauselijke macht en de Onbevleete Ontvangenis van Maria, ze dienden slechts heel zelden de sacramenten toe, en ze waren felle tegenstanders van de Jezuïeten.

Via meerdere pauselijke bullen werden ze in de ban van de kerk geslagen.

Ontsnapt uit de gevangenis van het Aartsbisdom Mechelen, werd Quesnel opgevangen en gehuisvest door de toenmalige eigenaar van het goed, namelijk Priester t' Kint.

Pasquier Quesnel

Een "ketter" in de ban van de kerk werd beschouwd als des duivels, en dat feit gaf het Hof Terlinden, later Kasteel Terlinden, zijn naam "Kasteel van Verdoemenis".

Toen de Aalstenaars namelijk te weten kwamen dat deze ketter en aanhanger van satan op het kasteel en het hof Terlinden had verbleven was men ervan overtuigd niet ver meer af te zijn van de verdoemenis.

Deze benaming, die wat in de vergeethoek geraakt was, kwam terug meer in de actualiteit op het einde van de Oostenrijkse periode als de toenmalige eigenaar Jaak Angelus Dierickx tijdens de Brabantse Omwenteling uit zijn kasteel werd verdreven.

Bijkomend was de nabijheid van de galg op het Galgenveld, waar dagenlang de lijken van de opgeknoopte misdadigers hingen te bengelen en de kraaien hevig krasten, wat uiteraard geen opwekkend beeld opleverde.

Door een toeval keerde "le Père Quesnel" in 1963 terug naar zijn oude schuilplaats. De laatste eigenaars kochten namelijk het geschilderd portret uit de 18e eeuw van een Aalsters antiquair en het sierde de grote vergaderzaal. Tot op het moment van de verkoop keek père Quesnel dus in elk geval vanop zijn plaats boven de haard neer op de Aalstenaars en genodigden die er vergaderen en recepties bijwoonden.

Men vertelde ook dat de 'vramasjons' bijeenkomsten hielden in het kasteel van Verdoemenis in Aalst. De framassons (ofte vrijmetselaars), zag je nooit in de kerk en daarom werden ze verdacht van contacten met de duivel. En wanneer ze veel geld verdienden, hadden ze misschien wel hun ziel aan de duivel verpand...²

² Bron: Wikipedia (2020)

De geschiedenis begint met een omwald pachthof met de naam 't goed ter Linden', gelegen in de "straete genaemt de twee Steentienis" (omgeving Oude Gentbaan/Paddenhoek) in de wijk Schouwbroek die een onderdeel uitmaakte van de vroegere Praterij Schaarbeek.

De praterijen van Mijbeke en Schaarbeek, of het Aalsters buitengebied, hadden toen een oppervlakte van 1.800 ha.

In 1562 verkocht Diederik Buyl het hof aan Hendrik van der Meere.

In 1646 werd het hof en toebehoren verkocht aan schepen Jan Coucken uit de Kapellestraat en omvatte dan boomgaarden, een weide en een motte evenals een hoplochting, meersen en land voor omtrent 22 dachwanden.

Het goed, dat omgeven was door een heuse waterwal, besloeg samen met de nederhoeve in 1703 9 bunders (dit komt overeen met ongeveer 11 hectare).

De kaart van Villaret toont op de plek van het huidige kasteel een gebouw, volledig omgeven door een rechthoekige gracht, waarschijnlijk ooit aangelegd ter bescherming. Het gebouw met gracht bevindt zich langs een onafgewerkte weg met enkele andere constructies in een open landschap met hooi- en weilanden en met hier en daar enkele percelen met hoogstammige bomen. Daarrond zien we een akkerlandschap.

1745 Villaretkaart

1777 Ferrariskaart

Op de Ferrariskaart zien we een U-vormig gebouw met voorplein, omringende gracht en brug. Het betreft een kasteel, in 1775 gebouwd ter vervanging van een herenboerderij door Jaak-Angelus Dierickx. Het gebouw is oostelijk gericht. De gracht is verbonden aan een waterloop die een boomgaard doorkruist. Tegenover het gebouw bevinden zich 2 vrijstaande gebouwen. De drie gebouwen met een grote boomgaard worden rondom begrensd door hagen. Rond de boomgaard zien we 3 velden met hoogstambomen, eveneens begrensd door hagen. De toegangsdreef is haaks en wordt aan de inzet geflankeerd door laanbomen. Ten zuiden zien we tussen de gracht en de naburige akkers en velden een dubbele haag of haag met bomen. Zowel de Villaret kaart als de Ferrariskaart doen vermoeden dat het kasteel gebouwd werd op de plaats van een voormalige motte en evolueerde naar een waterkasteel.

Uit recent onderzoek is gebleken dat bij de bouw van het U-vormige kasteel in 1775 is verder gebouwd op de vroeg 18de-eeuws toestand van herenboerderij zoals we ze nog kunnen zie op de kaart van Villaret Ferraris.

Deze recente bevindingen wijzen er op dat de ondergrond mogelijks nog archeologische waardevol materiaal bevat die omwillen van zijn historische waarde automatisch mee beschermd zijn.

1802 kaartboek van Schaarbeek art. 88

Op de kaartboek van Schaarbeek bevindt zich hetzelfde U-vormig gebouw met voorplein, brug en poortgebouw. Opvallend is dat hier het voorplein twee ronde parterres heeft en achter het gebouwen zien we een grote symmetrisch aangelegde tuin, dit alles omgeven door een gracht. Ten noorden bevindt zich waarschijnlijk een ronde waterpartij in een boomgaard.

1818 Kadasterkaart van Aalst, sectie D

De Kadasterkaart van Aalst, toont de 'Château der Verdoemenis'. We herkennen hier de huidige U-vormige constructie met voorplein een poortgebouw met een brug over een omringende gracht. Het poortgebouw heeft hier nog 2 zijvleugels. Tegenover zien we waarschijnlijk de huidige stallingen, de orangerie en de kasteelhoeve.

1777 Ferrariskaart

1818 Kadasterkaart Aalst sectie D

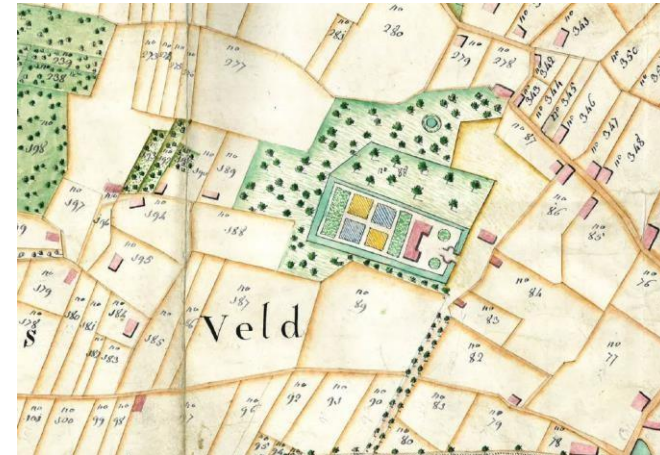
Als we de kaarten 1777, 1802 en 1818 verscalen op basis van de kadastrerpercelen en op elkaar leggen dan lijken de inplanting van het kasteelgebouw en de schaal van de gracht te verschillen. Dit kan een opmetingsfout zijn geweest, of werd de gracht verlegd tussen 1777 en 1818 en werd er een nieuw hoofdgebouw geplaatst? De kadastrerkaart uit 1818, slechts 16 jaar later dan de kaart uit 1802, toont in ieder geval een inplanting van kasteel, kasteelpoort en kasteelgracht min of meer te vergelijken met de huidige toestand.

Ferrariskaart (1764-1771)

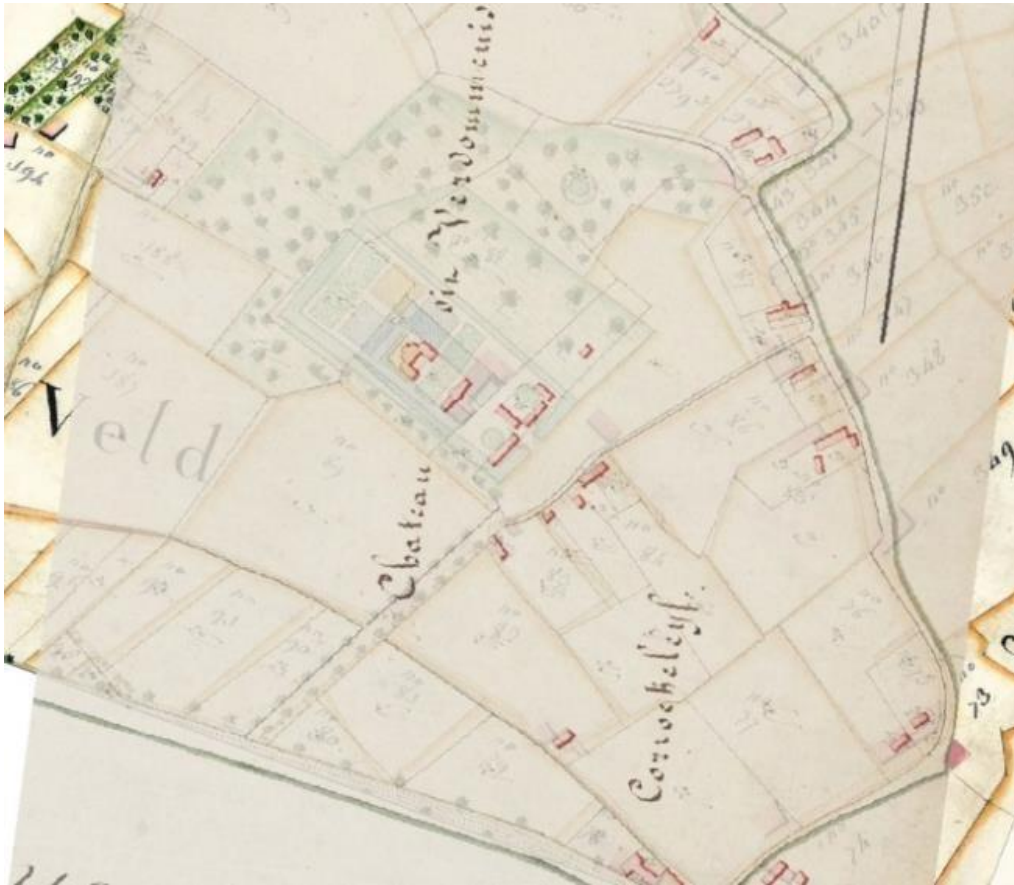
De kadasterkaart (Aalst sectie D) uit 1818 toont in vergelijking met de Ferrariskaart uit 1777 een grotere gracht en een groter kasteelplein.

1802 Kaartboek Schaarbeek

1818 Kadasterkaart Aalst sectie D

De kadastrerkaart (Aalst sectie D) uit 1818 toont dan weer een veel kleinere gracht in vergelijking met de kaart uit 1802 (1802 Kaartboek Schaarbeek). De schaal en positie van het kasteelgebouw is erg verschillend.

1830-1833 Primitief kadastrerkaart Oost-Vlaanderen

Het 'Terlinden Kasteel' wordt benoemd op het Primitief kadastrerkaart Oost-Vlaanderen. We herkennen hier de huidige landschappelijke inplanting van kasteel, gracht en bijgebouwen. Interessant is ook de aanduiding van de bospercelen.

1841 -1879 (Atlas der buurtwegen 1842, Popp 1842-1879, Vandermaelen 1846-1851, Kaart Van België 1873)

Op de Atlas der buurtwegen zien we voor het eerst de indicatie van de schuine toegangsweg. Het betreft hier een wandelpad 'Sentier n: 43' die ter hoogte van Kasteel Terlinden aansluit op Chemin N: 51. Verder zien we op de Vandermaelen kaart dat de beboste percelen, met of zonder kreupelhout het kasteel volledig omringen, met uitzondering van de zuid-oostelijke zijde waar zich de toegangsweg en de bijgebouwen bevinden. De kaart van België laat een regelmatig aangelegde tuin zien achter de gracht. Het kasteel wordt langs de grachtflanken begrensd door lijnvormige hagen met bomen, ten noorden bevindt zich nog altijd de boomgaard, ten westen hoogstammige loofbomen met kreupelhout of hakhout. De tuinen van de bijgebouwen situeren zich oostelijk, achter de gebouwen.

Vandermaelen kaarten (1846-1854)

Popp kaarten (1842-1879)

1884-1904 (Stafkaart van Aalst 1884, Kaart van België 1904)

Op beide kaarten zien we een symmetrisch aangelegde tuin achter het kasteel. Ten noorden, aansluitend aan de boomgaard werd een populierenplantsoen aangelegd.

1939-1950 Kaart van België

Op deze kaart verschijnt voor het eerst de brug die het kasteel langs de achterzijde rechtstreeks verbindt met het achterliggende park. Verder zien we voor het eerst de verlenging van de gracht, maar in de vorm van een 8 die vervolgens verder in noordelijke richting loopt en afbuigt (zoals op de Ferraris kaart uit 1777). De symmetrische tuin lijkt verdwenen. Er werd een vista achter de gracht gemaakt, over grasland en dwars door de bosmassieven. Op deze eerste parkachtige tekening zien we ook een lusvormig wandelpad aan weerszijde van de gracht en door de bosmassieven. De rode beuk naast de kasteelpoort wordt ingetekend³.

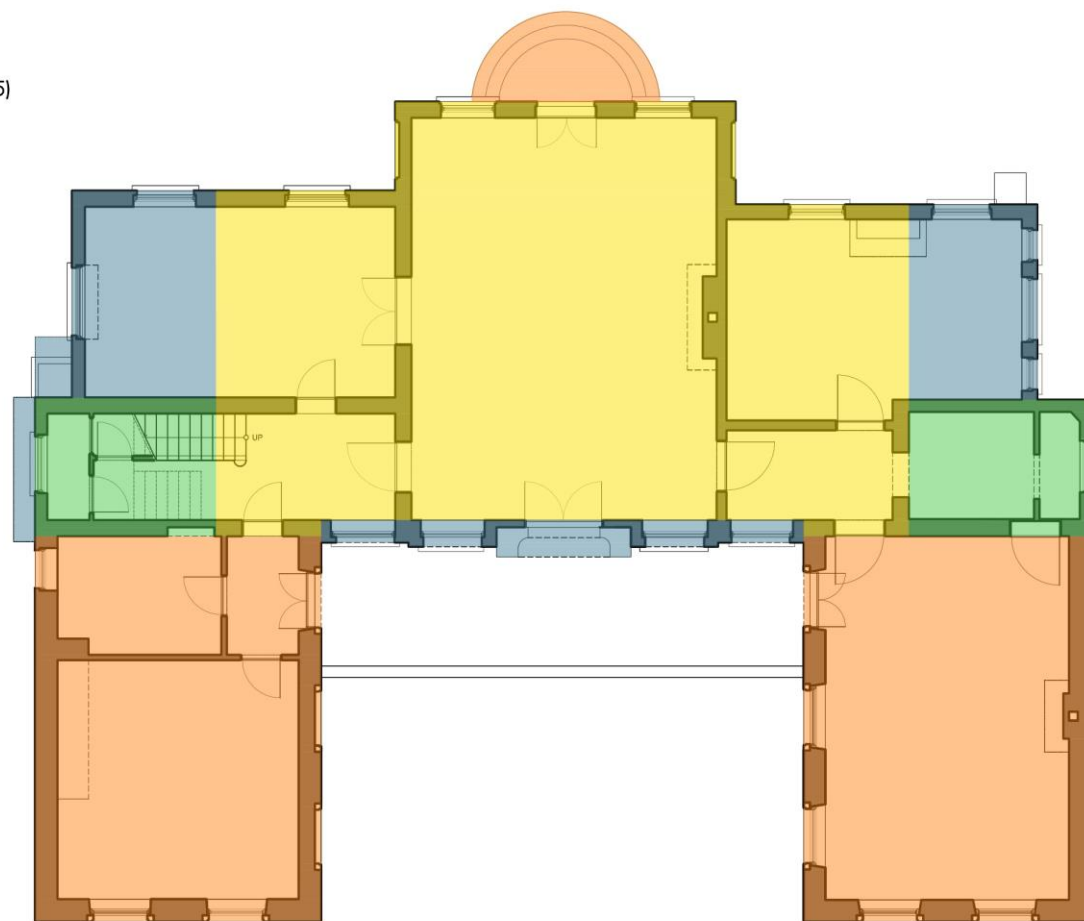
1968-1981- 2020 (topografische kaarten van België)

Tijdens deze periode neemt de verstedelijking rond het kasteel toe. De huidige Sylvain van der Guchtlaan doorkruist deels de schuine toegangsdreef. In 1968 verschijnen de eerste residentiële woningen langs de gracht en in 1981 staan de grote appartementsblokken op de kaart. Het is waarschijnlijk rond deze periode dat het poortgebouw 1 zijvleugel is verloren. Op het kasteelplein staat 1 solitaire boom.

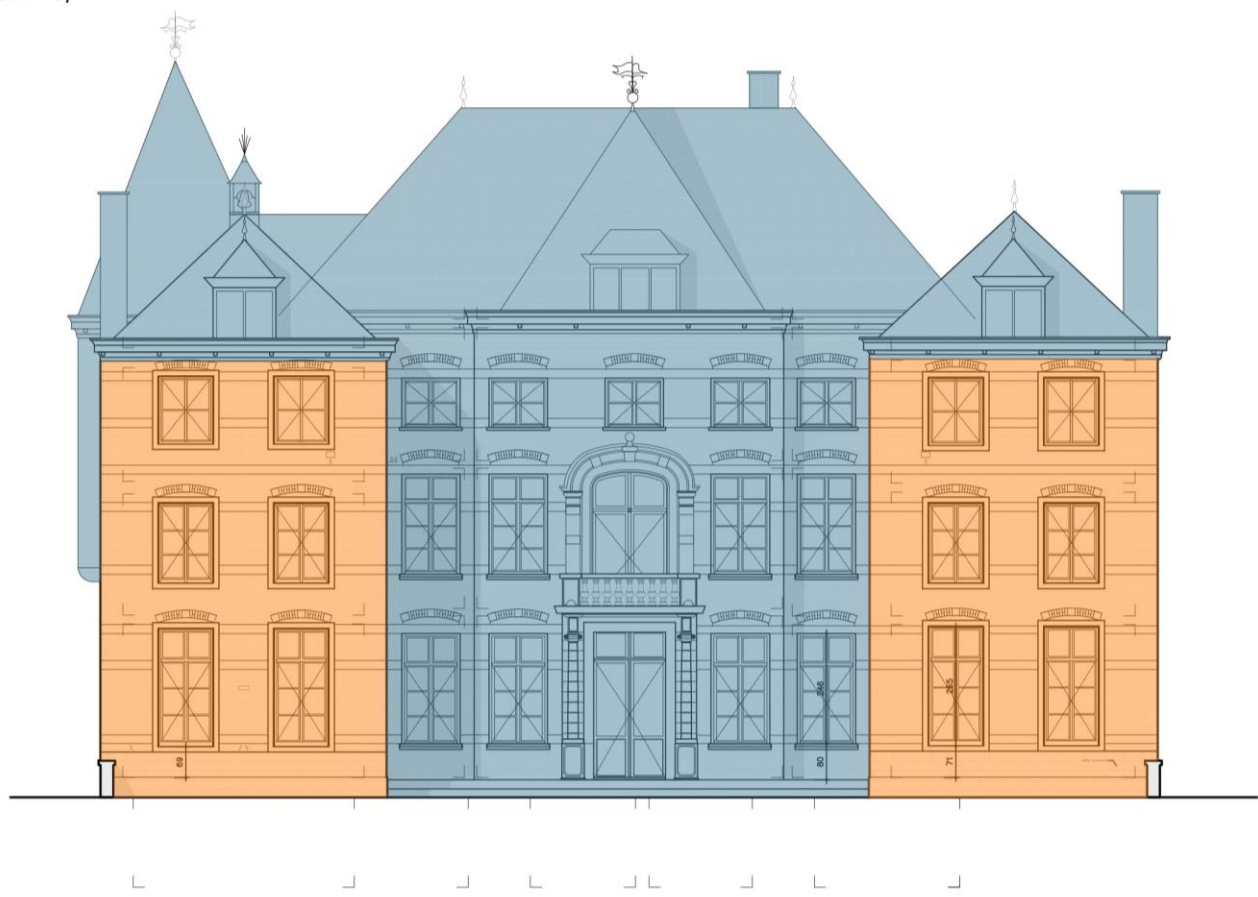
³ Het domein werd in 1913 verkocht aan de familie Leon Geerinckx die er drie generaties zouden blijven. Ze verbouwden het hoofdgebouw in neotraditionele stijl. Het smeedijzeren hek aan de ingang van de dreef was voorheen te Parijs gekocht op de Wereldtentoonstelling van 1889 (Wikipedia, 2020)

Onderstaande plannen zijn een samenvatting van het sporenonderzoek opgemaakt door dhr. Johan Grootaers, erfgoedexpert.

- 1ste helft 18de eeuw
- 2de helft 18de eeuw (ca. 1775)
- 19de eeuw
- 20ste eeuw

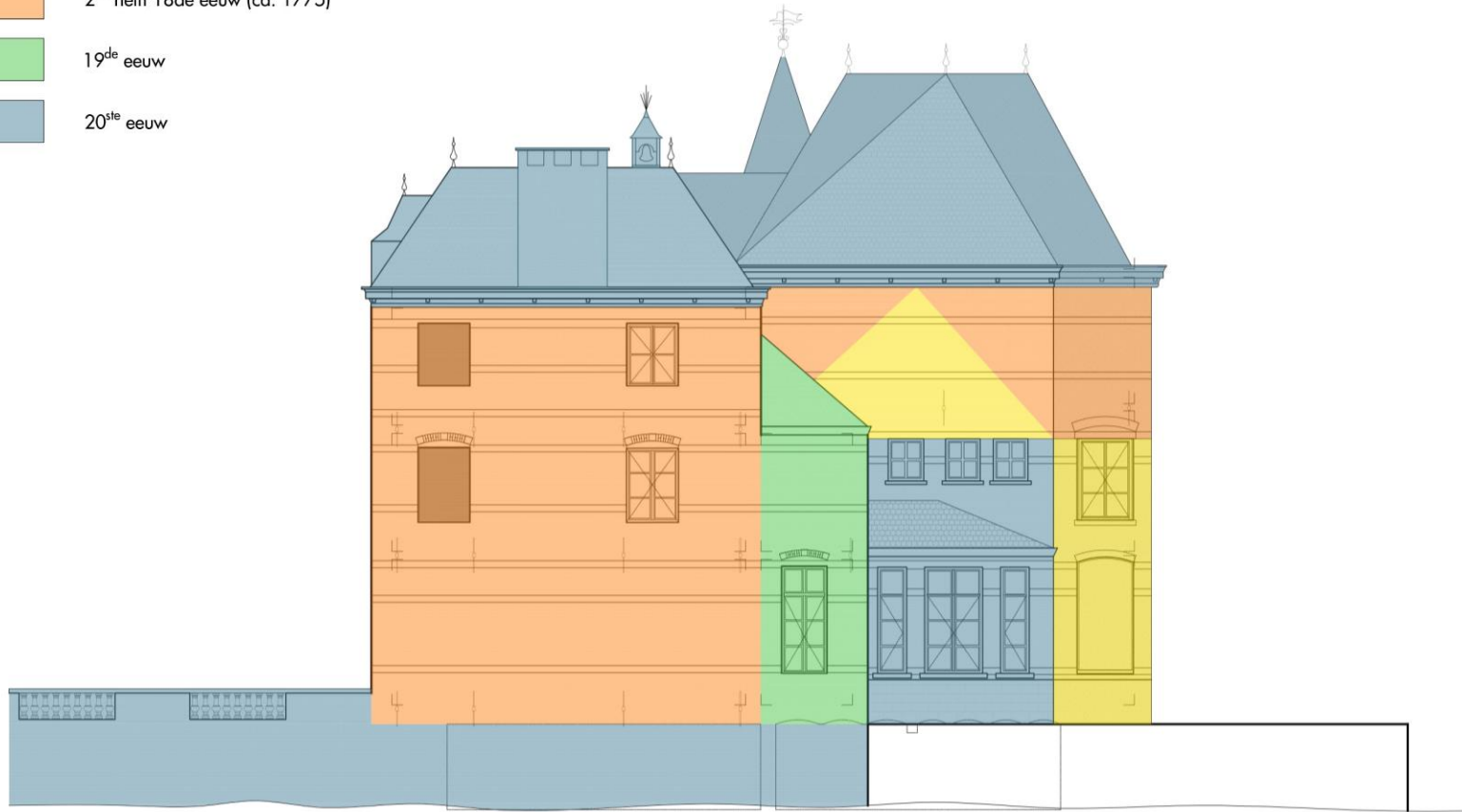
- 1ste helft 18de eeuw
- 2de helft 18de eeuw (ca. 1775)
- 19de eeuw
- 20ste eeuw

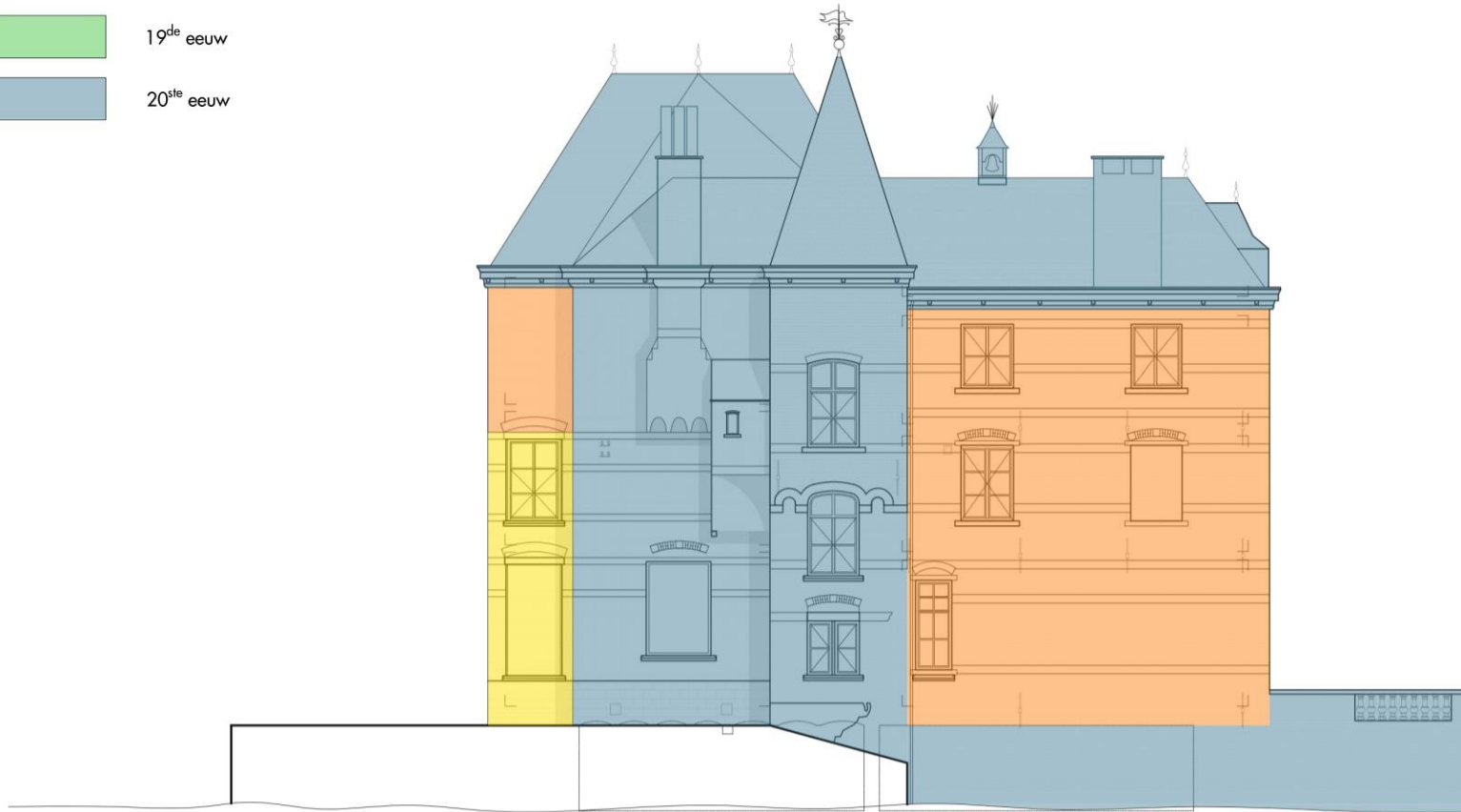
- 1ste helft 18de eeuw
- 2de helft 18de eeuw (ca. 1775)
- 19de eeuw
- 20ste eeuw

- 1ste helft 18de eeuw
- 2de helft 18de eeuw (ca. 1775)
- 19de eeuw
- 20ste eeuw

- 1ste helft 18de eeuw
- 2de helft 18de eeuw (ca. 1775)
- 19de eeuw
- 20ste eeuw

Luchtfoto's: 1969-1971-1996-2019

De volgende luchtfoto's tonen nog meer informatie over de beplantingen en de aanleg van de wegen en paden.

Op de luchtfoto van voor 1950 zijn een aantal details te zien die zeer interessant zijn.

- De herhaling van de cirkelpatronen die we herkennen van het huidige plein aan de kasteelpoort. In het kasteelpark werd deze ronde misschien omgeven door lage struiken of topiary (strak gesnoeide struiken) zoals we nog een beetje kunnen zien op de luchtfoto van 1996. In het kasteelpark vervaagt dit patroon in 2019 tot een rechte lijn waarrond symmetrisch kleine struiken in haakse assen werden aangeplant.
- De ronde parterres of cabochons op het voorplein van het kasteel.
- Een goed ontwikkelde houtkant met hoge bomen ten zuiden van de kasteelgracht.
- De aanwezigheid van een pad schuin aansluitend op het ronde plein voor de kasteelpoort. Dit verklaart waarschijnlijk de aanwezigheid van de pilaster die de parkwandeling inleidde rond de kasteelgracht zoals te zien op de kaart van 1939-1950. Dit pad is verdwenen met de bouw van het laatste hoekgebouw en het volbouwen van het voormalig landelijk parkgebied achter de gracht.
- Een vervaagde vista, de houtkanten langs de gracht hebben zich inmiddels gesloten.
- Puntvormige beplantingen in plaats van laanbomen op de Terlindendreef. Waarschijnlijk zijn dit de rozenstaanders in lijnvormige bloemperken of plates bandes zoals te zien op de herfotografie (zie ook herfotografie bij de fotoreportage in bijlage).
- Er staan nog grote laanbomen in het verlengde van de Terlindendreef tot aan de voormalige ring van Aalst.
- De parkaanleg omstreeks zou kunnen wijzen op een 'French Style' aanleg.

Foto van D'Herdt D.

Landschappelijke evolutie aan de hand van herfotografie

Zie herfotografie bij de fotoreportage in bijlage 11.

De fotoreportage in bijlage eindigt met een vergelijking van oude met foto's van nu die vanuit dezelfde hoek werden genomen. In het kort beschrijven we hier de opvallendste verschillen.

1901: In 1901 zien we een wandelpad op de hoek waar de gracht zich vertakt. In 1901 was de achtergevel van het kasteel soberder. De brug met de boogvormige leuning verbond het kasteel met het park. We herkennen de Catalpa boom op de hoek van de gracht en een conifeer aan de overzijde. Op de achtergrond zien we de boomkronen van jongvolwassen bomen. Dit betekent dat vóór 1900 er al een aanplant was gebeurd van bijzondere parkachtige bomen. De begroeiing langs de grachtoevers is los en natuurlijk.

1948: De foto's genomen in 1948 tonen het kasteel zoals we het nu kennen. Het poortgebouw had toen nog 2 zijvleugels en rond het kasteel, achter de bomen, zien we nog een open landschap. Verder stonden er in het park verschillende naaldbomen die een parksfeer bevestigen. De paden waren verzorgd afgestoken met plates-bandes, lijnvormige bloemenperken met mooie rozenstaanders. Op het voorplein, verhard met gravier, bevonden zich ronde parterres en tegen de gevels langwerpige. Langs de balustrade zien we waarschijnlijk rozenstruiken. Het park zag er zeer verzorgd uit net na WOII.

1970: In 1970 onderscheiden we achter het park een gesloten houtkant bestaande uit bomen en struiken. Het poortgebouw heeft nog 1 zijvleugel en aan de rechterzijde staat een groot appartementsgebouw. Het betreft een winteropname, het gazon is gemaaid tot aan de randen van de grachten. De grachten zijn strak afgeboord met een oeverbeschoeiing.

1978: De brugleuning langs de achterzijde van het kasteel was deels overgroeid met klimop. Een haag omringde het achterterras. Langs de zijkant van het kasteelgebouw zien we nog de takken van een boom, deel uitmakend van de houtkant langs de gracht. Op de achtergrond, voor het hoevegebouw herkennen we het silhouet van een leiboom. De koer van dit hoevegebouw is sindsdien niet veel veranderd, maar het gebruik wel, zichtbaar door een aangepast zijgebouw met een groot naambord van de petanqueclub.

1980: De ronde parterres lijken niet meer aanwezig te zijn. Aan de rechterzijde staat een boom. Aan het blad kunnen we zien dat dit geen Anna Paulownaboom was. Op het ronde plein, centraal gemarkeerd door een ronde parterre beplant met eenjarige planten, herkennen we de taxushaag voor de stallingen. Verder was het geheel toen nog veel 'tuinachtiger' en groener, met gevelbeplantingen, klimplanten, plates-bandes en rozen in rozenstaanders, orangerieplanten in pot.

1982: Deze parksfeer trok zich door tot op de Terlindendreef met rozenstaanders in plaats van de huidige lindebomen en een Ierse taxus, nog altijd aanwezig en een blauwe ceder. Achter in het park stonden ook nog meer naaldbomen en gesnoeide hagen, waarschijnlijk taxus. Het type zitbanken getuigt van een publieke functie in het park. Het geheel oogde veel luchtiger en meer onderhouden dan vandaag met meer variatie in de houtige beplantingen.

Besluit: De foto's zijn enkel momentopnames en voornamelijk genomen in de winter, daar moeten we rekening mee houden. Omstreeks 1900 tot omstreeks 1960 was er sprake van een goed onderhouden, parkachtig domein met een variatie aan beplantingen. Deze heeft zich, ondanks de verstedelijking langs de randen, daarna min of meer in stand kunnen houden. Vanaf 1996 zien we op de luchtfoto een duidelijke vervaging van de tekening. In de loop der jaren heeft een bijkomende natuurlijke plantenselectie plaatsgevonden, veel coniferen zijn bijvoorbeeld verdwenen. Dit is te verklaren door een extensief en of aangepast beheer en ook door de klimaatsverandering. Het huidige beeld, een natuurlijke, wildere beplantingen, heeft dan opnieuw meer overeenkomsten met de foto uit 1901.

Doordat het gebruik van het kasteel van privé naar publiek en vervolgens naar privé/leegstand geëvolueerd is, waarbij de historische hoevegebouwen wel een publieke functie behielden, is er ook een breuk ontstaan in de beheervisie waardoor het geheel en het karakter van een kasteel met kasteelgracht, oprijlaan, bijgebouwen en wandelpark verdwenen is.

Poortgebouw

Het poortgebouw dateert uit het begin van de 19de eeuw. Oorspronkelijk werden er, na de bouw van het poortgebouw, 2 annexen toegevoegd. Deze annexen zijn iets later in de 19de eeuw te situeren, maar kunnen we wel al zien op een kadasterplan van de stad Aalst uit 1818. Op deze kaart zien we eveneens de huidige opstelling zoals we ze vandaag nog kennen met oranjerie en stalling.

Tijdens de grote verbouwingscampagne uit 1913 werd het poortgebouw met zijn annexen eveneens aangepak in neotraditionele stijl (inclusief gepleisterde speklagen,...) Onder deze 20ste-eeuwse toestand zijn nog sporen terug te vinden van kleitlagen die de 18de-eeuwse toestand weergeven. In het jaar 1950 werd 1 van de 2 annexen weer afgebroken. Ter vervollediging van deze verdwenen annex werd de borstwinging doorgetrokken tot tegen het poortgebouw.

kadasterplan Aalst 1818

(Beeldarchief - Agentschap Onroerend Erfgoed)

Stalling en oranjerie

De gebouwen dateren uit de tweede helft van de 18de eeuw en werden aangepast in de 20ste eeuw. De Oranjerie kreeg in de 20ste-eeuw een lijstgevel in neoclassicistische stijl.

Onderstaande foto geeft de laat 20ste-eeuwse toestand weer van zowel de stalling als de oranjerie. Wat opvalt is dat er nog geen sprake is van de verbinding tussen de 2 volumes en dat de zone tussen het kasteel en de gebouwen voorzien is van een cirkelvormig perk met bloemen.

(Agentschap Onroerend Erfgoed – Fotograaf: Vlaamse Gemeenschap)

De Oranjerie werd in 2002 volledig aangepast als filiaal van de stadsbibliotheek voor de stad Aalst onder leiding van Architecten De Bruyn. Het is op dat moment dat de verbinding tussen de stalling en oranjerie tot stand komt en mee wordt opgenomen in het algemene beeld.

3. INVENTARISATIE HUIDIGE TOESTAND

3. Inventarisatie huidige toestand

Opmetingsplannen bestaande toestand

Opmetingsplannen en fotoreportage van de bestaande toestand bevinden zich in bijlage opgemaakt door Architecten De Bruyn bv.

Het kasteel is opgetrokken op een rechthoekig eiland binnen een rechthoekig omwalling, midden in een park. De koer is afgesloten met een bakstenen muur met hardstenen en betonnen balustrade.

Kasteel

Het wooncomplex heeft drie bouwlagen en bestaat uit een centraal hoofdgebouw uit 1913 en twee zijvleugels uit de 18de eeuw, het gebouw werd opgetrokken in baksteen met gecementeerde banden en hoekblokken en een sporadisch gebruik van zandsteen (hergebruikt materiaal).

De rechthoekige zijvleugels bestaan uit een voorgevel van twee traveeën en een zijgevel van drie traveeën onder zadeldak (leien) van 1775 en werden aangepast in 1913. De vleugels zijn voorzien van rechthoekige vensters in omlijstingen van natuursteen onder een segmentboogvormige ontlastingsboog met negblokken en gecementeerde onder-, tussen- en bovendorpels. De zuidwestelijke vleugel heeft in de zijgevel aan de waterkant links een licht vooruitspringende erker. De voorgevels hebben een dakkapel.

Het hoofdgebouw van drie bouwlagen met vijf traveeën onder een schilddak (leien) dateert uit 1913 en werd opgetrokken in de plaats van een oudere vleugel, het wordt voorafgegaan door een bordes van twee brede treden. Het middenrisaliet van drie traveeën bevindt zich onder een diep schilddak. De rechthoekige muuropeningen zijn voorzien van natuurstenen lateien, uitgewerkt als doorlopende lijsten onder segmentboogvormige pseudo-ontlastingsbogen. De rechthoekige deur in vlakke natuurstenen omlijsting wordt geflankeerd door zuilen met bladkapitelen en bevindt zich onder een kroonlijst met balkon met hardstenen balustrade. Het segmentboogvormig deurvenster op de eerste verdieping bevindt zich in een kwartholle omlijsting en heeft flankerende Toscaanse pilasters en een geprofileerd boogtracé. De centrale dakkapel bevat drie rechthoekige vensteropeningen. De achtergevel heeft dezelfde ordonnantie als de voorgevel met beluikte benedenvensters en een deur. Een centraal brugje leidt over de gracht naar het park toe. Links bevindt zich de kapel met een spitsboogvenster op de eerste verdieping ingevuld met maaswerk en verder nog een aanbouw van één bouwlaag onder een afgewolfd zadeldak.

Alle kamers zijn ontdaan van hun pleisterwerk en plafondafwerking, wel zijn nog de neoclassicistische marmeren schouwen en parketvloeren in visgraatverband aanwezig. De inkomhal is ingericht in neo-Vlaams-renaissance-stijl met balkenzoldering, marmeren mozaïekvloer, eenvoudige lambrisering met effen paneelwerk en een monumentale schouw in neorenaissancestijl, waarvan de wangen uitgewerkt zijn met rood-wit geaderde, balustervormige kolommen met Ionisch kapiteel. De haardplaat met leliemotieven dateert uit 1733. Het noordoost georiënteerd hoeksalon bewaart een replica van een schouw in Duitse renaissancestijl gedateerd 1617

met luitspelende hermenfiguren, waarboven leeuwen met wapenschilden. Geen merkwaardig meubilair, historisch verbonden met het kasteel, werd aangetroffen; mogelijk behoren twee neorenaissance buffetten op de gelijkvloerse verdieping wel tot de neorenaissancestofferings van het interieur.

Poortgebouw

Naast de grote beuk staat een achzijdig poortgebouw onder piramidale bedaking (leien). De toestand zoals we hem nu zien is deze zoals na de verbouwing in neotraditionele stijl uit 1913. De rondboogvormige muuropeningen met hoekblokken, de kroonlijst op klossen waarboven zich een entablement met casementen bevindt en een rondboogpoort met zandstenen hoekblokken waarin een vleugelpoort met fraai gesculpteerde barokmakelaar met opschrift "Maria 1664" (hergebruikt materiaal) geplaatst werd, verlevendigen het gebouw. Rechts bevindt zich nog een aanbouw van één bouwlaag onder een afgewolfd zadeldak.

Stallen en oranjerie

In het park, voor het kasteel, bevinden zich de stallen die bestaan uit één bouwlaag, zeven ongelijke traveeën onder een schilddak. De gebouwen dateren uit de tweede helft van de 18de eeuw en werden aangepast in de 20ste eeuw. Het is een baksteenbouw met gebruik van zandsteen, gekenmerkt door segmentboogvormige muuropeningen, deur en poort in een omlijsting van zandsteen met neoblokken, en een dakkapel.

Haaks op de stalvleugel - ermee verbonden door een recent volume - bevindt zich de oranjerie uit de tweede helft van de 18de eeuw, die opgevat is als een volume van één hoge bouwlaag en vijf traveeën onder een schilddak. De neoclassicistische gecementeerde gevel uit de 20ste eeuw wordt geritmeerd door pilasters met Ionische kapitelen onder entablement waartussen rechthoekige vensters met roedeverdeling die de traveeën markeren.

Kasteelhoeve

De gesloten kasteelhoeve bestaat uit witgeschilderde gebouwen van één bouwlaag onder zadeldaken (pannen) uit de 19de eeuw gegroepeerd rondom een gekasseide binnenkoer. Haaks op de inrijpoort ligt het boerenhuis met één bouwlaag onder zadeldak, uit de tweede helft van de 18de eeuw. In het eerste kwart van de 20ste eeuw werd de woning verhoogd met één bouwlaag onder een schilddak. De erfgevel kent verschillende aanbouwen onder lessenaarsdaken. Links is een zijgevel met sporen van vlechtingen te zien en verder is er nog een haakse stalvleugel en dwarsschuur aanwezig.

Zowel de stallen, oranjerie als kasteelhoeve worden louter informatie mee opgenomen in het beheersplan, dit ter vervollediging van het historisch stads- en dorpsgezicht.

Kasteelpark

Het huidige wegenpatroon en de omwalling rond het kasteel zijn ongewijzigd gebleven. De aanplantingen zijn vermoedelijk recenter gebeurd, de exacte datum van de aanleg van het park in landschappelijke stijl is niet gekend. Het bomenbestand is volgroeid en de soortensamenstelling is gevarieerd. Dendrologisch is het gebied niet hoogst merkwaardig, maar dit belet niet dat het waardevol is als park met de daaraan verbonden - voornamelijk sociale - functies.

Op 16 maart 1982 werd een inventaris van het bomenbestand in het park opgemaakt. Volgende bomen werden geregistreerd: Coloradozilverspar (*Abies concolor*), Spaanse aak (*Acer campestre*), gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*), witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*), haagbeuk (*Carpinus betulus*), Amerikaanse trompetboom (*Catalpa bignonioides*), blauwe ceder (*Cedrus atlantica* 'Glauca'), tweestijlige meidoorn (*Crataegus laevigata* 'Pauls's Scarlet'), gewone beuk (*Fagus sylvatica*), bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'), gewone es (*Fraxinus excelsior*), treures (*Fraxinus excelsior* 'Pendula'), pluimes (*Fraxinus ornus*), Japanse notenboom (*Ginkgo biloba*), magnolia (*Magnolia x soulangeana*), gewone spar (*Picea abies*), blauwe spar (*Picea pungens* 'Glauca'), Weymouthden (*Pinus strobus*), gewone plataan (*Platanus x acerfolia*), zoete kers (*Prunus avium*), zomereik (*Quercus robur*), Amerikaanse eik (*Quercus rubra*), schietwilg (*Salix alba*), mammoetboom (*Sequoiadendron giganteum*), meelbes (*Sorbus aria*), gewone lijsterbes (*Sorbus aucuparia*), moerascipres (*Taxodium distichum*), zomerlinde (*Tilia platyphyllos*), zilverlinde (*Tilia tomentosa*), Hollandse linde (*Tilia x europaea*) en ruwe iep (*Ulmus glabra*).⁴

3.1 Algemene toestand kasteeldomein ter Linden

Het kasteeldomein Terlinden bestaande uit een U-vormig kasteel met hoofdgebouw uit 1913 en 18de-eeuwse zijvleugels en verkeert over het algemeen in matige toestand. Plaatselijk treedt er scheurvorming op en is het metselwerk verweerd, maar dit heeft geen bijzonder negatieve invloed op de structurele waarde. De daken, zowel de dakbeddeking, structuur als goten zijn aan vervanging toe en vertonen sporen van inrotting veroorzaakt door waterinfiltratie. Voor het schrijnwerk kan algemeen gesteld worden dat herstellingen noodzakelijk zijn.

De reeds eerder herstelde omwalling, kaaimuur en brug tot het park dienen opnieuw tendegen te worden hersteld.

Voor het landschappelijk ingericht park kan gesteld worden, dat met uitzondering van het rooien van enkele dode bomen en wat maai en snoeiwerk, het park zich in een natuurlijk gezonde staat bevindt.

Van het poortgebouw kunnen we stellen dat deze zich in redelijke staat bevindt met uitzondering enkele aangetaste gevels, goten en daken remise. De topbekroning is verdwenen. Hiervan is nog een beeld op foto pg. 42 en 74.

⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Kasteeldomein Terlinden [online] <http://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/278> (Geraadpleegd op 12-12-2019)

3.2 Het kasteel en omgeving

Onderstaande inventaris gaat in op de elementen met erfgoedwaarde. Elementen zonder erfgoedwaarde zoals technische installaties, moderne muurbetegeling, ... worden niet opgenomen in deze lijst.

Kasteel

Daken 18de -eeuwse zijvleugels

Nergens op de schilddaken kan nog een historische dakbedekking uit de 18de eeuw worden teruggevonden. De huidige dakbedekking is er een met Belgische (Waalse) natuurleien die we kunnen situeren in de 20ste eeuw. Deze leidekking is terug te brengen tot de grootschalige verbouwingcampagne van 1913. De leien zijn genageld en de onderste 2 rijen zijn bevestigd door middel van leihaken. De leien zijn geplaatst in Maaslandse dekking en hebben een formaat van 30cm x 15cm.

De houten geprofileerde bakgoot met hondjes is eveneens terug te brengen tot dezelfde verbouwingcampagne. De bakgoot is relatief eenvoudig van profilering. Hetzelfde geldt voor de hondjes. De hondjes volgen de ritmering van de gevels en gevelopeningen en versterken de ritmiek. Oorspronkelijk waren de goten, evenals de dakkapellen, in een bruinrood geschilderd. Later werden deze in een donkerbruin geschilderd, zoals we deze in de huidige toestand kunnen aantreffen.

TOESTAND

De goten vertonen plaatselijk ernstige schade. De dakbedekking is eveneens verveert, leien zakken uit en/of zijn verdwenen.

Dakdoorbreking

Boven op de linker 18de-eeuwse vleugel zien we een dakruiter. De houten dakruiter is afgewerkt met een spitsdak uit leien. Bovenop het spitsdak een koperen topbekroning die fungeert als bliksemafleiding.

Alle schouwen die aanwezig zijn kunnen gedateerd worden anno 1913 en maken integraal deel uit van de grote verbouwingcampagne. De schouwen zijn opgetrokken uit baksteen en gemetseld in een halfsteens verband. De schouw in de linker achterhoek, hier dateert het onderstuk nog uit de 18de eeuw. 1 enkele schouw is afgewerkt met 3 schouwpijpen. De overige schouwen zijn niet voorzien van schouwkappen. Occasioneel wordt er gebruik gemaakt van een deksteen in blauwe steen.

TOESTAND

Zowel de dakruiter als de schouwen vertonen ernstige gebreken. De leien bedekking en alle lood van de dakruiter vertonen ernstige schade. Leien zijn gebroken en/of verdwenen. Het lood is verweerd en het schilderwerk bladdert af. De klok is eveneens nogal verweerd door corrosie. De meeste schouwen vertonen sporen van instabiliteit en vertering van het metselwerk.

Vlnr: Foto 1 dakruiter, Foto 2 schouw aan de 18de-eeuwse vleugel, Foto 3 schouw met schouwpijpen, Foto 4 schouw met onderstuk uit de 18de eeuw

Foto 1 dakkapel aan achtergevel

Foto 2 dakkapel aan voorgevel

Dakkapel

We kunnen 3 types dakkapel onderscheiden. Aan de achterzijde van het kasteel gericht naar het park een eenvoudig model, zie foto 1. Het betreft een relatief klein model onder een lessenaarsdak. Het dak en de zijbebording zijn bekleed met leien. In de voorgevel een iets groter model onder een schilddak, zie foto 2. De schrijnwerken zitten achter geprofileerde verticale stijlen en verdelen de dakkapel in 3 gelijke delen. Het model op de 18de-eeuwse vleugel is het basis model voor de overige dakkapellen, zie foto 3. Dak en zijkanten zijn bedekt met leien. De nokken en noordbomen zijn afgewerkt met lood. De aansluiting met het hoofddak is uitgewerkt met een kilgoot uit zink. Enkel de dakkapellen op de 18de-eeuwse vleugels zijn voorzien van een piron, zie topbekroning op volgende pagina. Het schrijnwerk van de kapel is geschilderd in een donkerbruin. Oorspronkelijk was dit een bruinrood (ossenbloed). De opengaande vleugels van het schrijnwerk zijn in het wit geschilderd en zijn voorzien van enkelvoudige getrokken beglazing.

Foto 3 dakkapel op 18de-eeuwse vleugel

TOESTAND

De dakkapellen verkeren in redelijke staat. Volgend schadebeeld kan worden vastgesteld: verweerde dakbedekking; afbladderend schilderwerk.

Topbekroning

Alle daken zijn voorzien van pironen in koper. Enkele van deze topbekroningen fungeren als bliksemafleiding. Op de spitstoren van de trappenpartij en het schilddak boven de inkomdeur zien we een rijkelijke topbekroning met een windvaan en 4 armen met floralen. Op elke vlag zien we een verschillend wapenschild. De oorsprong van het wapenschild kon op heden nog niet worden achterhaald.

TOESTAND

Topbekroningen verkeren in goede staat, op enkele verdwenen pironen of beschadigingen na.

Noordbomen

De noordbomen zijn bekleed met plooilood en hebben een staande naad. De aansluiting tussen de leidekking en de noordboom wordt gerealiseerd door middel van noordboomleien. Noordboom bekleed met geplooid lood met staande naad en noordboomleien.

Nokken

Nokken met nokruiter zijn bekleed met plooilood. De overlap van elk stuk nok is bevestigd in de onderliggende nokruiter door middel van schroeven en beugels. Her en der zijn nog de oude nokbevestigingen terug te vinden. Onder het lood zien we een stormlaag. Deze stormlaag heeft afgeschuinde hoeken diagonaal op de maaslandse dekking van het leiendak.

Goten

De goten, zowel kilgoot als bakgoot, zijn bedekt met een zinken gootbekleding en gaan over in zinken regenwaterafvoeren. Nergens zijn er eindstukken of voetstukken terug te vinden. Alle afvoeren monden rechtstreeks uit in de omliggende kasteelgracht.

Ladderhaken

Op het lage dakje aan de achtergevel vinden we nog enkele ladderhaken. De ladderhaken zijn niet meer conform de huidige normen.

TOESTAND

Alle lood en zinkwerk verkeerd inslechte staat en dient te worden vervangen.

Zolders 18de -eeuwse zijvleugels

De zoldering van de 18de-eeuwse vleugels werd opgetrokken uit eikenhouten spanten. Het dak bestaat uit 2 spanten, dewelke voorzien zijn van telmerken. Deze spanten worden met elkaar verbonden door middel van 2 gordingen en een nokbalk. Dwars op deze gordingen en nokbalk is er om de 40cm een keper voorzien, dewelke de basis vormt voor de bovenliggende dakbebording. De dakbebording is aaneensluitend uitgevoerd, wat ervoor zorgt dat er slecht een matige ventilatie ontstaat van de kapconstructie. Boven op de bebording werden de natuurleien genageld. Niet enkel de bebording maar ook de spanten, gordingen en kepers dateren uit de verbouwingingscampagne van 1913. Het is niet helemaal duidelijk of er houtdelen uit de 18de eeuw werden gerecupereerd. De aanwezigheid van telmerken doet ons echter vermoeden van wel.

TOESTAND

De bebording dient deels te worden vervangen, maar verder verkeert de kapconstructie in een relatief goede staat. Kleine herstellingen zijn echter aangeraden maar deze hebben maar een kleine invloed op de bestaande structuur. Waar de dakstructuur over gaat naar het groot dak, ter hoogte van de kilgoot is er schade op te merken door waterinfiltratie.

Gevels

De 18de-eeuwse vleugels van het kasteel is opgetrokken als een baksteenbouw in Spaans formaat gemetseld in kruisverband met rechthoekige gevelopeningen. De zijvleugels dateren uit 1770 hebben vensteromlijstingen in Henegouwse karboonkalksteen (hardsteen), er is hier geen Lediaanse steen verwerkt. Aan de vensteropeningen zijn nog sporen aanwezig van oude luiken. De luikogen zijn hierbij bewaard gebleven. De middenvleugel is gemetseld met een kleiner Waals formaat (21 cm x 5 cm).

De oudste, vermoedelijk vroeg 18de eeuws, onderbouw van de achtergevel bezit vensterhoekblokken in Lediaan en er werd ook leperse Numelietenkalksteen waargenomen.

Er werd geen natuursteen verwerkt in het sokkelbereik.

De segmentboogvormige ontlastingsbogen boven de meeste vensters tonen drie blokken (begin- en sluitsteen) in hetzij Savonnières uit 1913 of imitatiepleister uit 1913. De frontgevel uit 1913 bevat alle onderdelen in Savonnières fine. Dit materiaal werd in 1913 ook toegepast bij de vervanging van bovendorpels in de achtergevel.

Oorspronkelijk 18de -eeuws verzorgd (gedagstreept) voegwerk werd niet waargenomen, alle opliggende dubbel gedagstreepte voegwerk met bont bruinrode (caput mortuum) schildering dateert van 1913 en is het best bewaard op de binnenkoer. Dergelijke afwerking is in minder mate afleesbaar op de andere gevels.

Er zijn pertinente aanwijzingen dat de kasteelgevels oorspronkelijk of toch zeker in een 18de eeuwse beginfase gekleit waren (dunne kalei). De verhullende bleekokerige monochrome afwerking werd aangebracht op een witte grondlaag. Daarvan zijn overal duidelijke restanten bewaard gebleven.

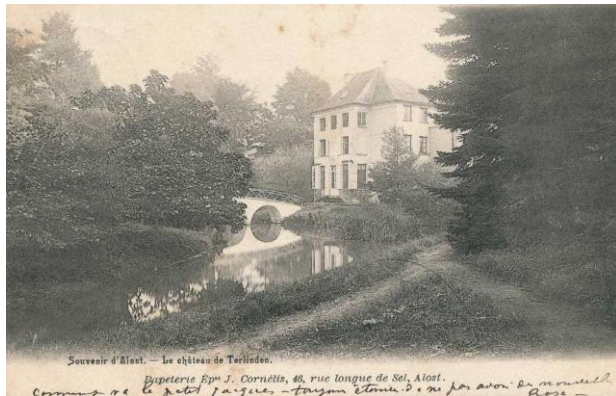
Het helder geschilderde aspect van het kasteel is nog te zien op sommige foto's van voor 1913. Op de gevels die dateren van na 1913 zijn geen sporen van kalei teug te vinden.

Het gehele systeem van gecementeerde speklagen en hoekblokken dateert van 1913. Deze afwerking valt te situeren binnen dezelfde stijlperiode als de bruinrode schildering van het kasteel en de dubbel gedagstreepte voegen.

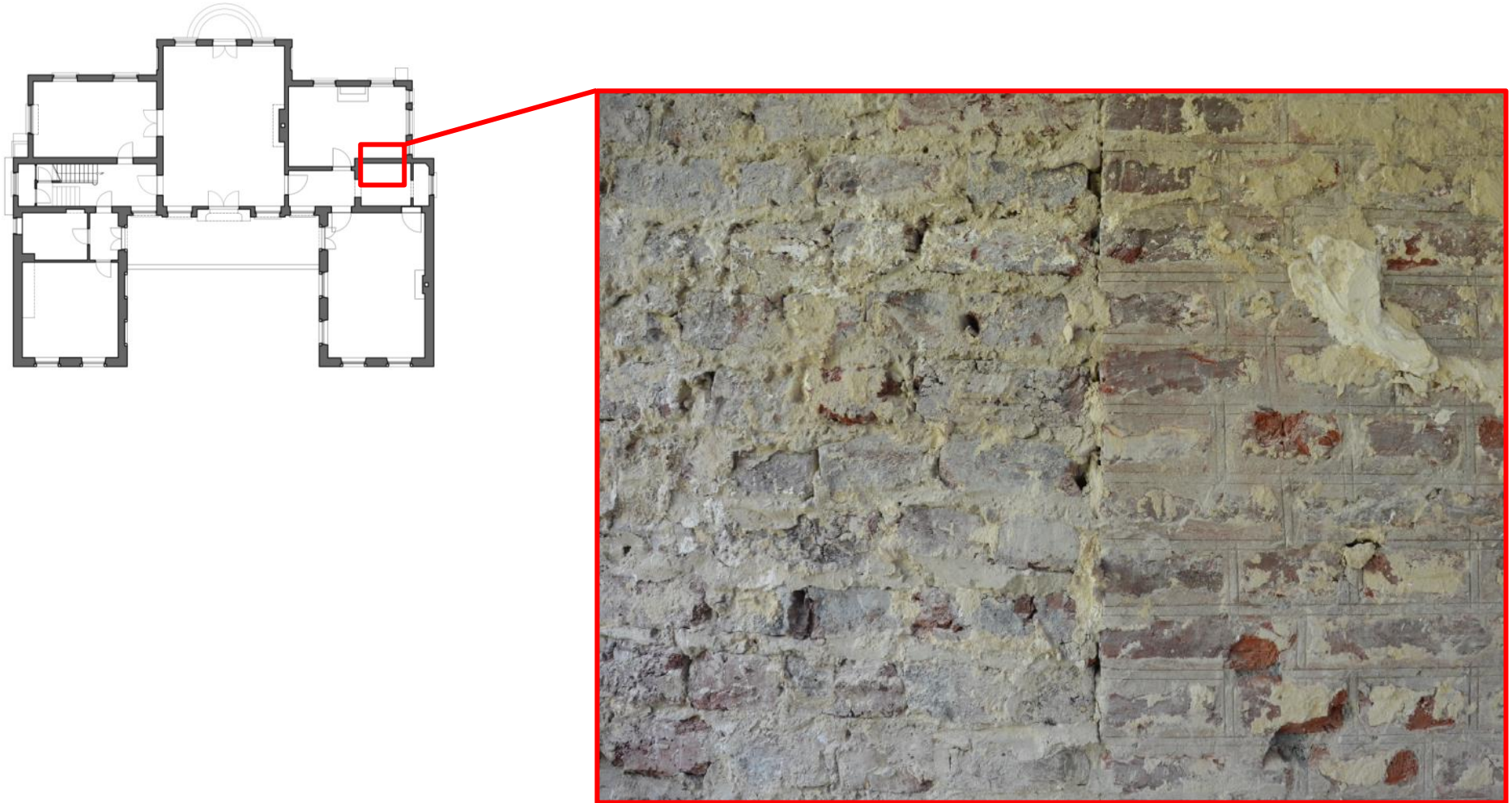
Ook de gecementeerde plint van de binnenkoer met schijnvoegen is te dateren in 1913 en maakt deel uit van diezelfde grote verbouwingcampagne.

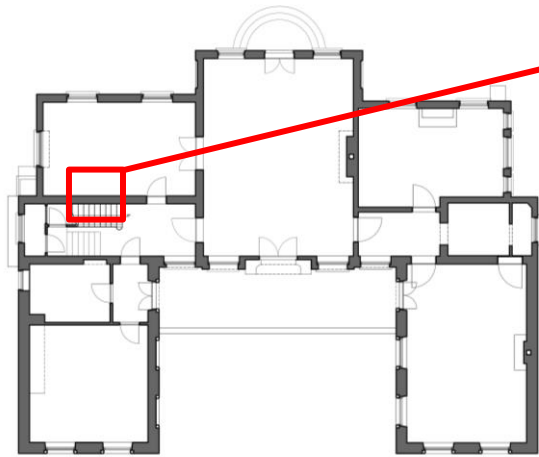
In het interieur is er een binnenmuur van een vroeg 18de -eeuwse annex die bleek okerkleitwerk toont en die vroeger, voor de vergroting van 1775, buitenmuur was.

De gevels van het kasteel zijn in de geschiedenis nooit bepleisterd geweest.

In het interieur gelijkvloers is er een binnenmuur van een vroeg 18de-eeuwse annex die een bleek oker kleitwerk toont en die voeger, voor de vergroting van 1775, buitenmuur was. Onderstaand een aanduiding van desbetreffende locatie.

Gelijkvloers en eerste verdieping behoren tot een aanvang/kernbouw uit de eerste helft van de 18de eeuw. Het betrof een corpus en links en rechts een annexe, alles met slechts 1 bovenverdieping onder een nu verdwenen zadeldak.

- 1ste helft 18de eeuw
- 2de helft 18de eeuw (ca. 1775)
- 19de eeuw
- 20ste eeuw

In de eerste helft van de 18de eeuw waren de vensters van de achtergevel zogenaamde kruisvensters. Daarop wijzen sponningstenen in leperse Numelietenkalksteen, er kan van uitgegaan worden dat oorspronkelijk er natuurstenen kruismonelen voorkwamen.

Hardstenen dorpels met neusprofiel, bovendorpels in Savonnières en ontlastingsbogen met Savonnières blokken behoren tot de bouwfase 1913, zie ook kleine vensters tweede verdieping.

Er werd geen natuursteen toegepast in het sokkelbereik.

De gecementeerde hoekkettingen van de achtergevel dateren van 1913. Hoekblokken op de annexgevel rechts zijn uit 18de-eeuwse Nummelietenkalksteen. De kleine aanbouw met lessenaarsdak links is van 1913.

Afwerkingslagen

Op het vroeg 18de-eeuwse gevelgedeelte zijn verweerde speklagen te zien van een voormalige kleitlaag. Ze bewijzen dat het gebouw in de medio 18de eeuw gekleit was.

Dit bevestigt de afwerkingssporen van de frontgevels rondom de binnenkoer (bleekoker kleitlaag).

TOESTAND

De algemene staat kan omschreven worden als matig, volgend schadebeeld is waarneembaar:

- Scheurvorming van metselwerk
- Erosie van bakstenen
- Afbrokkeling van pleisterwerk
- Verwerking van voegwerk
- Vervuilde gevels en zoutafzetting (korstvorming).

Toegangspodest

Het hardstenen toegangspodest van de achtergevel stamt uit de 18de eeuw, vermoedelijk eind 18de eeuw. De podestreden met neusprofiel zijn karakteristiek. De baksteenvulling is van recentere datum.

TOESTAND

De algemene staat kan omschreven worden als goed. Zowel de hardsteen als de bestrating zijn slecht licht verontreinigd.

De achtergevel en de gevels gericht naar het park of omwalling zijn voorzien van eenvoudige smeedijzeren zwart geschilderde gevelankers (schootankers). Het betreft eenvoudige rechte ankers met onder- en bovenaan een kruis in gebeiteld ter decoratie. Het gebeiteld kruis wordt begrensd door 2 horizontale streepjes. Beide schouwen die deel uitmaken van de 18de-eeuwse vleugels zijn eveneens voorzien van zwart geschilderde ankers. Hier betreft het een iets anders type (Y-model). De onderzijde is eenvoudig recht. Boven de veer splitst het anker in 2. Het anker maakt een horizontale verbinding met de dakstructuur. De ankers verkeren visueel in goede staat. De beschermingslaag is echter niet meer intact, waardoor de ankers sporen van roest vertonen. De ankers dienen te worden ontdaan van roest en voorzien van een nieuwe zwarte verflaag. Constructief zijn er op het eerste gezicht geen gebreken waarneembaar.

TOESTAND

De algemene staat kan omschreven worden als goed, de ankers vertonen geen bijzondere sporen van roestvorming. Het schilderwerk is echter wel overal grotendeels verdwenen.

Schrijnwerk

20ste eeuwse schrijnwerk van kasteel

Het bestaande houten schrijnwerk van het kasteel dateert uit de grote verbouwingcampagne anno 1913. Dit blijkt uit het type schrijnwerk, de detaillering, het soort sluitingen en pompespagnoletten, de raamtabletten, omkasting enz. Het esthetische aspect van deze ingreep is opmerkelijk omdat de toenmalige architect ernaar gestreefd heeft om een uitzicht te creëren dat de 18de-eeuwse architectuur evoceert en een vlakverdeling heeft ontworpen waarbij met de aanwending van houten glasroeden of kleinhouten een grote homogeniteit gerealiseerd is en waardoor het lijkt dat alle glasverdelingen ongeveer gelijk zijn. Dit met uitzondering van de kozijnen in het centrale risaliet met ingangsdeur en daarboven een raam in met een korfboog. Op de gelijkvloers staat boven het kalf een vast raam als bovenlicht verdeeld in 2 vlakken. De vergaringen zijn uitgevoerd als open pen- en gat verbindingen. Het hang- en sluitwerk bestaat uit ingewerkte scharnieren.

Het aangetroffen standaardvenster uit 1913 bezit volgende kenmerken : Grote hol bolle steenlijst (neus), Kleine hol bolle waterlijst, Halfronde makelaar en kalf, Prismatische kalkknoop, Binnenwerks geprofileerde roeden, Binnenzijde scharnieren met knieren, Originele pomp- en krukespagnoletten. Alle schrijnwerken werden aanvankelijk lime-white geschilderd. Bij herstel of vervanging is het hang- en sluitwerk zo veel als mogelijk te recupereren.

Alle raamkozijnen zijn beglaasd met enkel glas. De beglazing bestaat uit enerzijds getrokken glas (1913, duidelijk herkenbaar aan de golving van het glasoppervlak) en latere herstellingen en/of vervangingen in modern floatglas.

Bijlage 15 is een inventaris van het type schrijnwerken aanwezig per gevel en verdieping.

TOESTAND

Dit schrijnwerk is kwalitatief zeer goed uitgevoerd. De meeste ramen zijn door krimp- en zwelgedrag moeilijk te openen zonder krachtig trekken. Structureel zijn zo goed als alle ramen in orde maar de meeste moeten aan de contactvlakken een mm afgeschraapt en geschuurd worden, omdat ze iets te veel klemmen. Dit kan gebeuren naar aanleiding van de conservatie-ingrepen.

TYPE 1

Het schrijnwerk type 1 betreft 20ste-eeuws schrijnwerk, afkomstig uit de laatste verbouwingcampagne. Het schrijnwerk is voorzien uit enkelvoudige beglazing in getrokken glas tussen houten kleinhouten. Onderaan het schrijnwerk een geprofileerde steenlijst met bol-hol profiel. De makelaar en het kalf zijn eveneens geprofileerd met een half rond profiel. Op de kruising tussen makelaar en kalf zien we een vierkant medaillon. Binnen dit type zijn er verschillende varianten. In open toestand zien de een hol-bolle stolplijst. Volgende varianten zijn terug te vinden: dubbele opengaande vleugel met vast bovenlicht recht (1A), dubbele opengaande vleugel met vast bovenlicht onder korfboog (1B), dubbele opengaande vleugel (1C), enkele opengaande vleugel (1D). Type 1A zie we zowel terug als raam of deur.

FS110
G07 IX

TYPE 2

Het schrijnwerk type 2 betreft 20ste-eeuws schrijnwerk, afkomstig uit de laatste verbouwingscampagne. Het schrijnwerk is voorzien uit enkelvoudige beglazing in getrokken glas tussen houten kleinhouten. Het schrijnwerk is voorzien van een hol-bolle steenlijst. De makelaar en het kalf zijn eveneens geprofileerd.

TYPE 3

Het schrijnwerk type 3 betreft eenvoudig 20ste-eeuws schrijnwerk, afkomstig uit de laatste verbouwingcampagne. Het schrijnwerk is voorzien uit enkelvoudige beglazing in getrokken glas tussen houten kleinhouten. Het schrijnwerk is voorzien van een eenvoudige afgeschuinde steenlijst en de makelaar is niet geprofileerd. In open toestand zien we een rechte stolplijst

TYPE 4

Het schrijnwerk type 3 betreft eenvoudig 20ste-eeuws schrijnwerk, afkomstig uit de laatste verbouwingcampagne. Het schrijnwerk is voorzien uit enkelvoudige beglazing in getrokken glas tussen houten kleinhouten. Het schrijnwerk is voorzien van een eenvoudige afgeschuinde steenlijst en de makelaar is niet geprofileerd. De makelaar loopt bovenaan door op het vaste kader en is onderaan voorzien van een verzwaring.

TYPE 5

Het schrijnwerk type 5 betreft eenvoudig 20ste-eeuws schrijnwerk, afkomstig uit de laatste verbouwingcampagne. Het schrijnwerk is voorzien uit enkelvoudige beglazing in getrokken glas tussen houten kleinhouten. Het schrijnwerk is voorzien van een eenvoudige afgeschuinde steenlijst en de makelaar is matig geprofileerd. De makelaar is bovenaan ingewerkt in het vaste kader en onderaan loopt deze over in de waterlijst.

TYPE 6

Het schrijnwerk type 6 betreft 20ste-eeuws schrijnwerk, afkomstig uit de laatste verbouwingscampagne. Het schrijnwerk is voorzien uit enkelvoudige beglazing in getrokken glas tussen houten kleinhouten. Het schrijnwerk is voorzien van een bolle steenlijst. De makelaar en het kalf zijn hol-bol geprofileerd. Binnen dit type vinden we een type terug met en zonder bovenlicht.

TYPE 7

Het schrijnwerk type 8 betreft 20ste-eeuws schrijnwerk, afkomstig uit de laatste verbouwingcampagne. Het houten schrijnwerk is wit geschilderd en voorzien van enkelvoudige beglazing in getrokken glas.

Beslag

Binnen dezelfde types schrijnwerk zien we verschillende types beslag.

Algemeen gesteld komen de volgende types sluitwerk voor: grendel, pompespagnolet en krukespagnolet.

Grendel

Pompepagnolet type 1

Pompepagnolet type 2

Pompepaignolet type 3

Pompepaignolet type 4

Pompepaignolet type 5

Pompepaignolet type 6

Krukespagnolet type 1

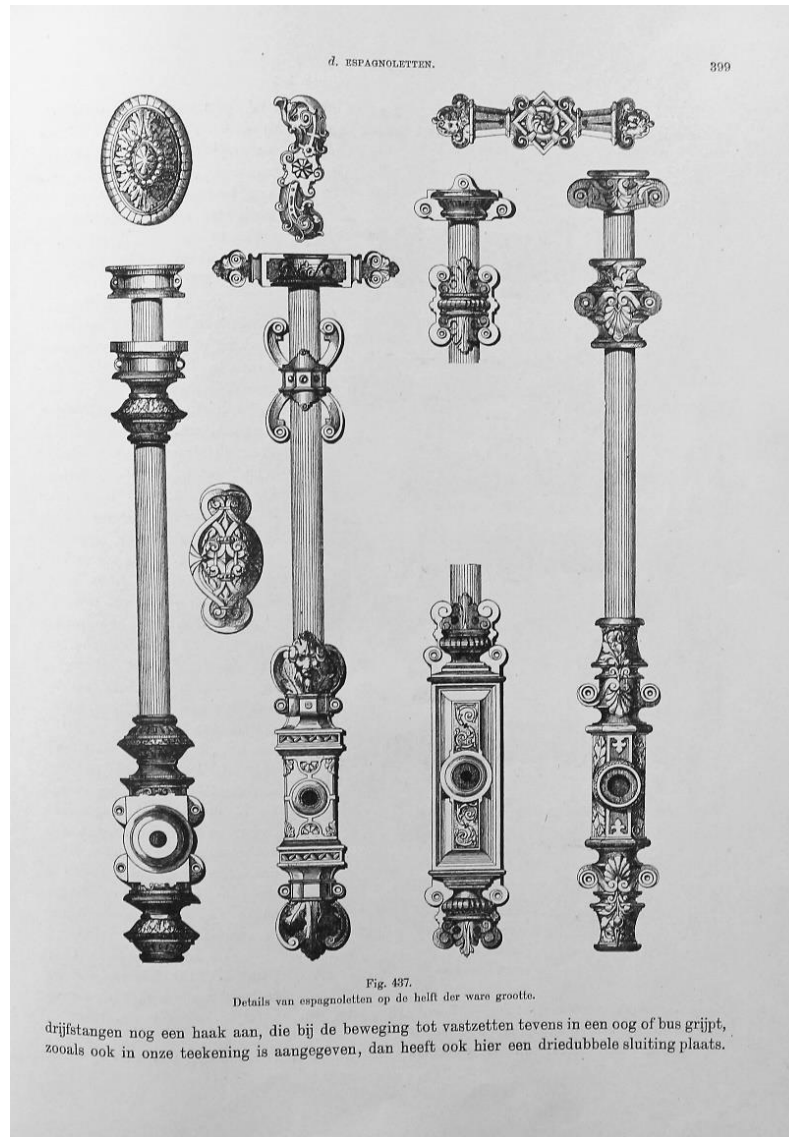
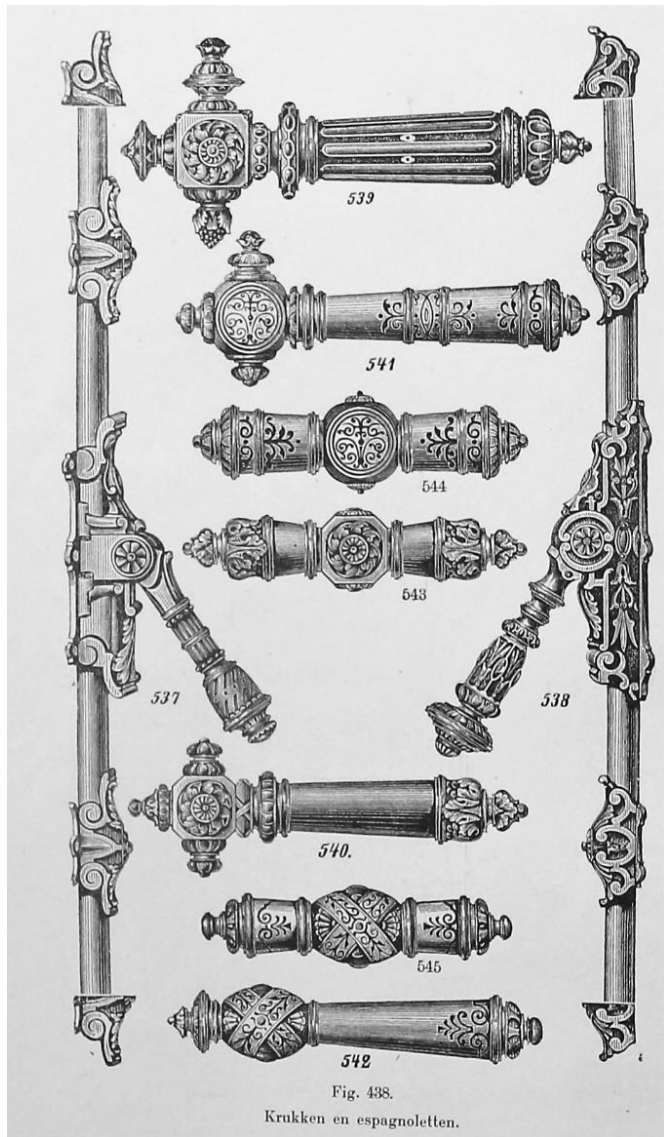

Krukespagnolet type 2

Krukespagnolet type 3

Illustratie van pomp- en krukespagnolet uit:

Zwiers, L.H.P. Berlage, Handboek der Burgerlijke bouwkunde. Houtconstructies, Amsterdam, 1920.

Berghuis, F.Lz., Scholten G.A., Burgerlijke bouwkunde. Onze betimmeringen, Antwerpen; 1903

Voor de scharnier vinden we eveneens verschillende types terug per type schrijnwerk.
Volgende types scharnieren zijn terug te vinden:

Knieren

Briket

Paumelle

Luiken

Aan de achterkant van het gebouw zijn op het gelijkvloers bij de meeste raamkozijnen houten luiken toegevoegd. Het zijn beklampte raamconstructies vergaard met duimse stijlen en regels met een drievaks verdeling en voor de deur een viervaks verdeling. Ze zijn aangebracht aan de muren met duimgehengen op luikruimen. De luiken zijn in hetzelfde bruin geschilderd als de goten maar door overmatige bezoning zijn deze behoorlijk afgeschenen.

TOESTAND

Alle luiken hangen af, zijn aangetast door houtrot en het schilderwerk bladdert af.

Kasteel (kapel)

Het glas-in-loodraam in de kapel dateert eveneens uit 1913. Het glas-in-lood is geplaatst in een eenvoudig neogotisch spitsboograam met dagkanten, middenmoneel en maaswerk in natuursteen. Aan de interieurzijde zijn de raambruggen overdekt met oppervlakkige roestvorming. Eveneens door corrosie van de raambruggen is het ijzer uitgezet en is het steenwerk beschadigd, met barsten en lacunes tot gevolg.

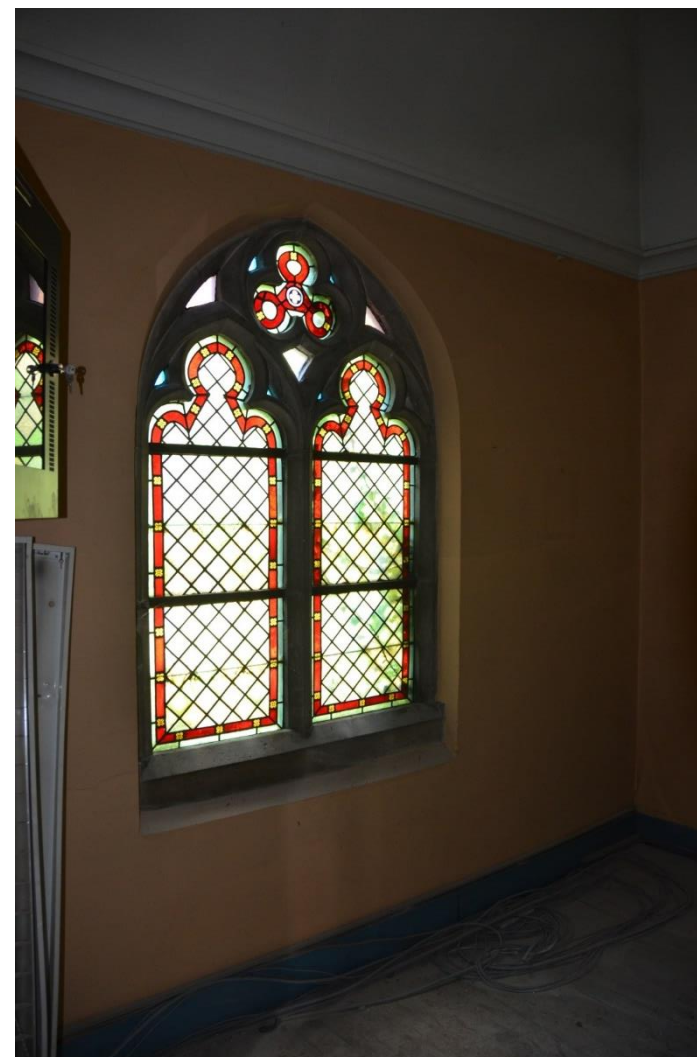
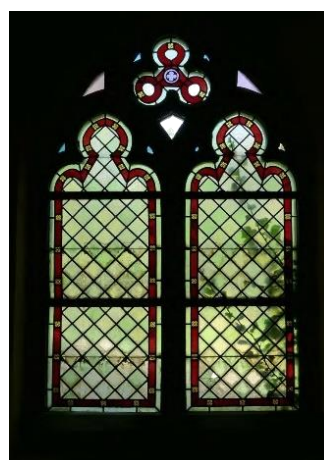
De glas-in-loodpanelen met een meerkleurige ruitvormige loodzetting hebben een rode bordure, die afgewisseld wordt met gele gebrandschilderde kalibers. De ruitvormen zijn uitgevoerd in kathedraalglas, de bordure in rood plaqué-glas en geel kathedraalglas.

Wat de schade aan het glas-in-lood betreft, kan men stellen dat deze beperkt blijft tot enkele enkelvoudige- en meervoudige breuken. Bovenaan in het maaswerk, onder de drielob, werd in het verleden een passtuk vervangen door een kaliber in gewoon vensterglas.

Het glas-in-lood is sterk vervuild langs de exterieurzijde. Ten dele is deze hardnekkige vervuiling afkomstig van de roestende bindroeden, maar ook de begroeiing in de onmiddellijke nabijheid van het glasraam, of zelfs op het glasraam zorgt is ten dele verantwoordelijk voor de vervuiling van de panelen. Langs de interieurzijde blijft de vervuiling beperkt tot een stoflaag.

TOESTAND

Het loodnet verkeert in een relatief goede toestand, maar de mastiek die de afdichting tussen glas en lood moet verzekeren is ten dele verpoederd, waardoor het geheel niet langer wind- en waterdicht is.

Interieur

zoldering van kamer 0.06 in noordelijke zijvleugel, detail hergebruikte beschilderd vloer.

In lokaal 0.05 (achter rechts) ligt nog een visgraatparket omrand met stoelenboard en biezen in een donkere houtsoort, dit alles 1913.

vloeren

De meeste naaldhouten plankenvloeren dateren uit de periode 1913, behalve de bredere delen, uit de 18de eeuw die nog her en der bewaard zijn gebleven in de vertrekken. De vloeren rusten op roosterings van kinderbalken.

Alle vloeren zijn schrotenvloeren welke gespikerd zijn op kepers of kinderbalken en vergaard met tand en groef verbinding.

Kamer 0.05 met parket met visgraat- legpatroon, biezen en stoelenboard.

TOESTAND

De parketvloer in lokaal 0.05 verkeerd in goede toestand. Deze is enkel verontreinigd door de reeds uitgevoerde ontmantelingswerken maar vertoont verder geen gebreken. De strokenvloeren daarentegen zijn in slechtere toestand. Waterinfiltratie heeft er voor gezorgd dat de strokenvloer plaatselijk ernstig is aangetast door inrotting. De planken sluiten eveneens niet meer mooi aan waardoor er spleten zijn ontstaan.

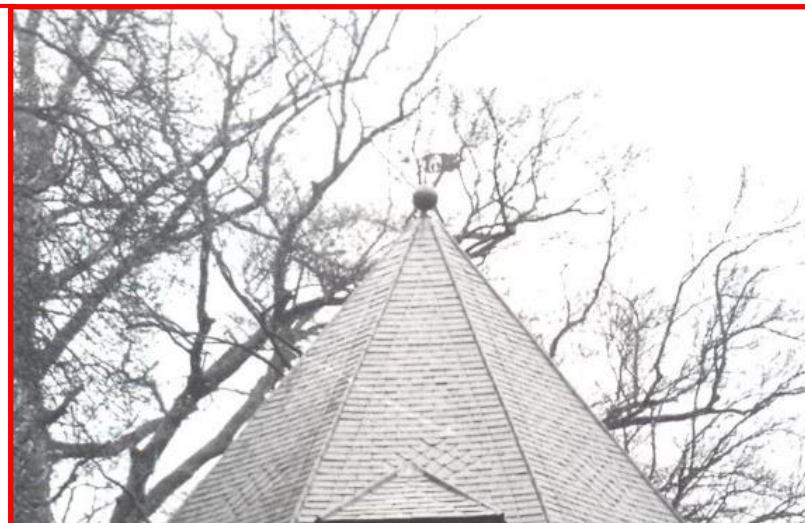
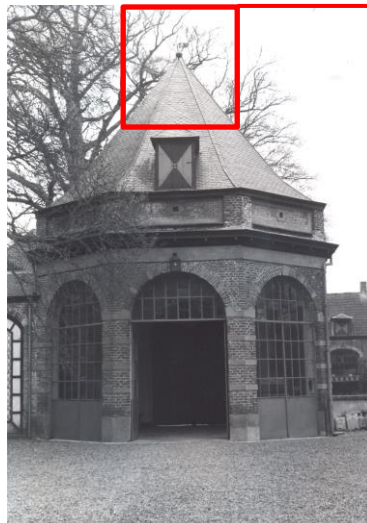
Poortgebouw

Achtzijdig poortgebouw met rechthoekige annex (remise). Het poortgebouw is voorzien van deels blind gemetselde, deels open rondbogen en is opgetrokken in een rode baksteen. Voegwerk met dubbele dagstreep en horizontale pleisterbanden zorgen voor een harmonie tussen het poortgebouw en het kasteel gescheiden door een koer (erekoer). Het poortgebouw dateert uit het begin van de 19de eeuw. Oorspronkelijk werden er, na de bouw van het poortgebouw, 2 annexen toegevoegd. Deze annexen zijn iets later in de 19de eeuw te situeren. In het jaar 1950 werd 1 van de 2 annexen weer afgebroken. Ter vervollediging van deze verdwenen annex werd de borstwering doorgetrokken tot tegen het poortgebouw. Hierbij werd gebruik gemaakt van balusters uit kunststeen. De pleisterlaag onderaan is eveneens verdwenen.

Situatie vóór 1950s

Situatie na 1950

(Beeldarchief - Agentschap Onroerend Erfgoed)

Daken Poortgebouw

Het poortgebouw heeft een spitsvormige dakvorm zonder verdwenen naaldspits (piron met windvaan). Dakbedekking met Waalse natuurleien (formaat 30cm x 15cm) is bevestigd door middel van leihaken in koper. De natuurleien zijn geplaatst volgens de klassieke Maaslandse dekking. Hierbij ligt de voeg tussen 2 leien steeds in het midden van de onderliggende lei. De noordbomen zijn uitgewerkt met plooilood. De goten zijn bedekt met een zinken gootbekleding en gaan over in zinken regenwaterafvoeren.

TOESTAND

Zowel de dakbedekking als het loodwerk bevindt zich in relatief goede staat. De leien zijn licht verweerd. De toestand van het zink kan niet wordt geïnspecteerd, doordat deze volledig is begroeid en toegeslibd. Wanneer gekeken wordt naar de onderliggende kroonlijsten kan toch vastgesteld worden dat er plaatselijk waterinfiltratie optreedt. Dit kan er op wijzen dat het zink plaatselijk scheuren of hiaten vertoont.

Zolder poortgebouw

Eikenhouten spitstoren met springkepers. De eikenhouten dakstructuur (19de eeuw) vormt de structuur voor de onderliggende plafondafwerking in pleisterwerk. De primaire structuur bestaat uit massieve eikenhouten balken met grote sectie en zijn verbonden met elkaar door middel van houten toognagels. Deze lopen van hoek tot hoek en vormen de basis voor de koningstijl van de torenspits. Vanop deze basis vertrekken eveneens enkele steunbalken die reiken tot aan de 1ste gording. Op de gordingen houten kepers die dienstdoen als onderstructuur voor de houten dakbebording in naaldhoud (1913).

TOESTAND

In tegenstelling tot bebording van het kasteeldak vertoont deze bebording weinig gebreken. Dit is waarschijnlijk te wijten aan de goede ventilatie door de aanwezige spleten en kieren.

Gevels Poortgebouw

Baksteen gevelmetselwerk in kruisverband.

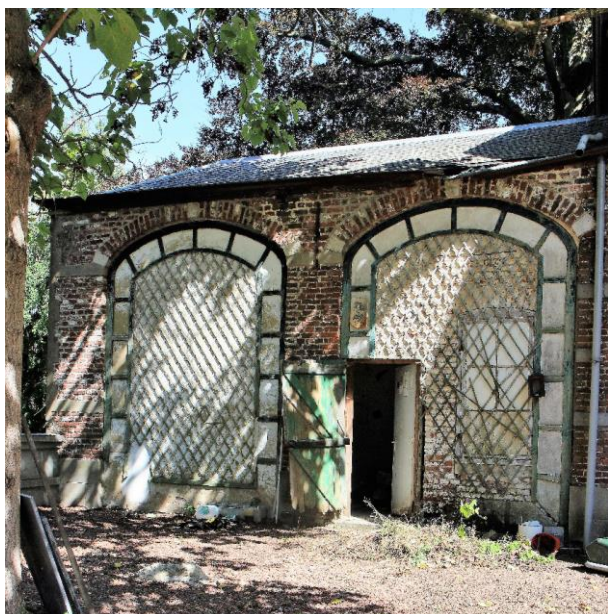
Aan de zolderborstwering zien we baksteen metselwerk met verdiepte spiegels. Deze spiegels zijn omlijst met een gepleisterde boord.

Het metselwerk onder de kroonlijst is versierd met gepleisterde speklagen en sluitstenen. De detaillering is dezelfde als deze van het kasteel en zorgen voor een uniformiteit tussen de 2. Deze afwerking dateert eveneens uit de verbouwingcampagne anno 1913.

Op de achtergevel van de noordkant van het poortgebouw is een decoratief lattenwerk aangebracht. Dit wellicht in de 20e eeuw. De rastering werd vermoedelijk gebruikt voor het geleiden van klimrozen of andere klimplanten.

Op dezelfde gevel zien we eveneens een gevelanker. Zoals bij de rest van het kasteel betreft het hier eveneens een eenvoudig model.

Op de gevels zijn sporen teruggevonden dat de gevels aanvankelijk afgewerkt waren met een bleekokerige kleitlaag. Deze restanten bevestigen de onderzoeksbevindingen voor het kasteel.

TOESTAND

Metselwerk is plaatselijk in slechte staat en vertoont barsten en hiaten.

Het lattenwerk vertoont enkele lacunes onderaan en de verflaag ervan is erg versleten. De lacunes worden best aangevuld met een houtsoort zoals Robinia, geacetyleerd naaldhout of thermisch gemodificeerd hout. Nadien is het hout geschilderd met matte olieverf.

Schrijnwerk Poortgebouw

Metaal

In het poortgebouw bevinden zich 3 beglase metalen deuren en een bovenlicht. Deze zijn echter niet allemaal identiek:

- Type 1: In het bovenlicht boven de toegang naar de binnenkoer en de twee flankerende deuren bestaan de glasroeden uit bandijzer. Om te verhinderen dat bij de plaatsing de glasplaatjes naar binnen zouden vallen, werden er langs de interieurzijde houten glaslatjes aangebracht.
- Type 2: in de raamverdelingen van de deur/raam in de ZW-gevel werd het glas in raamverdelingen in T-profielen geplaatst.

Het bovenlicht en de twee meest centrale deuren met de verdelingen in bandijzer dateren wellicht van voor 1913. Zowel de techniek waarin deze constructies werd gemaakt, als de vormgeving ervan, kent zijn opgang in de tweede helft van de 18de eeuw. Bij de opkomst van de industriële revolutie, in de tweede helft van de 19de eeuw, worden dit soort constructies vrijwel volledig verdrongen door gegoten T-profielen.

Het exemplaar met de verdelingen in een T-profiel uit de ZW-gevel, wat eigenlijk geen deur is, dateert van recentere datum, wellicht 1913.

Houten latjes als "anslag" langs de interieurzijde

Beglazing in bandijzer

TOESTAND

Schrijnwerk is in goed staat. Het centrale deel is nog aanwezig maar hangt niet op zijn plaats. Enkele glasvlakken zijn gebroken en dienen te worden vervangen. Het schilderwerk is verschenen door de zon en komt plaatselijk los van het metaal of mastiek.

Beglazing in T-profielen

Hout

Houten opgeklampte zolderluiken geschilderd in 2 kleuren (geel en ossebloedrood). De luiken verkeren in redelijk staat maar dienen hier en daar te worden hersteld. Het schilderwerk bladdert af en de luikjes hangen een beetje af.

Het houten luik wordt links met het vast kader verbonden door middel van opdekscharnieren. Rechts een eenvoudige schuiver die het luik vergrendelt.

TOESTAND

Houten schrijnwerk verkeerd in slechte toestand. Luiken sluiten niet goed meer en zijn onderaan ingerot. Het hang en sluitwerk is echter wel nog in redelijke staat.

Monumentale rondboogpoort: opgeklampte dubbelpoort beschilderd met een donkerrode olieverf (Mahoniekleur) scharnierend op zware taatsen en fraai gesculpteerde barokmakelaar met opschrift "Maria 1664". De makelaar is afkomstig van het 17de-eeuwse kasteel 'Te Wachene' in Hofstade. Na de afbraak van het kasteel 'Te Wachene' in 1827 werd deze makelaar gerecupereerd in het poortgebouw van kasteel 'Terlinden'. In 1977 werd de makelaar hermaakt door Enrico Le Clair in opdracht van oud-burgemeester Louis D'Haeseleer. De makelaar was zwaar aangetast door houtetende insecten.

TOESTAND

De poort verkeert momenteel in goed staat, doch dienen her en der kleine herstellingen te worden uitgevoerd. Overbodig hang en sluitwerk moet worden verwijderd.

Interieur

De integrale binnenbepleistering en plafondbepleistering is een resistente cementmortel van de jaren 1950. Van de kalkbepleistering ca. 1800 zijn restanten teruggevonden in de poortdagkanten.

Waardevolle vroeg 19de-eeuwse bakstenen vloerbetegeling in waaivorm in redelijk tot plaatselijk slechte staat. Gerepareerd voegwerk.

Aan de bouwsporen in het interieur is duidelijk zichtbaar dat de annexe uit een latere fase dateert dan het poortgebouw zelf. De wanden zijn deels bepleisterd en deel in blote baksteen. Alle wanden zijn wit geschilderd. De plafonds zijn niet bepleisterd. De bebording is zichtbaar van langs de binnenzijde.

Kaaimuur

De kaaimuren en kasteel bakenen een rechthoekig eiland af en dateert voor het grootste deel uit 1913. Fragmentair zijn er nog delen aanwezig uit de 18de eeuw. Het uitzicht van de erekoer en de kaaimuur gaat op in de neotraditionele uitstraling van het kasteel en poortgebouw. Initieel stond er rechts van het poortgebouw een 2de remise. Deze werd omstreeks 1950 terug afgebroken. Op dat moment werd beslist de kaaimuur op de plaats van de afgebroken remise verder te laten doorlopen naar hetzelfde model van de rest van de kaaimuur. Waar de kaaimuur de aansluiting maakte met de verdwenen remise kunnen we duidelijk een bouwnaad aflezen in de nieuw geconstrueerde borstwering. De kaaimuur in baksteen metselwerk is gemetseld volgens kruisverband. Voegen zijn platvol gevoegd. De balusters zijn uitgevoerd beton. Over de volledige lengte van de kaaimuur ligt een deksteen in hardsteen. De binnenzijde van de muur is afgewerkt met een cementering met verdiepte spiegels en gaat, zoals reeds eerder vermeld, op in de neotraditionele stijl van het kasteel. Net boven de waterspiegel zien we aan de zuidwestzijde een betonnen oeverbalk, die het baksteen metselwerk moet beschermen tegen het water. Verwacht wordt dat aan de noordoostzijde dezelfde uitvoering wordt toegepast. Hier zien we echter een andere uitvoering. Hier zijn elementen uit blauwe harsteen ingemetseld in de kaaimuur. We zien echter wel dat deze zich op een 20-tal centimeter boven de waterspiegel bevindt. We kunnen niet direct waarnemen of er onder de waterspiegel alsnog een cementering of betonnen oeverbalk werd voorzien. Op archiefphoto's is te zien hoe de kaaimuur oorspronkelijk volledig was voorzien van een gecementeerde laag, voorzien van schijnvoegen gelijk aan de plint van het kasteel.

TOESTAND

Ondanks de herstellingen van 1991 kunnen we vaststellen dat de kaaimuur in een matige toestand verkeerd. Plaatselijk is scheurvorming zichtbaar, zijn er balusters verdwenen of gebroken en brokkelt de cementering af.

Toestand vóór 1990

Bruggen

Brug naar poortgebouw

Baksteen brug met smeedijzeren borstweringen. De brug is opgebouwd uit 1 tongewelf en is bepleisterd langs beide zijden. De smeedijzeren borstwering steunt af op een boordsteen in blauwe steen en dateert van 1913. De borstwering betreft een decoratieve borstwering opgebouwd uit een patroon van kruisen en cirkels. Het midden van elke bovenste kruising is voorzien van een gesmeed floraal. Oorspronkelijk waren de borstweringen geschilderd.

TOESTAND

Het schilderwerk is sterk verveerd.

Sterk vervuilde bestrating in gebakken kleiklinkers in visgraatmotief.

Meer uitleg bij inventaris abiotische elementen landschap.

Brug naar kasteelpark

Baksteen brug met smeedijzeren borstweringen. De brug is opgebouwd uit 3 tongewelven. De tongewelven starten op een porfierstenen sokkel. Tussen de bogen, in het gevelmetselwerk, zien we langs elke zijde 2 smeedijzeren zwart geschilderde ankers. De gietijzeren borstwering steunt af op een boordsteen in blauwe steen. De borstwering betreft een elegante uitvoering van halve cirkels die in elkaar verweven zitten tot spitsbogen.

Sterk verweerd bestrating in gebakken kleiklinkers. Meer uitleg bij inventaris abiotische elementen landschap.

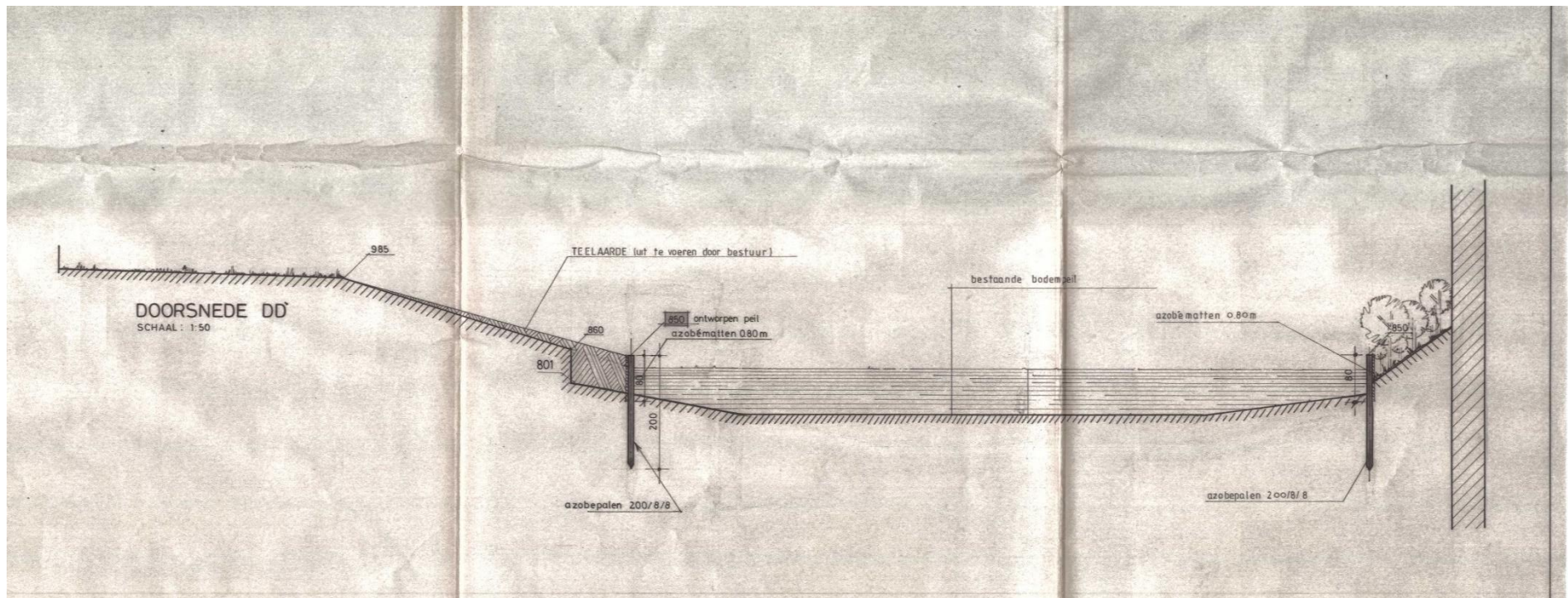
TOESTAND

De brug werd reeds in het jaar 1991 samen met de omwalling volledig onder handen genomen. Constructief kunnen we dus stellen dat de brug in goede toestand verkeerd. Door slecht onderhoud en slechte afwatering onder de bestrating is deze ernstig aangetast. Quasi de volledige bestrating dient opnieuw te worden hernomen.

Omwalling

De omwalling betreft een slotgracht die het volledige kasteel omringt met meander die uitloopt naar achterliggende percelen. De oever van deze omwalling werd in een hersteldossier uit het jaar 1990 grondig aangepakt. Hierbij is de oever verstevigd door de plaatsing van een beschoeiing in tropisch hardhout (azobe). Palen van 2 meter zijn hierbij in de grond geheid tot een diepte van 120cm onder het contactoppervlak op een onderlinge hart op hart afstand van 50cm. Tussen deze palen, gevlochten tropisch hardhout. De oevers zijn aangevuld met nieuwe teelaarde die de groei van de vegetatie moet bevorderen. Momenteel dienen er baggerwerken te worden uitgevoerd, omdat er veel slib aanwezig is. Over de biotisch en abiotische eigenschappen van de gracht wordt meer geschreven in het puntje 'KASTEELGRACHT'.

Archiefplan (1982) Stad Aalst in functie van aanbestedingswerken 1990

Orangerie

Verder in het park nog een orangerie uit de 2de helft van de 18de eeuw. De tot orangerie omgebouwde boerenwoonhuis werd in de 20ste eeuw voorzien van een neoclassicistische gecementeerde pilastergevel.

In de bakstenen zijgevel zijn er nog duidelijke sporen af te lezen van de vroegere toestand. We zien een punt gevel met vlechtmetselwerk, die over gaat in een schouw uit baksteen metselwerk. Om de gevel statig te maken werd in de 20ste-eeuwse verbouwingcampagne een lijstgevel opgetrokken. Op de zijgevel naar analogie van de kasteelgevels gepleisterde speklagen en 2 eenvoudige gevelankers (recht model) in smeedijzer.

De gecementeerde pilastergevel is witgeschilderd. De plint die fungeert als sokkel voor de pilasters is een gecementeerde plint en grijs geschilderd. In de plint zien we een klein kelderraam met diefijzers. De dorpels zijn uitgevoerd in blauwe hardsteen. De voorgevel is begrensd door een geprofileerde houten kroonlijst met hondjes en is wit geschilderd. De goot is bekleed met zink. Aan de zijgevel een eenvoudige zinken hanggoot. Het dak is afgewerkt met blauw gesmoorde boomse pannen en nokken met blauw gesmoorde nokvorsten zonder wel en aangestroken met mortel. Er kan 1 klein dakvlakraam worden waargenomen.

Op de zijgevel zinken afleiders met een zinken vergaarbak. Nergens werd er gebruik gemaakt van eindstukken.

In de voorgevel is gebruik gemaakt van metalen schrijnwerk met enkel glas (getrokken). In de zijgevel is gebruik gemaakt van houten schrijnwerk.

De orangerie werd in 2002 door Architecten De Bruyn, onder leiding van Erik en Leen De Bruyn, omgevormd tot wijkbibliotheek. De omvorming tot bibliotheek stond in het kader van een grotere restauratiecampagne, uitgeschreven door de Stad Aalst. Tot op de dag van vandaag voldoet deze nog altijd in zijn huidige functie.

TOESTAND

We kunnen dan ook stellen dat de algemene staat als goed kan worden omschreven.

Zicht op de gepleisterde pilastergevel met aansluiting op de stalling. Voor de orangerie en stalling een grasperk met verschillende hagen en een pad in klinkers.

Stalling

De stalling die eveneens deel uitmaakt van het kasteeldomein dateert uit de 19de-eeuw. De stalling is afgewerkt met een baksteen gevel in kruisverband en platvol gevoegd onder een schilddak van boomse pannen blauw gesmoord. De nokken zijn afgewerkt met nokvorsten zonder wel en aangestroken met mortel. In de gevel een reeks smeedijzeren gevelankers. We zien 2 types, het eenvoudige rechte model en het Y-model.

Rond de deur en poort witstenen negblokken. De raamdorpels zijn eveneens uitgevoerd met witsteen. De deurdorpels daarentegen zijn uitgevoerd in een blauwe hardsteen. De gevelopeningen zijn ingevuld met een 'hedendaags' houten schrijnwerk voorzien van dubbele beglazing. Met uitzondering van de 2 uiterst rechts staldeuren. Deze zijn vervaardigd uit metalen en voorzien van een moderne achterzetbeglazing om te voldoen aan de hedendaagse comforteis.

Aan de voorgevel een witgeschilderde houten bakgoot bekleed met zink en zinken afleiders zonder eindstuk. De zijgevels zijn voorzien van een eenvoudige zinken hanggoot.

Het dak wordt doorbroken door 2 gemetselde dakkapellen met houten luiken en is afgewerkt met leien op de dakvorm. Verder nog een gemetselde schouw die het dak doorbreekt ter hoogte van kruising tussen de nok en noordbomen.

TOESTAND

De algemene staat van de oranjerie en het koetshuis kan als goed worden beschouwd.

Omgeving

WATERTOETS - RISICO

Het domein is een overstromingsgevoelig gebied (Geopunt Vlaanderen).

Mogelijks heeft dit te maken met een periodiek hoge grondwatertoestand. Door de huidige droogte tijdens het voorjaar 2020 hebben we dit niet ter plaatse kunnen vaststellen.

Watertoets. Bron (Geopunt Vlaanderen)

BODEMKAART

De bodemkaart wijst op kunstmatige gronden rond het kasteel. Dit zijn gronden die door de mens gewijzigd zijn geweest, typisch voor bebouwde zones. Ten noorden, ter hoogte van de hoogbouw, toont de bodemkaart sterk vergraven gronden.

Langs de randen van de gracht, ten westen van het kasteel toont de bodemkaart een matig natte leembodem.

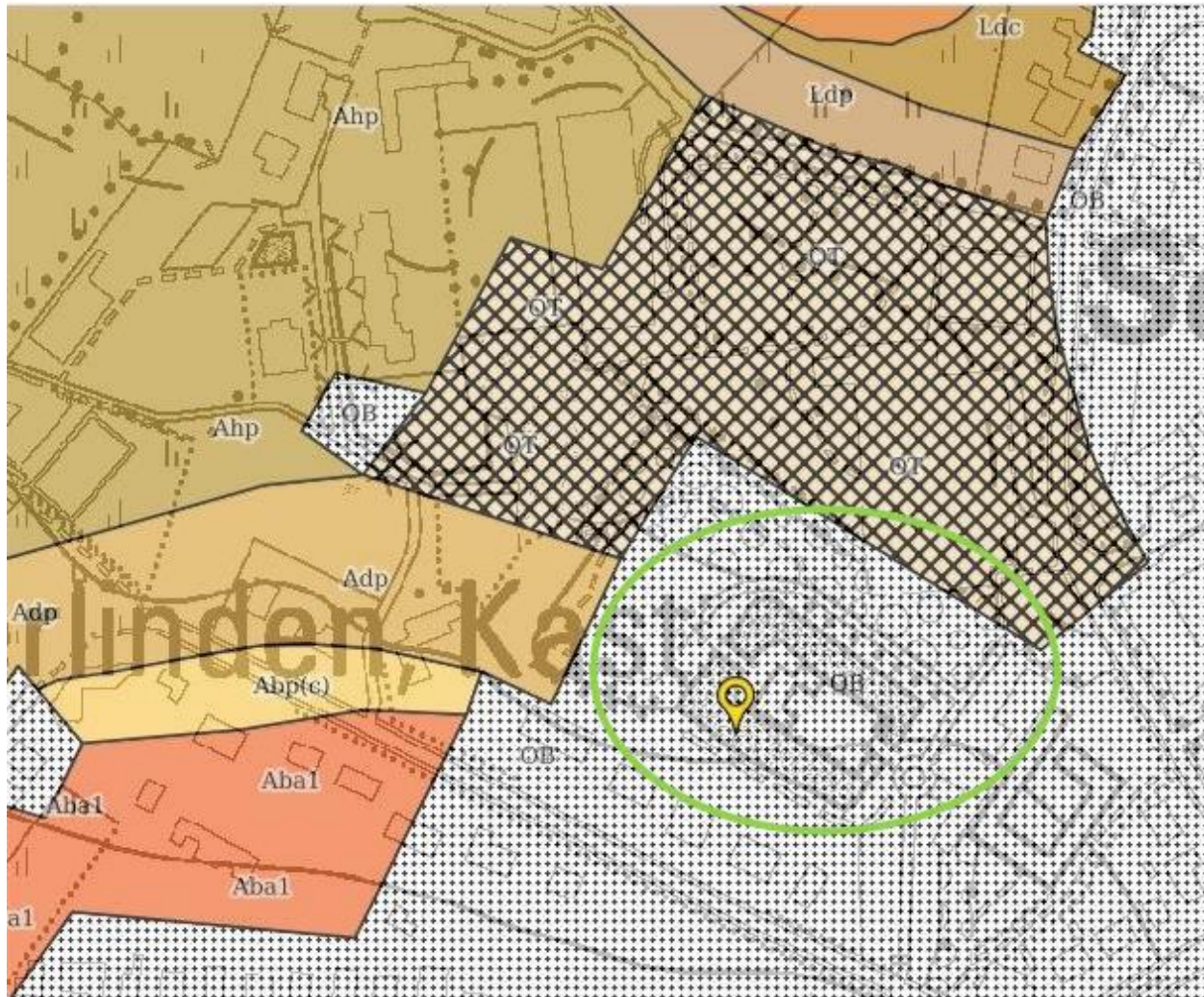
We hebben dus in het gebied ten westen van het kasteelpark te maken met leemgronden, variërend van nat, matig tot droger, alle behorend tot de zandleemstreek.

Toelichting van codes van toepassing op het onderzoeksgebied:

- OB: kunstmatige gronden, bebouwde zones
- Adp: matig natte leembodem zonder profiel
- OT: Sterk vergraven gronden

Bodemstalen

Het nemen van enkele bodemstalen geeft belangrijke informatie over de PH-waarde en de voedingswaarden. Deze informatie is waardevol alvorens men met beheerwerkzaamheden van start gaat en worden dus sterk aanbevolen. De Bodemkundige Dienst van België kan de bodemstalen analyseren.

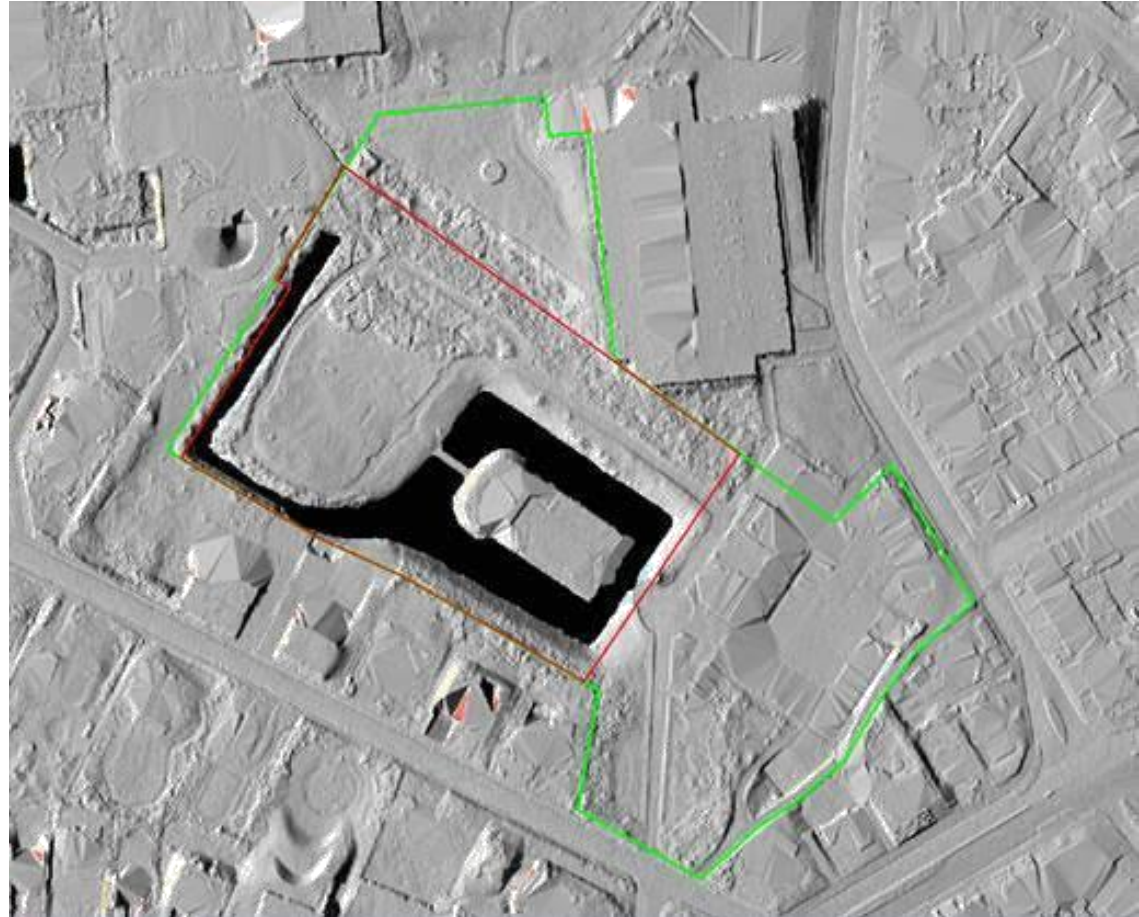

Bodemkaart. Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen

RELIËF

Het reliëf rond kasteel Terlinden, met uitzondering van de lagergelegen ringgracht, is vlak. De hoogtelijnen situeren zich rond 14,50 meter (TAW) in het onderzoeksgebied. Enkel richting de Sylvain van der Guchtlaan, ten zuiden van het kasteel, werden hoogtes rond de 16.50 meter opgemeten. (zie ook het opmetingsplan in bijlage).

Het digitaal hoogtemodel toont duidelijk het verloop van de verdiepte gracht en de wandelpaden, maar het geeft ook inzicht op ruwer terrein, dit is de losse, onbewerkte, niet genivelleerde bodem onder struiken en bomen.

Digitaal hoogtemodel (DHM) met afbakeningen

TOPONIEMENPLAN EN FUNCTIES

Zie ook het toponiemenplan in bijlage.

Het kasteeldomein met de naam 'Terlinden' zou kunnen refereren naar de aanwezigheid van lindebomen in de nabije omgeving. Deze naamgeving werd al gebruikt sinds 1582, met de vermelding 'Prachthoefken, genoemd 't goedt ter Linden' (Agentschap Onroerend Erfgoed, sd). Verder zijn er geen specifieke toponiemen bekend in het park met uitzondering van de klassieke. Hierbij de voornaamste: het kasteel met de voorpleinen, de orangerie met stalgebouwen, de kasteelhoeve, het appartementsgebouw 'Park ter Linden' en de omliggende straatnamen.

Verder worden de kenmerkende landschapselementen ook benoemd, zoals de kasteelgracht, het kasteelparkbos, de dreef en de houtkanten. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen het 'kasteelpark' en het 'park', beide gescheiden door een betonmuur tussen het kasteeldomein en het appartementsgebouw.

Het kasteel Terlinden is een privédomein. De orangerie en het stalgebouw huisvesten het filiaal van de bibliotheek van Aalst. In de kasteelhoeve bevinden zich 2 verschillende petanque-clubs. Achter de hoevegebouwen bevindt zich de basisschool 'St-Anna' en het jeugdhuis. Zowel de bibliotheek en het jeugdhuis refereren naar 'Terlinden'.

Specifieke beschrijving van de voorkomende erfgoedelementen

INVENTARISATIE HUIDIGE TOESTAND - ABIOTISCH

Zie ook plan 'Inventarisatie abiotische elementen, de fotoreportage en het plan erfgoedwaarde'.

De volgende tabellen tonen het aandeel van de constructies en infrastructuur in het parklandschap. De constructies en de verhardingen nemen een groot deel in van de totale parkoppervlakte. Het aandeel dolomietverharding is groot. De verhardingen in dolomiet vormen de voornaamste wandelpaden rond het kasteeldomein.

Aalst Kasteel Ter Linden. Sonderingsput SP1 zuidprofiel. (Foto: Monumentae 24/6/2020)

De rode gravier-verharding, typisch op het voorplein bij het kasteel, komt terug in het park tussen de appartementsblokken 'Terlinden'. Er bevindt zich een grote variatie aan verhardingstypes op het domein, waarvan de dolomietverharding en de rode gravier historisch en landschappelijk het meeste bijdragen aan de sfeerbeleving van dit kasteeldomein.

Met betrekking tot een onderzoek naar de oorspronkelijke verhardingen op het kasteelplein werden enkele sonderingsputten aangelegd (zie verslag in bijlage). Hieruit blijkt dat de oorspronkelijke verharding op het kasteelplein bestond uit metaalslakken op een fundering van baksteenpuin- en mortelfragmenten en een onderfundering van samengedrukt zand. De zwarte laag metaalslakken (mâchefer), een residu uit industriële ovens, is interessant, want het werd vroeger veelvuldig gebruikt als afdeklaag op parkwandelwegen. Het wordt vandaag niet meer toegepast omwille van vervuiling.

De betontegels en -klinkers bevinden zich vooral rond de basisschool en het jeugdhuis. Beide constructies dateren omstreeks 1969, waarbij men bij het schoolgebouw ook recent een nieuwbouw heeft laten plaatsen. Rond deze gebouwen heerst een heel andere sfeer dan rond het kasteel. Hoe verder van het kasteel gelegen, hoe minder bomen en hoe meer beton met open landschap.

De gebakken oude kleiklinkers zijn hier gebruikt voor de bestrating van zowel de brug aan het poortgebouw, het poortgebouw zelf als de brug tussen het kasteel en het park. Op de brug tot het poortgebouw zijn de kleiklinkers geplaatst in een visgraatmotief. In het poortgebouw zelf in waaiersmotief, zie poortgebouw interieur. Op de brug aan de achtergevel werden de kleiklinkers geplaatst in halfsteens verband.

TOESTAND

De gebakken kleiklinkers op de kleine brug naar het park verkeren in zeer slechte staat. Meer dan de helft is gebarsten of zelfs verpulverd. De overige klinkers aan het poortgebouw moeten eens worden gereinigd maar vertonen voor de rest geen bijzondere gebreken.

Kleiklinkers op brug naar park

Kleiklinkers op brug naar poortgebouw

Her en der is er gebruik gemaakt van kasseien. Enkel de oude kasseien hebben een erfgoedwaarde. Het gebruik van recent afgevlakte kandla kasseien kan als niet waardevol worden beschouwd.

TOESTAND

De kasseien dienen dringend te worden onderhouden. Een grote diversiteit aan groen heeft al zijn weg gevonden tussen de voegen van de kasseien. De voegvulling dient eveneens terug te worden aangevuld.

Constructies	Oppervlakte in m² (afgerond)
Kasteelgebouw	302 m ²
Kasteelpoort	94 m ²
Geheel orangerie, stallingen en historische hoevegebouwen	946 m ²
1 brug over de kasteelgracht naar de kasteelpoort*	37 m ²
1 brug over de kasteelgracht naar het kasteelpark	42 m ²
Jeugdhuis en basisschool	961 m ²
TOTAAL	2.382 m²

Meetstaat abiotische elementen: constructies

Verhardingen	Oppervlakte in m² (afgerond)
Dolomiet	1.574 m ²
Rode gravier	728 m ²
Verstevigde zandpaden (verzande dolomiet of zandpad met fundering)	498 m ²
Kassei (waaronder een deel oude en recente afgevlakte kandla kassei)	103 m ²
Gebakken oude kleiklinkers brug 1 en brug 2	66 m ²
Betontegels en -klinkers	1.968 m ²
Grijze split	432 m ²
TOTAAL	5.396 m²

Meetstaat abiotische elementen: verhardingen

Overig

Kasteelgracht	2.934 m ²
Oeverbeschroeing	725 m
Smeedijzeren entreepoort*	12 m
Houten poort	2 stuks
Afsluiting betonmuur	842 m
(Gaas)afsluitingen privétuinen, divers	243 m
Afsluiting kastanjehout	62 m
Afsluiting houten schutting tuin	26 m
Afsluiting houten bielzen + palen met gaasdraad bij Petanque-club + slagboom	14 m
Muur metselwerk baksteen*	66 m
Gemetste omwalling met stenen balustrade	60 m
Pilaster metselwerk*	1 ex.
Moderne sculpturen:	3 stuks
1. 2009 drakensculptuur door André Present aan de Terlindendreef	
2. 1998 ruimtelijk kunstwerk door Olivier Bras 8	
3. Vogel kunstwerk, datum onbekend	
Lichtpunten/ lantaarnpalen	16 stuks
Betonboordsteen langs dolomietpaden	150 m
Zitbanken, waarvan 3 steenkorf zitbanken	11 stuks in totaal
Vuilnisbakken	3 stuks

Meetstaat abiotische elementen: overig

Bij de overige abiotische elementen hebben de kasteelgracht, de smeedijzeren poort uit 1913, de gemetste muren en 1 pilaster een historisch landschappelijk belang.

De zitbanken en vuilnisbakken werden geïnstalleerd omstreeks 2005. De overige elementen bestaan uit een mengelmoes van afsluitingen, recentere kunstwerken en lichtpunten die de historische sfeer rond het kasteel verrommelen.

Een huidig probleem is hoe een effectieve en discrete scheiding te maken tussen privé en publiek domein. Momenteel wordt er gebruik gemaakt van een kastanjehouten hekwerk met een taxushaag. De toegang naar het park is via 2 houten poorten. Deze oplossingen zijn echter visueel, landschappelijk- en cultuurhistorisch niet geslaagd. De ruimtelijke relaties worden hierdoor verstoord. De afsluitingen bevinden zich bovendien in belangrijke zichtassen van en naar het kasteel.

Vlnr: afsluitingen en poorten om de toegang tot het privédomein te verhinderen

KASTEELGRACHT

De kasteelgracht heeft naast een historisch functionele waarde ook enkele belangrijke landschappelijke waarden. Het zorgt voor reflectie van lucht en gebouwen, het trekt dierenleven aan en creëert kansen voor bijzondere oeverbeplantingen.

De waterdichting, de zuiverheid van het water en de toestand van het slib zijn niet gekend. Er zijn vissen en een jagende reiger waargenomen, er is dus sprake van een dierenbestand in de gracht. Er zijn ook veel watervogels, vooral eenden. Ze vormen een attractie voor de buurtbewoners en worden door hen gevoed.

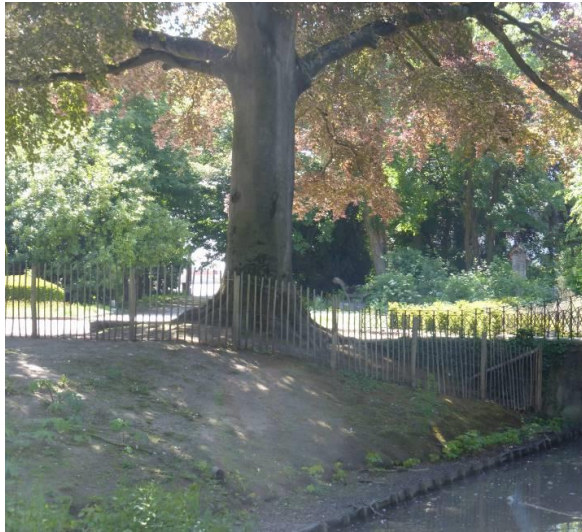
Kasteelgracht – erosie en oeverbeschoeiing

Er zijn echter 2 problemen die visueel zichtbaar zijn. Op bepaalde plekken treedt er oevererosie op langs de gracht rond het kasteel. Dit heeft enerzijds te maken met de aanwezigheid van watervogels die de vegetatie plattrappen, voornamelijk op de plekken waar ze gevoerd worden. Anderzijds zijn er plekken waar de bodem achter de beschoeiing gewoon verdwenen is. Bijkomende oorzaken kunnen de afstroming van hemelwater langs de oeverwanden zijn en eventuele stijging en daling van het waterpeil waarbij de bodem wordt weggetrokken. De grachtarm tussen de houtkanten heeft echter geen direct zichtbare problemen. Er kan dus ook een relatie zijn met de verdwenen vegetatie langs de oeverrand, waardoor de bodem niet meer door de wortels bij elkaar wordt gehouden. Alvorens de beschoeiing te herstellen is een verder onderzoek naar de oorzaak van de sterke erosie nodig.

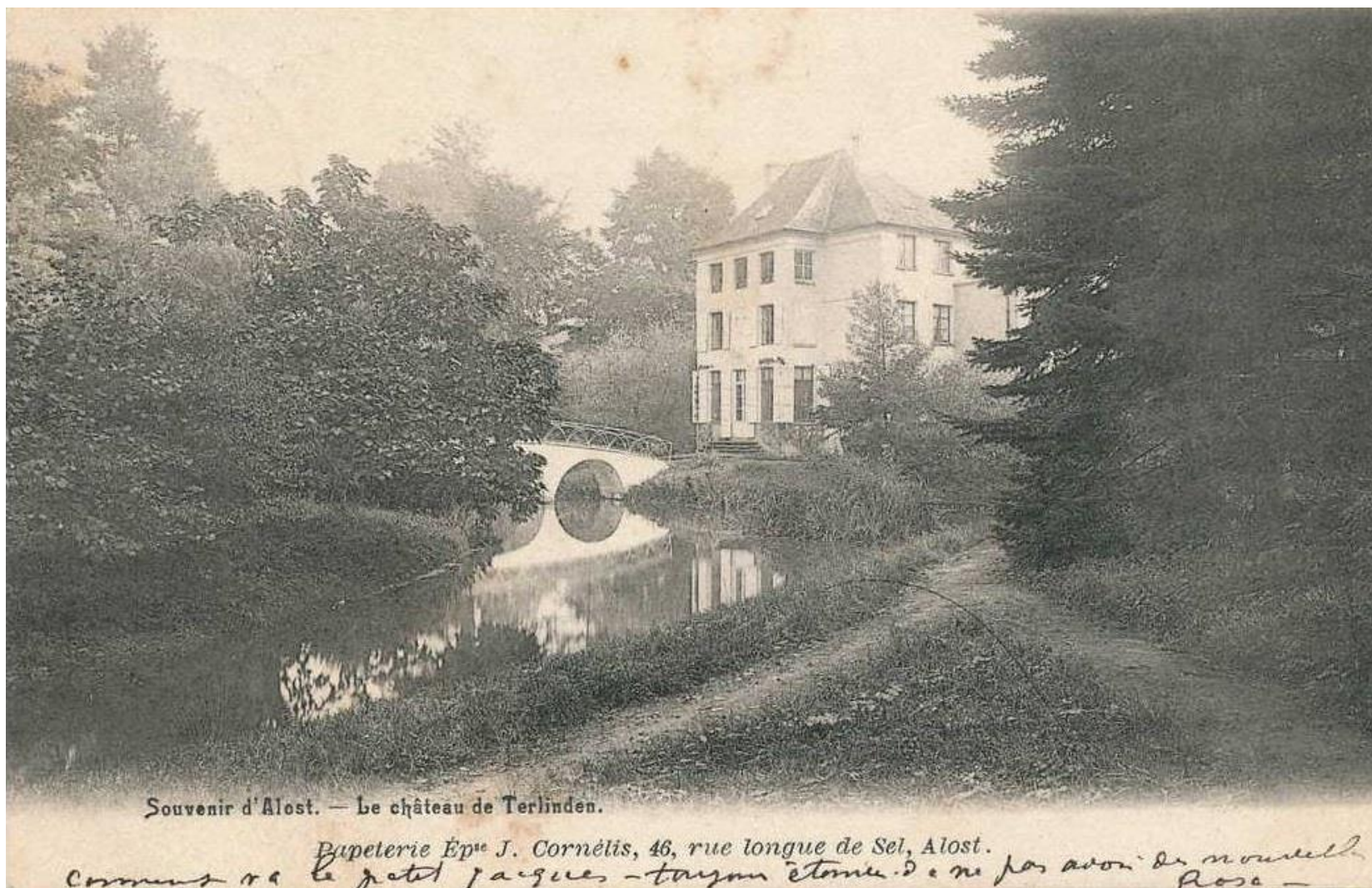
Soort oeverbeschoeiing van de gracht/vijver in een 18de -eeuws park

De mogelijke toegepaste oeverbeschoeiingen in onze streken waren baksteen, maar ook alle militaire technieken, Vaubanerie met hout: iep, wilg, eik, ... Dichter tegen de Schelde en de Maasvallei gebruikte men ook hardsteen.

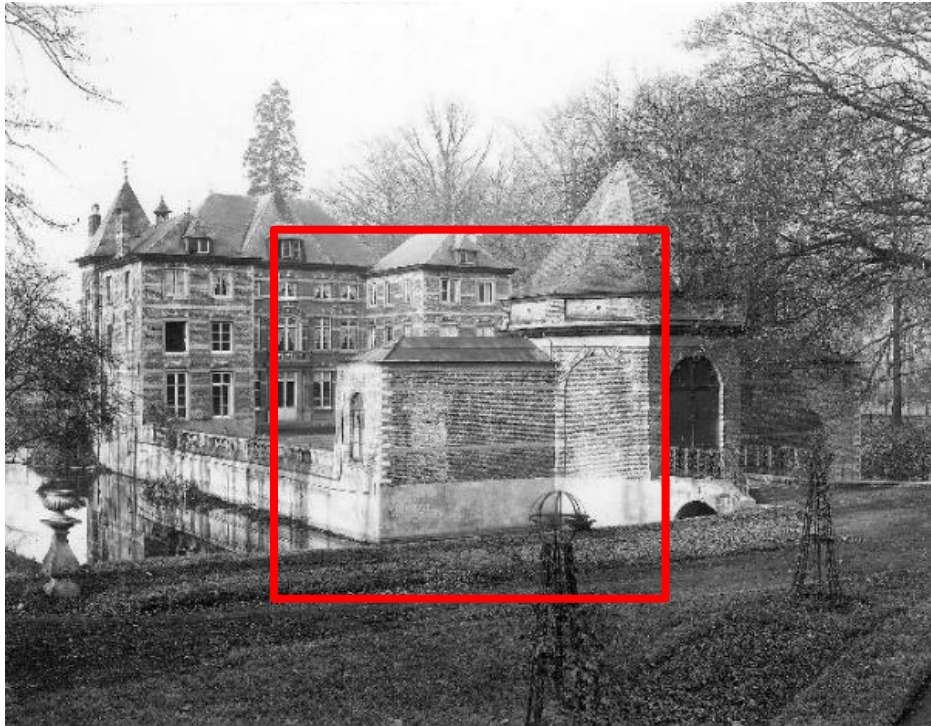
Op de oude foto uit 1901 zien we langs de grachtarm natuurlijk, deels afgekalfde, aflopende oevers en oeverbeplantingen. Vanaf 1948 zijn de oevers strak onderhouden. Het is echter niet duidelijk vanaf wanneer er oeverbeschoeiing werd toegepast en hoe. In ieder geval moest men hier altijd al rekening hebben houden met het opvangen van het niveauverschil tussen het kasteel en de oevers.

bodemerosie op bepaalde plaatsen

Oude foto uit 1901 (Boone, 2016)

Oude foto uit 1948 met dubbele remise (KIK-IRPA, Brussels (Belgium))

Kasteelgracht - waterhuishouding

De gracht wordt deels aangevuld met regenwater, waaronder het regenwater opgevangen door de buurtbewoners. Enkele buizen voor de afwatering van het hemelwater liggen echter in het zicht en de kortere buizen zorgen voor bijkomende bodemerrosie. Het netjes ingraven van alle leidingen tot aan de gracht is daarom aangewezen.

Verder is het niet duidelijk hoe de gracht gevoed wordt. Is er bijvoorbeeld een ondergrondse aansluiting met een beek of wordt de vijver gevoed door bronwater of voornamelijk door grondwater? Een hydrologisch onderzoek wordt daarom aanbevolen wanneer deze kennis van belang zou kunnen zijn.

Afvoerbuizen van de woningen naar de gracht.

INVENTARISATIE HUIDIGE TOESTAND - BIOTISCH

Zie ook plan 'Inventarisatieplan biotisch.

Beplantingen	Oppervlakte in m² (afgerond)
Bosmassieven	5.196
Grasland	7.759
Struik en boommassieven	835
Solitaire bomen en sierbomen, met name de rode beuk naast de kasteelpoort	1 st
<hr/>	
Bomenrijen	
Hagen m.u.v. recente aanplant van Taxus	
Recente aanplant van taxus, lijnvormig	
Oeverbeplantingen	393
TOTAAL	14.183

Meetstaat biotische elementen: beplantingen

De uitgebreide plantenlijst in bijlage biedt een goed beeld van de variatie en de dynamiek die te vinden is op het kasteeldomein waaruit enkele conclusies getrokken kunnen worden.

Zie plan Inventarisatie biotisch maart- april-mei 2020 en plantenlijst in bijlage.

BOMEN

Over het algemeen domineren beuk, linde, gewone esdoorn en es, maar er zijn ook verschillende grote eiken, paardenkastanjes en Spaanse aak (*Acer campestre*) terug te vinden. De Spaanse aak is redelijk zeldzaam in Oost-Vlaanderen, vermoedelijk ooit aangeplant (voor het klassieke gebruik van kippenstokken), maar verjongt zich in het gebied spontaan door uitzaaiing. De streekrechte soorten zijn es, els en zomereik.

Verspreid in het park staan er indrukwekkende exemplaren van de beuk, waarbij de rode beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') opvallend domineert. Op de hoek van de kasteelpoort staat een grote rode beuk met een stamdiameter van 1,41 meter. De boom wordt echter (nog) niet vermeld in de Beltrees databank van het Arboretum in Wespelaar. De topografische kaart van 1883-1939 toont een boom op deze locatie. Het zou kunnen dat er indertijd zelfs twee bomen aan weerszijde van de poort stonden.

De rode beuk werd al vernoemd in een werk uit 1680, waarin de soort werd waargenomen in de omgeving van Zürich, Zwitserland. De rode beuk werd ook in het wild waargenomen in de Vosges (Forêt de Darney) en in Thüringen (Hanleiter Wald). De soort werd sinds de 18de eeuw als cultivar verspreid over de gematigde klimaatzones in de wereld. De rode beuk maakt dus deel uit van het sierassortiment in dit park.

De beuk naast de kasteelpoort is dus vermoedelijk om en nabij 150 jaar oud. Beuken zijn echter erg gevoelig voor droogte. De huidige standplaats is voor deze monumentale beuk niet ideaal. De wortels onder de boomspiegel worden momenteel niet of nauwelijks beschermd en groeien in de dolomietverharding. Deze beuk heeft extra zorg nodig, omwille van:

- **Cultuurhistorisch:** de symbolische functie naast de kasteelpoort, het markeren van het 'plein' tussen kasteel en bijgebouwen, een oude cultuurvorm die als sierboom werd gebruikt vanaf de 18de eeuw
- **De ouderdom**
- **De natuurwaarde**
- **De esthetische waarde:** vorm, kleur, massa, seizoenen, door ouderdom en grootte een belangrijk focaal in zichtas geworden, verbinden van orangerie met kasteel (eenheid)
- **De bufferfunctie** in de zichtas vanop de Terlindendreef naar het kasteel (het camoufleren van de hoogbouw die anders centraal in het zicht komt te staan en visueel de eenheid zal doorbreken)

Vlnr: De sier- en schermfunctie van de grote rode beuk naast de kasteelpoort.

Er werden overal lindebomen in het park aangetroffen, zelfs in lijnvormig verband. Waren dit de oorspronkelijk laanbomen lang wegen of wandelpaden rond het domein? Er is ook een opvallende rij laanbomen langs het pad naar het jeugdhuis. Hier bevinden zich volwassen bomen: rode beuk afgewisseld met linde.

Recenter werden er lindebomen geplant langs de Terlindendreef, deze bomen bevinden zich nog in een jonge levensfase.

Opmerkelijke sierbomen zijn de oude catalpa (*Catalpa bignonioides*) die half boven de gracht hangt en de treures (*Fraxinus excelsior* 'Pendula') langs de gracht. Opvallend is dat er ook maar 1 tamme kastanjeboom (*Castanea sativa*) staat in het park. Overigens zijn er overal witte paardenkastanjes (*Aesculus parviflora*) terug te vinden en 1 rode, op het plein van het 'jeugdhuis Terlinden'. Deze rode paardenkastanje werd recent getopt/geknot, maar heeft nog altijd een belangrijke sierwaarde door de rode bloesem in het voorjaar aan de zijtakken.

De oude, overhangende catalpa (a) op de hoek van de gracht

Zicht op de enige kastanje (b), treures (c) en daarachter de rode beuk (d)

Rond het kasteel, langs de Terlindendreef en in het park aansluitend aan het hoge appartementsgebouw werden nog enkele sierbomen teruggevonden. Het betreft meestal een recentere aanplant. Bijvoorbeeld, de twee Anna Paulownabomen (*Paulownia tomentosa*), op het plein voor het kasteel. Deze bomen hebben een sierwaarde omwille van de bloei, blad en vruchtzetting. Ze staan symmetrisch ten opzichte van de centrale kasteel-as. Anderzijds, belemmeren ze in de zomer het zicht op de kasteelgevel vanuit de Terlindendreef, een belangrijke zichtas (zie ook herfotografie). Verder staan ze door hun habitus en plaatsing wat rommelig ten opzichte van de kasteelpoort met boogvormig latwerk of treillage. Het latwerk dient om bijvoorbeeld rozen tegen te leiden.

De Anna Paulownaboom als scherm voor het kasteel

Zicht vanuit het kasteel.

De honingboom (*Sophora japonica*) en de moerascipres (*Taxodium distichum*) bij de kasteelgracht en de boomhazelaar (*Corylus colurna*) langs het wandelpad tegen de houtkant zijn waarschijnlijk aangeplant na 1990. De solitaire bomen op het gazon achter het appartementsgebouw werden volgens de kaarten en het opmetingsplan aangeplant omstreeks 1970. De *Magnolia*, *Sophora japonica* en de *Crataegus crus-galli* werden waarschijnlijk nog recenter aangeplant.

CONIFEREN

Het aandeel van coniferen is gering, er werd slechts 1 Colorado zilverspar (*Abies concolor*) teruggevonden in het Park Terlinden. Buiten het onderzoeksgebied, in het park tussen de hoogbouw, staan er nog meer coniferen. Deze werden echter na 1969 aangeplant.

BOMEN IN BOSGEBIED, HOUTKANTEN EN MASSIEVEN

De boomaanplant is redelijk homogeen in het bosgebied en langs de houtkanten. Het bestand bestaat uit beuk, linde, paardenkastanje, eik, esdoorn, es, en in de nabijheid van wandelpaden, haagbeuk en Spaanse aak. Er staan ook 2 volwassen populieren in het bos, maar zonder zaailingen. Langs de bosrand vinden we 1 oosterse plataan (*Platanus orientalis*) terug. Aan de flank van het appartementsgebouw staat een enkele Italiaanse populier. In de houtkanten bevinden zich ook wilg en els.

Op enkele plaatsen in het nabijgelegen natuurgebied Honegem werden in het verleden populieren aangeplant voor de houtindustrie, want populieren zijn snel kaprijp. Op de oude kaarten zien we dat dit ook het geval was in de buurt van het kasteel. De boomsoorten van weleer zijn er echter de zomereik, haagbeuk, es, wilg en els. Deze soorten vinden we ook terug op het domein van Kasteel Terlinden.

De bodemvegetatie onder de massieven op het kasteeldomein is zeer goed ontwikkeld. Het bestaat voornamelijk uit klimop en daslook met hier en daar een tapijtje bosanemoon. Aan de bosranden, waar meer zon op de bodem schijnt, is de vegetatie gevarieerder.

Het bosgedeelte wordt verdeeld door een betonmuur. Enerzijds hebben we een bosmassief toebehorend aan het kasteel en anderzijds is er een stuk bos dat behoort bij het appartementsgebouw. Zoals gezegd is de bomensamenstelling gelijkend, maar het beheer verschilt. Waar we aan de zijde van het kasteel in april een tapijt van daslook konden terugvinden op de bosbodem, is het aandeel daslook een stuk minder aan de andere zijde. De reden hiervoor is beheermatig. Het bosgedeelte aan het appartementsgebouw wordt gescheiden door een lange laurierhaag. Achter deze haag, onder de bomen, ligt een compostzone en wordt er gesnipperd hout op de bodem verspreid met hier en daar wat afval. Dit belet de ontwikkeling van een rijke bodemvegetatie.

1. Zicht op de betonmuur vanuit zijde appartementsgebouw

2. Zicht op de betonmuur vanuit zijde kasteel

3. Zijde betonmuur appartementsgebouw met voornamelijk houtsnippers als bodembedekking

4. Zijde betonmuur kasteel met rijke vegetatie op de bodem

DODE BOMEN

Er zijn opvallend veel dode bomen in het park. Er staan bijvoorbeeld enkele grote dode beuken, waar dringend actie nodig is omwille van stabiliteit en veiligheid. Verder kwijnen een aantal bomen weg, vooral langs de houtkant. Recent zijn er ook een aantal bomen gevallen of geveld moeten worden langs de gracht en langs de zijde van het appartementsgebouw met schade aan bodem en bomen tot gevolg.

Het verlies van de grote beukenbomen kan te maken hebben met de droogteperiode van dit voorjaar en de afgelopen jaren, maar ook door een gebrek aan een visie met betrekking tot bosbeheer. Omdat het domein wordt omgeven door gebouwen en het studiegebied deels publiek toegankelijk is, wordt een bomenonderzoek (Visual Tree Assessment) aanbevolen om schade en letsels door vallende takken en bomen zo veel mogelijk uit te sluiten. Bovendien kan preventief beheer de levensduur van veel bomen verlengen. Het is dus aangewezen om aandacht te geven aan een duurzaam boom-en bosbeheer in het beheerplan, waarbij de bodem zo min mogelijk verstoord wordt. Zodoende kan het waardevolle bomenbestand behouden blijven.

Met betrekking tot dode bomen, kan er onderzocht worden of een gedeeltelijke, ecologische, velling nut kan hebben. Dit heeft zowel een ecologisch als een esthetisch doel. De bomen hebben op dit domein een belangrijke functie als groenbuffer tegen de bebouwde omgeving. Door het wegvallen van veel bomen, verandert het landschappelijk beeld drastisch. Ter vervanging van de dode bomen is het aangewezen om in het najaar nieuwe bomen aan te planten. Deze moeten geschikt zijn voor de standplaats, bestand zijn tegen de huidige droogte en de functie als groenbuffer op termijn kunnen vervullen.

Op het inventarisplan biotisch in bijlage kan een aanduiding teruggevonden worden van de dode- en te vellen bomen.

Vlnr: 1. dode beuk aan de Sylvain van der Guchtlaan, als eerste in de bomenrij van rode beuk en linde, 2. Dode beuk langs de gracht met een voormalige belangrijke schermfunctie, 3. Kwijnende bomen in de houtkant, 4. Kaalslag van bomen en bodembedekking in het bos na het machinaal verwijderen van een gevallen boom in mei 2020.

STRUIKEN EN RANDBEPLANTING (ZOOM)

De onderbeplanting is ook interessant. Overal in het park, dus ook in de bosmassieven en langs de bosranden, vindt men wintergroene struiken terug, zoals *Aucuba japonica*, de laurierkers in verschillende soorten, de hulst zoals de cultivar *Ilex aquifolium* 'J.C.van Tol' en verschillende vormen van de venijnboom, *Taxus baccata* 'Repandens' en 'Fastigiata'. Deze struiken werden ooit als wintergroene sierstruiken aangeplant langs de wandelpaden.

In het bosmassief behorend bij het kasteel, worden deze struiken nu klein gehouden en tot de bodem teruggesnoeid, met uitzondering van enkele gewenste, wintergroene, randbeplantingen en lijnbeplantingen. Het terugsnoeien heeft waarschijnlijk als doel om meer licht op de bodem te brengen ten gunste van de voorjaarsbloeiers zoals daslook (*Allium Ursinum*).

In de houtkanten en langs de massief-randen (de zoom) vinden we veel hazelaar, vlier, een enkele meidoorn, Spaanse aak en hier en daar een wintergroene struik als *Taxus* of laurierkers.

Verder zijn er weinig bloeiende sierstruiken in het park te vinden. Er werden 2 bruidsbloem struiken (*Deutzia scabra*) gevonden langs de Terlindendreef en enkele rozenstruiken op het kasteelplein en bij het jeugdhuis. Kleine rododendronstruiken werden recent aangeplant langs de gracht en langs het bosmassief, maar de struiken staan er niet zo goed bij, waarschijnlijk is hun standplaats niet goed gekozen (bodemtype en licht).

OPSLAG VAN BOMEN EN STRUIKEN

De meeste zaailingen zijn van de gewone esdoorn, maar ook de Spaanse aak, de lijsterbes en de es verjongen zich. Hier en daar gedragen de zaailingen van de esdoorn zich invasief, bijvoorbeeld langs de grachtkant. De beuk verjongt zich niet of nauwelijks.

Taxus, hulst en vlier verspreiden zich spontaan. De wilde braam is ook overal aanwezig maar nog niet dominant.

STINZENPLANTEN

In maart 2020 waren er zeer veel bloeiende planten aanwezig, waarvan enkele van de geïnventariseerde planten in de volgende tabel onder de stinzenplanten gerekend kunnen worden (zie tabel). Deze waren vaak in grote aantallen aanwezig.

De term stinzenplant is afgeleid van het Friese woord stins, de benaming voor een stenen huis in Friesland, na 1400, op een kunstmatige burchtheuvel of motte die vaak omgracht was met een ophaalbrug als verbinding naar de nederhof of voorhof en enkele stinsen ontwikkelden zich tot buitenplaatsen. Deze mottes, defensieve structuren, kwamen ook binnen Vlaanderen talrijk voor.

De term stinzenplanten werd in 1932 voor het eerst gebruikt en later overgenomen om gelijkaardige bloeiende voorjaarsvegetatie bij buitenplaatsen te omschrijven. Stinzenplanten kunnen als volgt omschreven worden:

Onder stinzenplanten verstaan we planten die in hun verspreiding binnen een bepaald gebied (vrijwel) uitsluitend beperkt zijn tot stinzen, buitenplaatsen, oude boerenhoeven, pastoretuinen en aanverwante milieus zoals kerkhoven, stadwallen en slotheuvels. Het gaat in de regel om soorten of variëteiten met opvallende bloemen, die vroeger op buitenplaatsen en dergelijke zijn uitgeplant en vervolgens zijn verwilderd en ingeburgerd. Daarnaast kan bij bepaalde soorten ook sprake zijn van spontane vestiging vanuit de omgeving. De definitie is lokaal bedoeld, dat wil zeggen ze heeft steeds betrekking op een duidelijk omgrensd gebied.

Een stinzenmilieu wordt vooral gekenmerkt door de bodem. Dat wil zeggen dat stinzenmilieus enkel in stand blijven op een geschikte standplaats, meestal in combinatie met beheermaatregelen. Vaak moet er namelijk een milieutype door de mens gecreëerd worden of in stand gehouden worden voor de stinzenplanten.

Loofbossen met hoofdsoorten als beuk, es, gewone esdoorn, zomereik en haagbeuk, waarvan het blad goed verteert, in combinatie met een kalkrijke lemige bodem, zorgen voor een goede luchtige bodem met een fijne humus waarin stinzenplanten het goed op doen.

De overeenkomsten met Kasteel ter Linden zijn verrassend. Het zou goed kunnen dat het kasteel gebouwd werd op de plaats van een voormalige motte. Het milieu, klimaat, bodemtype en de huidige vegetatie rond de gracht zijn toevallig ideaal voor de ontwikkeling van stinzenplanten. De aanwezigheid van veel typische begeleiders van stinzenflora zoals de massale aanwezigheid van fluitenkruid lijkt dit te bevestigen (zie tabel).

De begeleiders van stinzenflora zijn oorspronkelijk inheemse soorten, karakteristiek voor bossen en bosranden op jonge voedselrijke bodem of oudere bosbodems die verstoord zijn. Vaak zijn dit soorten van het elzen-vogelkers verbond (Alno-Padion) en zoomvegetaties van humeuze, vochtige stikstofrijke bodems (Bakker, 1985).

De meest opvallende stinzenplanten op het domein van kasteel Terlinden zijn:

- Daslook (*Allium ursinum*), zeer verspreid aanwezig, bodembedekkend, heeft een opvallende uiengeur. Daslook werd mogelijk aangeplant, maar komt ook voor in het nabijgelegen natuurgebied Honegem. Het kan om een relictpopulatie gaan (we hebben op het kasteeldomein Terlinden een aanwezigheid van oud bos en houtkanten). Deze oude bossoort bereikt hier ongeveer de noordgrens van zijn verspreidingsgebied. Daslook gedijt onder een vrij vochtig, kalkrijk, maar niet te nat bomenbestand met onder andere eik en es en niet teveel beuk.
- Gevlekte aronskelk (*Arum maculatum*), overal aanwezig tussen de daslook.
- Narcissen, verschillende variëteiten, bijvoorbeeld de witte narcis (*Narcissus poeticus*) in grote groepen aanwezig langs de kasteelgracht en de wandelpaden.

VOORJAARSBLOEIERS

De voorjaarsbloei is rijk en gevarieerd in het parkdomein rond het kasteel. Dit komt enerzijds doordat het park al een aantal jaren niet toegankelijk is en extensief wordt beheerd, maar ook door het verschravingsbeheer van het grasland door de gemeente langs de Terlindendreef. Het is goed mogelijk dat ditzelfde beheer werd toegepast toen het kasteeldomein nog in eigendom van de gemeente was. De vegetatie is er gelijkaardig.

Anderzijds is er een groot contrast met de voorjaarsvegetatie in het park aansluitend aan het appartementsgebouw. Daar is de voorjaarsvegetatie veel beperkter door een ander beheer. Onder het bos worden het maaisel en houtsnippers gelegd, wat de ontwikkeling van daslook bijvoorbeeld belemmert. Verder is het gazon in dit park veel armer, waarschijnlijk door bemesting in combinatie met een frequent maaibeheer.

Er werden in het kasteelpark een aantal bijzondere wilde planten gevonden, bijvoorbeeld:

- Bosorchis (*Dactylorhiza fuchsii*) of brede orchis (*Dactylorhiza majalis*)
- De wespenorchis (*Epipactis* sp.)
- Bosanemoon (*Anemone nemorosa*) kleine tapijten, verspreid over het domein
- Zwart knoopkruid (*Centaurea nigra*)

Van de slanke sleutelbloem, *Primula elatior* werden er maar enkele exemplaren langs de gracht teruggevonden. De soort is een echte bosplant, die een grote affiniteit heeft met vochthoudende, vrij natte standplaatsen met slibrijk zand, leem en/of krijtverweringsgronden. Vaak wijst slanke sleutelbloem op dergelijke plaatsen op de vroegere aanwezigheid van bos of van houtkanten of bomenrijen rond agrarische percelen.

Er zijn invasieve soorten op het domein aanwezig:

- Reuzenberenklauw, *Heraclium mantegazzianum*, domineren tussen de oeverbeplantingen rond de kasteelgracht, mogelijks in combinatie met gewone berenklauw, *Heraclium sphondylium*
- Karmozijnbes, *Phytolacca*, enkele exemplaren langs het hoofdwandelpad naar het kasteelpark

1. Reuzenberenklauw, *Heracleum mantegazzianum*, 2.Orchis sp., 3. wespenorchis, *Epipactis*, 4. Slanke sleutelbloem met bosanemoon, 5. Bosanemonen, *Anemone nemorosa* langs de gracht, 6. zwart knoepkruid, *Centaurea nigra*

GRASLANDEN

Het grasvlak op het kasteeldomein wordt momenteel extensief beheerd. Het was in mei niet betreedbaar, maar zorgde anderzijds wel voor een dynamische en boeiende, 'wilde' wandeling tussen hoog grasland en houtkant.

Normaal gezien zorgt een strak gazon voor de leegte en de luchtigheid binnen in het park en begeleidt het de zichten die worden geaccentueerd door de beplantingen. In de huidige toestand maken de moderne bebouwing en verstedelijking deel uit van de beleving in het historische park. Een wilder grasland zorgt voor een natuurlijke tegenhanger waardoor een wandeling in het park interessant blijft. Bovendien krijgen voorjaarsbloeiers de tijd om in zaad te komen en om energie op te slaan, zodat deze planten zich tegen het volgend voorjaar kunnen vermenigvuldigen. Om dit in stand te houden, of verder te ontwikkelen is een continu aangepast maaibeheer noodzakelijk. Daarentegen is een contrast tussen dynamiek en orde nodig om het geheel verzorgd te laten uitzien. Dit kan bewerkstelligd worden door bijvoorbeeld de grasranden kort te blijven maaien.

Vlnr: 1. Hoog grasland, 2. Door een extensief beheer is de ontwikkeling van zwart knoopkruid en verschillende grassen mogelijk 3. Variatie van grassen en planten bieden een dynamische aanblik op het kasteel.

Het gazonvlak in het park achter de appartementsgebouwen wordt overal kort gemaaid. Hier heeft het gazon een verblijfsfunctie ter compensatie van het ontbreken van een tuin voor de bewoners. De belevingswaarde tussen de twee parken is erg verschillend.

Vlnr: 1. gazon met zicht op het appartementsblok dat grenst aan het kasteelpark, 2. Zicht over het gazon met rechts in de hoek het 2 e appartementsblok.

PLANTENGEMEENSCHAPPEN

Daslook is overal aanwezig in het onderzoeksgebied.

Daslook is een inheemse plant, een stinzeplant en een indicator van oud bos. Daslook bepaalt het natuuraspect van het natuurstreefbeeld: Essen-Eikenbos met daslook. Het is een indicator van een goede toestand voor Natura 2000: Eiken-Beukenbossen met Wilde hyacint en Parelgras-Beukenbossen (9130), Natura 2000: Essen-Eikenbossen zonder Wilde hyacint (9160), Natuurstreefbeeld: Valleibossen (91E0_va), Natuurstreefbeeld:

Eiken-Beukenbossen met Wilde hyacint en Parelgras-Beukenbossen (9130), Natuurstreefbeeld: Essen-Eikenbossen zonder Wilde hyacint (9160).

Daslook een kenmerkende soort voor het:

Vogelkers- Essenbos

- associatie Pruno-Fraxinetum
- verbond: Alno-Padion
- klasse Quercus-Fagetum
- kensoorten: gewone vogelkers, **es**, **zwarte es**, hazelaar eenstijlige meidoorn, wilde lijsterbes, Gelderse roos, **klimop**, wilde kamperfoelie als lianen, **bosanemoon**, bosandoorn, **gewone salomonszegel**, **grote brandnetel**, **hondsdrif**

Deze beschrijving komt deels overeen met het plantenbestand dat terug te vinden is in de houtkanten langs de kasteelgracht.

Het vogelkers-Essenbos bestand ontwikkelt zich meestal naar Sleutelbloem- Eikenhaagbeukenbos.

- associatie Primulo Elatioris-Carpinetum
- verbond: Carpinion betuli
- klasse Quercus-Fagetum
- kensoorten: gele dovenetel, bosbingelkruid, **daslook**, gele anemoon, bosgierstgras, es, **gewone esdoorn**, **zomereik**, **hazelaar**, **gewone vlier**

Beide plantengemeenschappen kenmerken zich door een uitbundige voorjaarsbloei. Het onderzoeksgebied lijkt deels een combinatie van beide te zijn, gemeenschappen waar voorjaarsbloeiërs zich goed kunnen ontwikkelen en een geschikt milieu voor de ontwikkeling van stinzenplanten.

SYMMETRIE EN ASYMMETRIE

Het kasteel heeft een symmetrische opbouw, U-vormig. Het bevindt zich op een rechthoekig eiland, omringd door een gracht. Door het kasteel loopt een as centraal over een rechthoekig, bijna vierkant voorplein tussen kasteel en poortgebouw. De as loopt verder over de 2 centraal geplaatste bruggen over de kasteelgracht heen.

Het kasteel bevindt zich min of meer centraal in het studiegebied. Haaks op het kasteel staan de stallingen, orangerie en de hoevegebouwen.

Het pad dat toegang geeft tot het kasteelpark loopt evenwijdig tot net voorbij de kasteelgracht. Vanaf hier loopt het verder in een O-vormige lus rond het grasland en langs de houtkanten van de grachtuitloper en door het parkbos terug naar het hoofdpad. De symmetrie bevindt zich dus voornamelijk binnen de kasteelgracht.

ONTWERPMATRIX

Zie ook kaarten ontwerpmatrix in bijlage.

VLAKKEN, PUNTEN EN LIJNEN - RUIMTELIJK

Landschappen worden geordend door ruimtelijke patronen die een gebied structureren door een herkenbare onderlinge samenhang: visueel, vormelijk, en functioneel.

Vlakken:

1. De constructies: het kasteel met het voorplein en poortgebouw bevindt zich centraal op een eiland. Dit geheel is het centraal baken, het hoofdgebouw, waarrond de hele encenering in het park zou moeten draaien. De overige bijgebouwen met bijhorende pleinen zorgen voor een visuele en functionele begrenzing ten oosten van het kasteel.
2. De boom-en heestermassieven: Rondom het perceel definiëren de massieven met bomen en heesters de grenzen en zorgen ze ervoor dat de verstedelijking buiten het park blijft. De verschillende boomsoorten en de vlakken voorjaarsbloeiërs in het bos creëren een parkachtig, beschermt karakter. Binnen in het park delen de bomen- en heestermassieven de ruimte in verschillende enceneringen van beschermt naar open, dus zorgen ze voor de afwisseling van open en gesloten ruimtes. Ditzelfde wordt op een unieke wijze ervaren door een licht en schaduw effect.

3. Het gazon/grasland: Het gazon zorgt voor de leegte en de luchtigheid binnen in een park en begeleidt de zichten die worden geaccentueerd door de beplantingen. De uniformiteit van de grote groene vlakken zorgen eveneens voor rust. Het graslandoppervlak wordt op het kasteeldomein bepaald door de scheiding met houtkant, gracht en bos. Het kort gemaaide gazon met verblijfsfunctie tussen de appartementsgebouwen verbindt visueel en functioneel de twee grote appartementsgebouwen.

Punten:

De punten betreffen in dit onderzoeksgebied de solitaire en door hun sierverschijning bijzondere bomen en struiken op het kasteeldomein. Ze maken visueel geen deel uit van een massief.

1. De rode beuk op de hoek van de kasteelpoort: focaal vanop de Terlindendreef, belangrijke groenbuffer
2. De twee Anna Paulownabomen op het voorplein, gespiegeld ten opzichte van de kasteel-as, ze vormen vanuit het kasteel een voorplan en een groenbuffer die het zicht naar opeenvolgend poortgebouw, stallingen en het achterliggende woongebied helpen verzachten.
3. De moerascipres naast de kasteelbrug, als focaal en middenplan tussen de gracht en de houtkanten
4. Enkele sierbomen langs de Terlindendreef, de kasteelgracht, langs de randen van het bos en de houtkant ter verrijking van de inscenering.
5. De solitaire bomen op het gazon achter het appartementsgebouw: ze zorgen voor een spel van licht en schaduw op het gazon.

Lijnen:

De lijnvormige patronen worden gevormd door:

1. Het padenstelsel
2. De kasteelgracht in de vorm van een 6
3. De houtkanten langs de gracht
4. De diverse afsluitingen
5. De bomenrij bestaande uit lindebomen in het parkbos
6. De bomenrij bestaande uit afwisselend rode beuk met linde langs het pad naar het jeugdhuis

HIËRARCHIE VAN DE WEGEN

De primaire route is de verbinding van de Terlindendreef naar het poortgebouw. Deze dreef vormt de hoofd-as naar het kasteel. Langs deze weg heeft men zowel een aantrekkelijk zicht op de kasteel-poort met de rode beuk en de witte gevel van het orangeriegebouw en een tangentieel zicht op het kasteelcomplex. Dit is de enige weg die toegankelijk is per auto. Momenteel worden er soms auto's geparkeerd op het ronde plein voor de orangerie-stallingen. Er is ook een parkeerplaats aanwezig achter de taxushaag. Het parkeren heeft waarschijnlijk te maken met de bibliotheekfunctie in de stallingen/orangerie. Visueel is dit storend, want het ronde plein vormt de belangrijke kruising van de kasteel-as met de as van de Terlindendreef. Op deze plek komen kasteel-poort, rode beuk, orangerie en de stallingen samen.

De overige paden zijn secundair. Het zijn wandelpaden met een functionele verbinding naar de diverse gebouwen, in het publiek gedeelte, en wandelpaden die dienen als ontspannende wandeling in het park. Verder is er nog een toegang voor de auto naar het jeugdhuis en in het verlengde van de weg een wandelweg van de Sylvain van De Guchtlaan naar de basisschool.

HIËRARCHIE VAN DE TOEGANGSPOORTEN

Er zijn drie historische poorten die toegang geven naar het kasteeldomein.

Primaire poort

De primaire poort is de smeedijzeren poort, gelegen aan de kruising van de Terlindendreef met de Sylvain van der Guchtlaan. Deze poort is de toegangspoort naar het kasteeldomein via de Terlindendreef.

Het smeedijzeren hek was te Parijs gekocht op de Wereldtentoonstelling van 1889 door de familie Leon Geerinckx. Tegenover deze toegangspoort, in de verlenging van de Terlindendreef, bevinden zich nieuwe aangelegde parkeerplaatsen voor bezoekers met enkele jonge laanbomen ter vervanging van de voormalige laanbomen.

De Terlindendreef is toegankelijk voor auto's, maar in principe enkel voor dienstverkeer. Door de aanwezigheid van wintergroene struiken en verschillende bomen en laanbomen aan weerszijde van de Terlinden dreef, biedt deze poort een altijd groene aanblik. In de zomer biedt de dreef een schaduwrijke, besloten aankomst naar een open plek in een parkbos, althans, als er een groenbuffer zou bestaan tussen het kasteelpark en de tuinen van de aanpalende woningen (zie verder).

De laanbomen langs de Terlindendreef zijn lindes, die echter niet allemaal mooi recht groeien. Ze concurreren om licht met de overige bomen.

Aan de buitenkant van de poort, is er sprake van verrommeling ten koste van het voorname eindbeeld dat hier eigenlijk gewenst is. Dit wordt veroorzaakt door de verzameling van: een kleine fietsenstalling met een verbleekt informatiebord van Natuurpunt, een brievenbus, een grote elektriciteitskast en verschillende verkeersborden aan weerszijde van de poort. De zwarte lantaarnpaal is visueel niet storend.

1. De primaire poort aan het begin van de Terlindendreef, 2. Dezelfde poort, maar met zicht op de parkeerplaatsen verder de ring van Aalst.

Secundaire poort

De kasteelpoort vormt de toegang over de kasteelgracht, via het poortgebouw naar het voorplein van het kasteel. Deze poort is qua uitstraling minstens even voornaam als de primaire poort en maakt visueel deel uit van het kasteelcomplex. Het poortgebouw wordt geflankeerd door een grote rode beuk, centraal gelegen in de as van de Terlindendreef, die de voornaamheid van deze toegang bekrachtigt.

De secundaire poort: het poortgebouw met houten poort, geeft toegang naar het kasteelplein.

Tertiaire poort

De tertiaire poort bevindt zich aan de andere kant van het kasteelpark. Het is geen voorname ingang, maar een pad enkel toegankelijk voor wandelaars en fietsers. Het wordt gemarkeerd door 2 pilasters in metselwerk, overgroeid met klimop. Deze poort verbindt het domein met de Raffelgemstraat, via een smal pad geflankeerd door lage 'Lonicera nitida' struiken en een hekwerk met betonpalen, waarvan enkele overgroeid met klimop. Dit wandelpad biedt vanuit het kasteeldomein een niet zo mooi zicht op de hoger gelegen parkeerplaats van het appartementsgebouw. Langs het pad ziet men de wadi van de basisschool, een fietsstalling en een kleine speeltuin op gazon, allemaal omgeven door groen gaasdraad.

Conclusie poorten

De drie poorten bieden toegang tot een kleine, idyllische, groene, natuurlijke en boomrijke oase binnen een versteend randstedelijk gebied.

SOFT- VERSUS HARDSCAPE

In het oosten, achter de hoevegebouwen, bevindt zich een grote oppervlakte verharde en bebouwde bodem. Dit 'harde' landschap maakt ook deel uit van de bescherming als dorpsgezicht. Deze zone maakt visueel en qua beleving echter geen deel uit van de parkbeleving van het kasteeldomein Terlinden. De aanplant van meer groen, vooral van bomen en losse struiken, zou kunnen helpen om de overgang van en naar het kasteelpark wat minder abrupt te maken.

Het parkgedeelte bij het appartementsgebouw biedt meer aansluitingsmogelijkheden als we naar het aandeel groen of 'sofscape' kijken. Zoals we al gezien hebben bij de biotische analyse, is de plantengemeenschap in het bosgedeelte vergelijkbaar.

Articulatie: hiërarchie, dominantie en centraliteit in het parklandschap

Het geheel 'kasteelcomplex met gracht' staat centraal het parklandschap en vormt het historisch baken. Als tegenhanger staan de historische bijgebouwen haaks op het kasteel gepositioneerd. Het ronde plein is de kruising tussen de poorten en verbindt de hoevegebouwen met het kasteelcomplex. De vormgeving, een cirkel, suggereert een mooi zicht langs 360°.

Het probleem is dat het kasteelpark wordt omringd door overige constructies die zeer dominant aanwezig zijn. Een hoog appartementsblok staat centraal in de as van de Terlindendreef. De rode beuk en de bomen van het parkbos hebben hierbij een zeer belangrijke waarde als groenbuffer om de visuele impact van dit grote gebouw vanaf het voorjaar tot in de herfst te beperken. Bijkomend zijn de villa's met tuin langs de gracht ook dominant aanwezig. In de huidige toestand bepalen zij in sterke mate de sfeer en de parkbeleving en veranderen ze hierdoor gewenste landschappelijke hiërarchie, namelijk:

1. Kasteelcomplex met gracht: het centrale baken in het parklandschap, omwille van de functie als hoofdgebouw, de hoogte en de positionering midden in het park
2. Historische bijgebouwen: omwille van de cultuurhistorische beleving in het parklandschap
3. Parkomgeving: groenbuffer, parkbeleving,

OPEN EN GESLOTEN RUIMTE – RUIMTELIJKHEID

De ruimtelijkheid binnen het park wordt dus gedefinieerd door beplantingen en gebouwen zowel binnen als buiten het park. Het kasteeldomein met kasteelpoort en omringende gracht wordt enerzijds begrensd door een groene buffer van houtige beplantingen. Anderzijds bevindt het kasteel zich in 1 gemeenschappelijk open ruimte met de verschillende historische bijgebouwen, maar ook met moderne woningen met aansluitende tuinen langs de kasteelgracht.

In enkele tuinen staan volwassen bomen, waarvan enkele rode beuken, die vroeger ooit deel uitmaakten van het kasteelpark. Verder hebben deze gebouwen noch visueel, noch functioneel, noch ecologisch noch historisch een relatie met het kasteeldomein. De visuele overgang van kasteel met gracht naar tuinen en gevels is te abrupt en dus storend. De woningen en de tuinen maken visueel, jaarrond, deel uit van het kasteelpark. De oorzaak is een ongelukkige keuze/ verkaveling in het verleden, maar ook een huidig gebrek aan een buffer in de vorm van bijvoorbeeld een houtkant, haag of bomenrij langs de kasteelgracht en aan de achterkant van de tuinen.

De omringende appartementsgebouwen met bijhorende parkeerplaatsen domineren in de winterperiode het parkbeeld, wanneer de bomen niet meer in blad staan. Dit komt door hun hoogte en omvang en slechte positionering. Dit is opnieuw het resultaat van verkeerde keuzes in het verleden.

De enige manier om de dominante omgevingsimpact te verzachten is door het ontwikkelen en in stand houden van groenbuffers bestaande uit wintergroene en loofverliezende bomen en struiken.

Het belang van groenbuffers rond het kasteelcomplex om de aanwezigheid van de omringende bebouwing in het parkgebied te verzachten is groot.

ZICHTASSEN EN ZICHTEN – BEELDEN

Verschillende factoren bepalen samen de hiërarchie van de beleving. Paden en beplantingen bepalen de zichten op bijvoorbeeld constructies en vertezichten. De sequentie, de verrassing en zuiverheid van de zichtassen bepalen de kwaliteit van de beleving. De gewenste beleving op het kasteeldomein Terlinden kan worden opgesplitst in 2 delen

1. De aankomst bij het kasteel via de Terlindendreef, van gesloten dreef naar een open, ronde, plek met mooie zichten op de historische gebouwen, omgeven door aantrekkelijke beplantingen.
2. De parkbeleving rond het kasteel met verschillen perspectieven op het kasteel.

Zoals de kaart 'ontwerpmatrix: zichtassen' ons toont, is er hierbij sprake van veel 'ruis'. Dat wil zeggen, storende zichten op de nabije omgeving die de kwaliteit van de beleving verminderen. Hierbij is het aangewezen om deze storende zichten zoveel mogelijk te reduceren, in dit geval door bijkomende beplantingen te voorzien zowel in als rond het park.

Voorbeelden van storende zichten door een tekort aan (wintergroene) groenbuffers.

Het gewenste eindbeeld is:

- Vanuit het kasteel is er geen visueel eindpunt of focaal met uitzondering van het poortgebouw.
- Vanop het parkgrasland is het kasteelgebouw met brug het voornaamste focaal wanneer alle bomen in blad staan.

GENIUS LOCI – SYMBOLISCHE BETEKENISSEN EN WAARDEN

Natuurlijk, historisch en cultureel erfgoed, landmerken of bakens en genius loci 'de geest van de plek' zijn existentiële verschijnsels met een potentiële krachtige symbolische betekenis en waarde. Ze bepalen een ideaalbeeld, een mentale interpretatie van een landschap. Onze achtergrondkennis, bepaald door onze opvoeding en onze cultuur, zet de beoordelingsnormen voor het herkennen of het 'lezen' van bakens, waarop we ons kunnen oriënteren en het identificeren van storende elementen en hun samenhang.

De storende elementen die de beleving van dit erfgoedlandschap minder kwalitatief maken zijn al aan de orde gekomen in de vorige hoofdstukken. De huidige genius loci van het parkdomein Terlinden is echter moeilijk te beschrijven, misschien doordat het goed leegstaat en niet in gebruik is en er veel storende elementen aanwezig zijn. In het verleden was de genius loci vaak de voornaamheid van de plek, die de macht of visie van de eigenaar weerspiegelde en die er vroeger waarschijnlijk ook wel was.

De genius loci kan hier ook weer betekenis krijgen door een bijzonderheid, het pittoreske, of een spirituele betekenis of de visie van de eigenaar herkenbaar te maken in het landschap. Misschien bestaat er al wel een positieve symbolische betekenis bij de buurtbewoners en kan deze verder onderzocht worden om te versterken in de beleving van het landschap.

Een sterke visie voor deze plek is dus ook belangrijk voor de kwaliteit van de landschapsbeleving.

GEBRUIK VAN HET ONDERZOEKSGBIED

Het gebruik van het centraal parkdomein is 3-delig:

1. Privé:	2. Semi-publiek:	3. Publiek:
a. Kasteelcomplex met gracht	a. Jeugdhuis	a. De Terlindendreef
b. Kasteelpark	b. Basisschool	b. Orangerie en stallingen (openbare bibliotheek)
	c. Park behorend bij de appartementsgebouwen	c. Hoevegebouwen (2 petanqueclubs, waaronder 1 voor senioren)
		d. Tertiaire poort met wandelpad naar de Raffelgemstraat.

Dit zorgt natuurlijk voor conflicten bijvoorbeeld naar privacy toe. Dit uit zich bijvoorbeeld door de wens van de vorige kasteel-eigenaar om het domein af te sluiten voor publiek toegang en de wens van de bezoeker om de eendjes in de gracht te komen voederen, indien nodig over het hek heen of langs de kasteelbrug. Verder worden er af en toe auto's geparkeerd voor de bibliotheek, dus in de belangrijke zichtas van het kasteel. Er is momenteel sprake van vandalisme en sluikestorten in het park, mede doordat het kasteel onbewoond is en er verlaten uitziet. De sociale controle door de bewoners van de naburige villa's is nochtans groot.

Het parkdomein is een groene privé-oase binnen een woonwijk waar groepen uit verschillende sociale klassen en van jong tot oud passeren en kunnen genieten van een groene omgeving met mooie zichten op een kasteelcomplex.

De uitdaging is hier om tussen privé- en publieke functies, erfgoed en ecologie een bevredigend evenwicht te vinden door middel van:

- Een visie (inhoudelijk, functies, gebruik)
- Beheer-en ontwerpmatig op basis van de visie (sturend, leidend)
- Door te informeren

BEDREIGINGEN

Het kasteeldomein Terlinden biedt de mogelijkheid om een idyllische groene plek te creëren aan de rand van een verstedelijkt gebied. Verkavelingen en ongelukkige beslissingen in het verleden hebben ervoor gezorgd dat het domein nu omsloten wordt door bebouwing met een grote negatieve landschappelijke impact. Bovendien werd het domein nog eens opgesplitst in privé en publiek domein. Op het terrein zorgt dit voor problemen in de vorm van storende zichten, storende afsluitingen en vandalisme. Het feit dat het kasteel niet in gebruik is, heeft gevolgen gehad voor het beheer, waarbij een natuurlijke successie het gevolg is. Belangrijke groenelementen die een bufferende werking hebben op de omgeving verdwijnen zoals grote bomen en groenbuffers en paden worden overwoekerd door groen. Anderzijds heeft het extensief beheer van de afgelopen jaren er wel voor gezorgd dat verschillende plantengemeenschappen zich ongestoord hebben kunnen ontwikkelen.

CONCLUSIE

Op korte termijn dringen zich een aantal problemen op, met name de zorg voor de grote bomen die wegwijnen. Een bomencontrole is dan ook aangewezen om risico op schade en verlies van belangrijk bufferend groen verder te vermijden. Alle ingrepen naar aanleiding van deze controle, zoals snoeiwerk, bodemverbetering en indien nodig kappen, houden rekening met het beschermen van de bodem en beplantingen. Elke verstoring geeft namelijk risico op verder verlies van groen en bijkomende problemen. De uitvoering door een ervaren European Treeworker is aangewezen en met het gebruik van zware machines wordt terughoudend omgegaan. Op bepaalde plekken, met name op verstoorde bodem waar bomen geveld zijn langs de gracht, gedragen zaailingen van o.a. de gewone esdoorn zich nu invasief, terwijl er interessante plantensoorten groeien. Om die soorten te kunnen behouden, zal op korte termijn beheermatig ingegrepen moeten worden.

4. ERFGOEDWAARDEN

4. Erfgoedwaarde

4.1 Waardebepaling

De site werd op 2 juli 1987 bij M.B. beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: **historische waarde**.

De westelijke en oostelijke vleugel dateren uit de 18de eeuw na Christus. Verder omvat de bescherming nog het poortgebouw, de walgracht met kaaimuren, de bruggen, oranjerie en stallingen (gevels en bedaking). In het beschermingsbesluit werden geen erfgoedwaarden gespecificeerd. In overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed en volgens het inhoudelijk verslag bij de bescherming kunnen volgens erfgoedwaarden worden toegekend:

Historische waarde:

De 18de-eeuwse zijvleugels, van het kasteel Terlinden (gevels en bedaking): omwille van het algemeen belang door de historische waarde als overblijfsel van het 1775 in U-vorm aangelegde kasteel, opgetrokken als traditionele baksteenbouw.

Het poortgebouw: omwille van het algemeen belang door de historische waarde als achzijdig poortgebouw met rechthoekige annexe, voorzien van deel blindgemetselde, deels open rondbogen opgetrokken in baksteen, met baksteen binnenbevoering en afgedekt met achzijdig tentdak.

De kaaimuur: omwille van het algemeen belang door de historische waarde van de aanleg die de site van het kasteel met erekoer en poortgebouw binnen de wal bepaalt.

De bruggen: omwille van het algemeen belang door de historische waarde als toegangen over de wal, respectievelijk tot de erekoer en het park.

De wal: omwille van het algemeen belang door de historische waarde ervan, die bepalend was voor de aanleg van het kasteel op en rechthoekig "eiland".

De oranjerie: omwille van het algemeen belang door de historische waarde als buiten de wal gelegen oranjerie uit de 2de helft van de 18de eeuw, met gevelgeleding door middel van pilasters met Ionische kapitelen onder entablement en grote rechthoekige glaspartijen die de traveeën markeren.

De stalling: omwille van het algemeen belang door de historische waarde als voorbeeld van de traditionele eenlaagse baksteenbouw uit de 2de helft van de 18de eeuw, met korfbogpoorten en dakkapellen.

Naast de historische waarde van hogergenoemde omvat de bescherming nog historisch belangrijke biotische en abiotische elementen. Onderstaand een oplistng van alle elementen en hun erfgoedwaarde:

Constructies	Erfgoedwaarde
Kasteelgebouw	Hoog
Kasteelpoort	Hoog
Geheel orangerie, stallingen en historische hoevegebouwen	Hoog
1 brug over de kasteelgracht naar de kasteelpoort	Hoog
1 brug over de kasteelgracht naar het kasteelpark	Hoog
Jeugdhuis en basisschool	Storend in het dorpszicht

Verhardingen	Erfgoedwaarde landschappelijk
Dolomiet	Positief
Rode gravier	Positief
Verstevigde zandpaden (verzande dolomiet of zandpad met fundering)	Positief
Kassei (waaronder een deel oude en recente afgevlakte kandla kassei)	Hoog: enkel oude kassei, rest neutraal
Gebakken oude kleiklinkers brug 1 en brug 2	Positief
Betontegels en -klinkers	Storend
Grijze split	Neutraal/Storend

Overige	Erfgoedwaarde landschappelijk
Kasteelgracht	Hoog
Oeverbeschoeiing	Storend
Smeedijzeren entreepoort	Hoog
Houten poort	Storend
Afsluiting betonmuur	Storend
(Gaas)afsluitingen privétuinen, divers	Storend
Afsluiting kastanjarahout	Storend
Afsluiting houten schutting tuin	Storend
Afsluiting houten bielzen + palen met gaasdraad bij Petanque-club + slagboom	Storend
Muren metselwerk baksteen hoevegebouwen	Hoog
Gemetste omwalling met stenen balustrade	Hoog
Pilaster metselwerk	Hoog
Moderne sculpturen:	Indifferent
1. 2009 drakensculptuur door André Present aan de Terlindendreef	
2. 1998 ruimtelijk kunstwerk door Olivier Bras	
3. Vogel kunstwerk, datum onbekend	
Lichtpunten/ lantaarnpalen	Neutraal/Storend, afhankelijk van gewenst karakter
Betonboordsteen langs dolomietpaden	Neutraal (netjes afgewerkt)
Zitbanken, waarvan 3 steenkorf zitbanken	Neutraal met uitzondering van steenkorven: storend
Vuilnisbakken	Neutraal/Storend, afhankelijk van gewenst karakter

Beplanting	Erfgoedwaarde landschappelijk
Bosmassieven	Hoog
Grasland	Hoog
Struik en boommassieven	Hoog
Solitaire bomen en sierbomen, met name de rode beuk naast de kasteelpoort	Hoog
Bomenrijen	Hoog
Hagen	Hoog
Recente aanplant van taxus, lijnvormig (hagen) en puntvormig (solitairstruiken)	Storend
Oeverbeplantingen	Hoog m.u.v. reuzenberenklauw: storend (invasief)
TOTAAL	

4.2 ZEN-erfgoed

Binnen het beschermd stads- en dorpsgezicht zijn enkele onroerende goederen aanwezig die niet meteen een economisch nut hebben en welke dus als ZEN-erfgoed (erfgoed Zonder Economisch Nut) in aanmerking komen. Het gaat om onroerende goederen opgenomen in bijlage 16.

5. BEHEERSVISIE EN DOELSTELLINGEN

5. Beheersvisie en doelstellingen

5.1 Inleiding

Het kasteel en kasteelpark zijn in bezit van een privé-eigenaar en deze heeft tot doel de volledige restauratie en herwaardering van zowel het kasteel als kasteelpark. Door middel van enkele deeldossiers worden herstellings- en onderhoudswerken uitgevoerd, zowel voor het kasteel als het park. De deeldossiers zullen een grondige restauratie van het beschermde erfgoed behartigen. De eigenaar is eveneens lid van monumentenwacht. Deze voeren op regelmatige basis controle uit en doen kleine herstellingen.

Reeds eerder uitgevoerde onderzoeken (historisch- en materiaaltechnisch onderzoek) maken deel uit van het beheersplan en worden erin samengevat.

5.2 Hoofddoelstellingen

5.2.1 Historisch uitzicht bewaren en in stand houden

Zoals reeds eerder vermeld vereist de instandhouding van erfgoedelementen een onderhoud op regelmatige basis en waar nodig eenmalige restauratiewerken, waarbij steeds zoveel mogelijk de oorspronkelijke materialen en oorspronkelijke technieken worden toegepast. Enkel als onderhoudswerken niet langer volstaan, kan worden overgegaan tot herstellen/restaureren. Als herstellen niet meer mogelijk is, kan worden overgegaan naar vernieuwen of vervangen van authentieke elementen volgens bestaande materialen, technieken en vormgeving. Herstellings- of vernieuwingswerken dienen steeds te gebeuren in overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed.

5.2.2 Stads- en dorpsgezicht

De eigenheid van het gave kasteelpark binnen een denses bebouwde woonwijk dient te worden behouden en waar mogelijk versterkt. De erfgoedelementen binnen het stads- en dorpsgezicht zijn van historisch belang en verdienen de nodige aandacht. Ze zijn beeldbepalend binnen het kasteeldomein en mogen dan ook zeker versterkt worden. Waar zichtassen momenteel doorbroken zijn kunnen deze weer worden vrijgemaakt om het kasteelpark met constructies weer volledig tot zijn recht te laten komen.

5.2.3 Openstellen van het kasteelpark

Het kasteelpark zal door de eigenaar voor publiek worden opengesteld. Het publiek openstellen van het park heeft als positief gevolg dat het hekwerk en de 2 hedendaagse poorten uit kastanje hout kunnen verdwijnen. Deze storende elementen op de gewenste zichtassen worden hierdoor eenvoudig weg gewerkt.

5.2.4 Private en publieke karakter van het kasteel

Voor het kasteel wordt de piste van herbestemming bewandeld. Hierbij is zowel het private als publieke karakter van het kasteel van belang. Zoals reeds eerder aangegeven is het monument volledige eigendom van een privé-eigenaar. De historische functie als woning zal in die optiek dan ook deels behouden blijven. Het is echter niet meer aangewezen in de moderne samenleving, dat een gebouw van dergelijke schaal slechts dienstdoet als 1 woning. Daarom zal de bovenste verdieping samen met de zolderverdieping de woonfunctie vervullen. Op de gelijkvloerse en 1ste verdieping zullen eerder publieke functies worden ondergebracht. Deze onderste verdiepingen staan dicht bij de omgeving en hebben hierdoor een grote connectie. De connectie tussen beide vraagt om een belevingsfunctie, in die optiek dat ze een setting kunnen vormen voor een breder publiek. Hierdoor wordt gekozen voor de organisatie van locatie voor eventing. Om de nachtelijke beleving van de omgeving te versterken wordt ervoor gekozen om nachtelijk bezetting mogelijk te maken onder de vorm van overnachting.

Om te voldoen aan de toenemende parkeerdruk die een publieke functie met zich meebrengt is in bijlage 17 een studie gemaakt van de parkeermogelijkheden rond de site. In blauw werden de mogelijke parkeergelegenheden aangeduid, zonder dat deze een negatieve invloed hebben op de buurt.

Wat betreft brandveiligheid, kan de brandweer via het pad langs het kasteel tot aan de achterzijde van het kasteel. Deze is voldoende breed om te fungeren als brandweg.

5.2.5 Conclusie beschermingen en waarderingen kasteelomgeving

Ondanks de bedreigingen vermeld in hoofdstuk 3, heeft het Kasteeldomein Terlinden een charme die zich uit in de architectuur, de gracht, de kleinschaligheid, de beslotenheid en in de interessante beplantingen. Een sterke visie en invulling over het geheel van het kasteeldomein, dus kasteel, kasteelpark, hoevegebouwen en directe omgeving, ook rekening houdend met de behoeften van de buurtbewoners, kan zich ook vertalen in een landschappelijke beheervisie met acties gericht op de lange termijn. Een succesvol resultaat zal enkel realiseerbaar zijn als men oplossingen vindt voor de bedreigingen en als men erin slaagt de landschappelijke kwaliteiten te versterken waarbij de draagkracht van de natuur respecteert wordt.

Alle ingrepen met betrekking tot de landschappelijke elementen en de vegetatie gebeuren in overleg met Onroerend Erfgoed. Bovendien zullen wijzigingen, zoals het kappen van bomen in bos- en parkgebied, worden aangevraagd bij Natuur en Bos.

Voor het kappen van bomen in parkgebied moet er een omgevingsvergunning aangevraagd worden via de gemeente waarbij er een advies aan Onroerend Erfgoed wordt gevraagd. Voor het kappen van bomen in bosgebied, wordt een kapvergunning aangevraagd bij Natuur en Bos.

De omgevingsvergunningen en beheersplannen houden rekening met:

- de erfgoedwaarden,
- het bomenpatrimonium (bos- en parkgebied),
- en de overige natuurwaarden.

5.3 Nevendoelstellingen

De nevendoelstellingen van erfgoedbeheer richten zich hoofdzakelijk op het gebruik of de bestemming van het erfgoed, alsook op ingrepen die vereist worden vanuit andere regelgevingen (zoals brandveiligheid en toegankelijkheid) of wensen van de eigenaars en/of gebruikers (zoals comforteisen). De impact van dergelijke ingrepen op de erfgoedwaarden en -elementen dient steeds grondig te worden geëvalueerd. Wijzigingen ivm comfort, veiligheid en energie-efficiëntie moeten telkens maximaal afgestemd worden op de mogelijkheden en beperkingen van het erfgoed.

5.3.1 Wooncomfort

Met het oog op verder beheer en instandhouding van het monument is het van belang dat in de mate van het mogelijke kan voldaan worden aan de comforteisen van hedendaags gebruik. Zo denken we aan de nodige aandacht voor isolatie, verwarming, koeling, akoestiek, ventilatie, ...

Het beter isoleren van historische panden, waar de mogelijkheid niet bestaat te isoleren langs de binnen- of buitenzijde, impliceert dat het warmteverlies dient te worden beperkt door het dichten van kieren, spleten en openingen. Waar de mogelijkheid bestaat de bouwschil te isoleren dient te worden onderzocht wat de mogelijk oplossingen zijn en dienen deze met respect voor het erfgoed te worden verenigd en in overleg met bevoegde instantie. In het kader van verbeterde isolatie dienen volgende aandachtspunten in acht te worden genomen:

- Isoleren van historische panden heeft veelal tot gevolg dat de natuurlijke luchtstroom die voorheen aanwezig was doorbroken wordt. Het automatisch afvoeren van vocht via spleten en kieren is in grote mate gestopt. Vaak ontstaan ten gevolge van deze stop van luchtstroom condensatieproblemen die kunnen resulteren in een ongezond binnenklimaat.
- Geïsoleerde en niet geïsoleerde zones wisselen elkaar af. Streven naar een absolute isolatie is niet mogelijk en zal voor conflict zorgen door de wisselende zones. Zo zullen op bepaalde plaatsen koudebruggen ontstaan. Deze probleemzones dienen met extra aandacht te worden bekeken.

Indien bovenstaande aandachtspunten niet in acht worden genomen is het gevaar op schimmelvorming, vorstschade, rotten van houten onderdelen, ... reëel en kan dit een onomkeerbare schade aanrichten aan historisch waardevolle elementen.

De afwegingskaders van het Agentschap Onroerend Erfgoed 'dakisolatie' en 'historisch schrijnwerk' zijn nuttige documenten die dienen te worden in acht genomen bij het correct bepalen van de nodige energiebesparende maatregelen aan het erfgoed. Elke ingreep gebeurt met het nodige respect voor het erfgoed in zijn geheel en is een samenwerking tussen de historische, materiaal-technische en constructieve waarden.

5.3.2 Verbeterde woonkwaliteit

Rekening houdend met de wensen van de opdrachtgever, de architecturale - en historische kwaliteiten van het kasteel en het dorpsgezicht wordt er bij de herbestemming ingezet op de herwaardering van de woonkwaliteiten an sight. Het open karakter van het kasteelpark dient zich te weerspiegelen in de beleving van het 'hedendaagse kasteel'. De momenteel beperkte connectie vanuit het kasteel naar het park zal hierbij worden aangepakt. Verbinding is hierbij het sleutelwoord. Deze verbinding kan gerealiseerd worden het deels open maken van het kasteel. Het open maken gebeurt op een subtiële wijze maar met het oog op voldoende architecturale kwaliteit en is duidelijk afleesbaar als hedendaags. In overleg met het agentschap dient vóór het aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning te worden afgetoetst of de voorgestelde ingrepen aanvaardbaar zijn binnen dit kader.

5.3.3 Publieke toegankelijkheid

Bij de restauratie van het pand zal worden ingezet op de publieke toegankelijkheid van zowel het kasteel als het kasteelpark. Door het publieke karakter wordt er beroep gedaan op sociale controle die een halt kan toeroepen aan de actuele problematiek rond vandalisme. Om de belevingswaarde van het park te vergroten en de zichten op het kasteel te verbeteren wordt de mogelijkheid in acht genomen om het wandelpad volledig rond het kasteel door te trekken. In samenspraak met de bevoegde besturen en het landschapsbureau die het vooronderzoek verrichte dient te worden bekeken of dit een hedendaagse ingreep kan zijn of toch eerder iets met hetzelfde karakter als de overige paden.

5.3.4 Zichtlijnen

Momenteel zijn er een aantal zichtlijnen die verstoord worden. Wat het meest kan ervaren worden als storend zijn de woningen aan de overzijde van de omwalling. Met het idee om het pad te omsluiten rond het kasteel, wordt de mogelijkheid gezien om in de reststrook tussen het pad en de naburige percelen groenbuffers te voorzien. Deze zouden de storende elementen dan deels kunnen doorbreken. Bij voorkeur wordt hiervoor een inheemse wintergroene plantensoort gebruikt. De ingreep gebeurt in overeenstemming met de aanwezige erfgoedwaarden en zullen voor uitvoering worden afgetoetst met het Agentschap.

Voor de overige storende zichtlijnen zal eveneens samen met het landschapsbureau worden onderzocht hoe deze kunnen worden verbeterd.

5.4 Archeologie versus visie en doelstellingen

Voor alle werken die een mogelijke invloed kunnen hebben om de ondergrond dient rekening te worden gehouden met een eventueel archeologisch traject. Alvorens de werken in te plannen dient contact te worden opgenomen met de erfgoedconsulent archeologie van het agentschap Onroerend Erfgoed. De meest actuele informatie hierover is terug te vinden op de website van het Agentschap Onroerend Erfgoed: <https://www.onroerenderfgoed.be/contact>

6. MAATREGELEN

6. Maatregelen

6.1 Vooronderzoeken

Voorafgaandelijk aan de opmaak van het beheersplan werden een reeks van vooronderzoeken uitgevoerd. Het grootste deel hiervan is als bijlage mee opgenomen in dit beheersplan. Voor de start van de restauratiewerken worden bij voorkeur nog enkele extra onderzoeken verricht om een degelijke restauratie toe te laten en een diepgaander onderzoek van waardevolle elementen toe te laten.

(Bouw)historisch onderzoek

Het bouwhistorisch onderzoek omvat zowel een algemeen onderzoek met de kadering van de historische waarde van het kasteel binnen het bepaalde tijdsbestek, als een historische bouwkroniek met een samenvatting van de meest ingrijpende en bepalende bouwhistorische ingrepen doorheen de tijd.

Materiaaltechnisch onderzoek

Het materiaaltechnisch- en historisch onderzoek wijst op een beschikking van het gehele kasteel. Het opnieuw schilderen van het kasteel is een piste die ernstig in overweging moet worden genomen en verder onderzoek hieromtrent is zeker aangewezen.

Landschapsstudie

De landschapsstudie geeft een beeld van de actuele situatie van zowel de biotische als abiotische waarde-elementen binnen zowel het kasteelpark als het beschermd stads- en dorpsgezicht.

6.2 Instandhoudingswerken

De restauratiewerken zullen gefaseerd worden uitgevoerd na het bekomen van premie via de geldende procedures, volgende werken worden op korte termijn uitgevoerd: Dringende werken aan daken, beveiliging van het kasteel, baggeren van gracht, kappen van dode bomen, ...

Aard van de werken	Eenmalig	Terugkerend
2021		
dringende werken aan daken en goten	x	
beveiliging van het kasteel	x	
tijdelijk dichtten van kapotte ramen en deuren	x	
rooien van dode bomen	x	
2022		
Baggeren van gracht		x
Herstellen van gevels en brug naar park	x	
2023		
Onderhouds- en herstelwerken aan poortgebouw, brug en remise	x	

Verder dient de gebouwen op regelmatige basis te worden gecontroleerd. Deze controles en eventuele herstellingswerken omvatten:

- Algemene controle van het gebouw;
- Controle en eventueel herstel van lekkages aan daken, goten en afleiders;
- Controle en eventueel schoren van instabiele gevelopeningen
- Controle en eventueel vastzetten van dak- en gevelelementen die dreigen los te komen;
- Controle en eventueel dichtzetten van raam- en deuropeningen waar nodig (door bvb beschadigd glas);
- Controle en eventueel bestrijden van zwam- of insectenaantasting;
- Controle en opvolging van scheuren in muren en gewelven;
- Kappen van dode bomen;
- Baggeren van grachten;

6.3 Eénmalige werken – Restauratie

De erfgoedwaarden van het geheel zouden versterkt worden door de herbestemming en restauratie van het kasteel, alsook door het openstellen van het kasteelpark. De belevingswaarde is hierbij van groot belang en kan versterkt worden door het gebruik van een doordachte ontwerpmatrix. Zichtlijnen, rustplekken, ... kunnen hierin bepalend zijn. Eveneens is het behoud van alle abiotische parkconstructies niet te onderschatten voor zowel de erfgoed als belevingswaarde. Ze dienen beveiligd tegen brand, waterschade, houtworm -, schimmel -, zwam - en vochtaantasting en tegen moedwillige of toevallige beschadiging.

In functie van het herstel van de erfgoedwaarden worden volgende éénmalige werken voorzien:

Prioriteit: (1) dringend; (2) korte termijn; (3) middellange termijn; (4) lange termijn

Aard van de werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Prioriteit
1. Daken				
1.1 Dakbedekkingen				
Herstellen van de dakbedekking uit leien; incl. plaatsen onderdakfolie		x		1
Vernieuwen van de dakbedekking uit leien; incl. plaatsen onderdakfolie	x			2
1.2 Aansluitingen				
Vernieuwen van de nokken in plooilood	x			2
Vernieuwen van de zinken / ... hoekkeperafwerkingen	x			2
Vernieuwen van de zinken kilkeperafwerkingen	x			2
Herstellen en of vernieuwen van de zinken en loden aansluitingen met het opgaand muurwerk	x			2
1.3 Dakdoorbrekingen				
Herstellen van de dakruiter	x			2
Herstellen van de dakkapellen, incl. beglazing, hang- en sluitwerk en afwerking	x			2

Aard van de werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Prioriteit
Herstellen van de dakvlakramen, incl. beglazing en hang- en sluitwerk	x			3
Vervangen van de dakvlakramen naar oorspronkelijk model, incl. beglazing en hang- en sluitwerk	x			3
Herstellen van de dakluiken, incl. hang- en sluitwerk	x			3
Herstellen afdekking schoorstenen	x			2
1.4 Regenwaterafvoer				
Vernieuwen van de zinken gootbekleding	x			1
Vernieuwen van de zinken goten	x			1
Vernieuwen van de zinken regenwaterafvoeren	x			1
1.5 Dakelementen				
Herstellen van alle koperen dakbekroningen (pirons)	x			3
Leveren en plaatsen ladderhaken en klimhaken	x			2
1.6 Dakstructuur				
Herstellen van de spanten	x			2
Herstellen en/of vernieuwen van bebording, kepers, gordingen, muurplaten, ...	x			2
Behandelen van volgende dak- en vloerconstructies tegen insecten en zwammen: ...	x			2
2. Gevels				
2.1 Ondergronds metselwerk				
2.2 Opgaand metselwerk en paramentmetselwerk				
Reinigen gevels; incl. mosbehandeling waar nodig	x			3
Herstel van metselwerk: demonteren en heropmetsen van instabiel metselwerk, vervangen verweerd metselwerk, vernaaien van barsten, enz.	x			3
Herstel van voegwerk	x			3
Herstel en/of vervangen van onderdelen uit blauwe hardsteen: dorpels, balustrades kaaimuur, dekstenen,...	x			3
Herstel en/of vervangen van onderdelen uit witsteen: negblokken, kraagstenen,...	x			3

Aard van de werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Prioriteit
2.3 Afwerkklagen				
Verharding van gevoegde oppervlakten	x			4
Optie tot schilderen van de gevels		x		4
2.4 Gevelelementen				
Herstellen / Vernieuwen van de natuurstenen onderdelen: balkons	x			3
Herstellen, ontroesten en herschilderen van alle ijzeren onderdelen (ankers, roosters, diefijzers, dakbekroningen, balustrades, enz.)	x			3
Herstellen van de gepleisterde of gecementeerde onderdelen: plinten, speklagen,...	x			3
3. Buitenschrijnwerk				
3.1 Hout				
Herstellen van de houten ramen, deuren, poorten en luiken, incl. hang- en sluitwerk en afwerking	x			2
Vervangen van de houten ramen, deuren, poorten en luiken naar historisch model, incl. hang- en sluitwerk en afwerking	x			2
Herstellen van de enkele beglazing / Vervangen van het enkel glas door dubbel glas (monumentenglas)	x			2
Herschilderen van kroonlijsten		x		1
Herschilderen van alle houten buitenschrijnwerk		Om de 5 jaar		2
3.2 Metaal				
Herstellen van de metalen ramen en poorten inkompoort, incl. beglazing, hang- en sluitwerk en afwerking	x			3
Herschilderen van alle metalen buitenschrijnwerk		x		3
3.3 Glas-in-loodramen				
Herstellen van de glas-in-loodramen, incl. raambruggen	x			2

Aard van de werken	Enmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Prioriteit
4. Kaaimuur				
Herstellen cementering	x			3
Herstellen of vernieuwen van betonnen balusters	x			3
Herstellen baksteen metselwerk incl. voegwerk	x			3
Herstellen deksteen in blauwe hardsteen	x			3
5. Bruggen				
Herstellen cementering	x			3
Herstellen baksteen metselwerk incl. voegwerk	x			3
Herstellen deksteen in blauwe hardsteen	x			3
Herstellen metalen borstwering	x			3
6. Interieur				
6.1 Binnenmuren				
Herstellen van het metselwerk	x		x	2
Vernieuwen van de bepleistering	x		x	2
Schilderen van alle muren		x	x	2
Behandelen van volgende muren tegen zwammen: ...	x		x	2
6.2 Gewelven, vloeren en zolderingen				
Herstellen van de moer- en kinderbalken / roostering / gewelven	x	x		2
Herstellen van de troggewelven	x	x		2
Herstellen van de houten vloerafwerking; incl. plinten	x	x		2
Herstellen van de stenen vloerafwerking; incl. plinten	x	x		2
Opschuren en vernissen van plankenvloeren; incl. plinten	x	x		2
6.3 Plafonds				
Vernieuwen van bepleistering; incl. drager	x		x	2
Schilderen van de plafonds		x		2

Aard van de werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Prioriteit
6.4 Binnenschrijnwerk				
Herstellen van de binnendeuren, incl. beglazing, hang- en sluitwerk en afwerking	x			2
Plaatsen van thermisch verbeterd monumentenglas	x			3
6.5 Vaste inrichting				
Herstellen van de houten trappen	x		x	3
Herstellen van schouwmantels in marmer	x		x	3
7. Technische installaties				
7.1 Elektriciteit				
Aanpassen van de elektriciteitsinstallatie incl. keuring	x		x	2
Aanbrengen van nieuwe verlichting passend in het historisch interieur	x		x	2
Aanbrengen van een nieuwe geluidsinstallatie	x		x	3
7.2 Verwarming en sanitair				
Aanpassingswerken verwarmingsinstallatie: wijzigen traject rookgasafvoer, voorzien van luchttoevoer in stookplaats, ...	x		x	2
Compartimentering stookplaats	x		x	2
7.3 Riolering				
Vernieuwen van de riolering voor regenwaterafvoer	x			2
Vernieuwen van de riolering voor vuil en fecaal water	x			2
8. Beveiliging				
8.1 Toegankelijkheid				
Verbeteren van de toegankelijkheid van zolders en daken	x		x	2
8.2 Duivenwering				
Voorzien van allerlei duivenwering op kritiek plaatsen	x			2
8.3 Bliksembeveiliging				
Vernieuwen van de bliksembeveiligingsinstallatie	x			2

Aard van de werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Prioriteit
8.4 Brandbeveiliging				
Realiseren van de nodige compartimenteringen en plaatsen van een brandbestrijdingsinstallatie	x		x	3
9. Omgeving				
Herstellen van de verhardingen in aansluiting op het gebouw	x			3
Aanbrengen van een helling ifv de toegankelijkheid van mindervaliden	x			3
Vellen van dode bomen zoals weergegeven op plan in bijlage	x			1
10. Onderzoeken				
Asbestonderzoek en opmaak asbestinventaris	x			2
Grond- en funderingsonderzoek	x			2
Onderzoek stabiliteit gevels en daken (verzakkingen, scheuren, aantastingen, enz.)	x			2
Bodemonderzoek	x			3
Hydrologisch onderzoek	x		x	3
11. Diversen				
11.1 Isolatiewerken				
Aanbrengen van isolatie thv vloeren en plafonds	x		x	2
Aanbrengen van isolatie aan daken	x		x	2

6.4 Terugkerende werken – Onderhoud na restauratie

De eigenaar zal voor en na de restauratiewerken instaan voor het onderhoud zodat de gerestaureerde erfgoedwaarden behouden blijven. Doelstelling is het preventief en planmatig onderhoud, zodat risico op schade wordt vermeden. De eigenaar is eveneens lid van monumentenwacht en laat op regelmatige basis (minimum om de drie jaar) een inspectie uitvoeren om eventuele gebreken vast te stellen en kleine herstellingen te laten uitvoeren.

De lijst van onderhoudswerkzaamheden die momenteel worden voorzien (zie hieronder), zal na de uitvoering van de restauratiewerken worden bijgesteld indien nodig.

Aard van de werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Forfaitair verrekend
12. Keuringen				
Keuring elektrische installatie hoogspanning		Jaarlijks	x	
Keuring brandblusmiddelen		Jaarlijks	x	
Keuring noodverlichting		Jaarlijks	x	
Keuring verplaatsbare ankerpunten, horizontale levenslijnen, rails als levenslijn, doodgewichtankers		Jaarlijks	x	
Keuring liftinstallatie		Halfjaarlijks	x	
Keuring inbraakalarmsysteem		Jaarlijks	x	
Keuring bliksemafleider		Jaarlijks	x	
13. Controles				
Nazicht van daken en goten; incl. nodig herstel indien van toepassing		Jaarlijks	x	
Nazicht van metsel- en voegwerk		5 Jaarlijks	x	
Nazicht van alle beton		2 Jaarlijks	x	
Nazicht van alle plastische voegen		5 Jaarlijks	x	
Nazicht ladder- en staphaken		Jaarlijks	x	
Nazicht ankerpunten		Volgens fabrikant	x	

14. Onderhoud en herstellingswerken

Reinigen van goten	Jaarlijks	x
Opkuisen zolders en controle op lekkages en aantastingen	Jaarlijks	x
Behandelen houten constructies tegen insecten en zwammen	20 jaarlijks	
Behandelen metselwerkconstructies tegen zwammen	20 jaarlijks	
Plaatselijk vervangen van geërodeerde bakstenen	5 jaarlijks	
Herstellen voegwerk in metselwerk	5 jaarlijks	
Herstellen plastische voegen	5 jaarlijks	
Onderhoudsschilderwerk houten en metalen buitenschrijnwerk	5 jaarlijks	
Onderhoudsschilderwerk gevels (indien gekozen wordt deze te schilderen)	5 jaarlijks	
Onderhoudsschilderwerk ijzerwerk incl. ontroesten	5 jaarlijks	
Herstellen beton	5 jaarlijks	
Baggeren van grachten	5 jaarlijks	
Onderhoud stookolie-installaties $\leq 100\text{kW}$	2 Jaarlijks	x
Onderhoud gasverwarmingsinstallaties $\leq 100\text{kW}$	Jaarlijks	x
Snoeien van bomen	2 keer per jaar	
Maaien van gazon	12 keer per jaar	
Herstel van verhardingen (zowel bestaand als nieuw)	2 keer per jaar	
Nazicht van de oude en nieuwe bomen	Om de 2 jaar	
Snoeien hagen	2 keer per jaar	
Snoeien/uitdunnen/ dood hout verwijderen	1 keer per jaar	
Snoeien opschot lindes	2 keer per jaar	
Bemesten van gazon	3 keer per jaar	
Bemesten van bomen, leibomen	1 keer per jaar	

7. OPVOLGING EN EVALUATIE

7. Opvolging en evaluatie

Dit beheersplan is opgesteld in functie van het onderhoud en de restauratie van kasteel Terlinden en zijn parkomgeving voor een periode van vierentwintig jaar. Daarnaast worden eenmalige maatregelen opgesomd in functie van eventuele restauratiewerken binnen deze periode.

INSTANDHOUDINGSWERKEN

Van de bouwdelen die in slechte staat verkeren zal de eigenaar jaarlijks een controle uitvoeren.

Voor de bouwdelen in goede staat zal een vijfjaarlijkse controle uitgevoerd worden.

Deze controles en de bijhorende instandhoudingswerken zullen uitgevoerd worden tot de restauratiewerken aanvangen.

Van de werken zal steeds een rapport worden bezorgd aan het agentschap Onroerend Erfgoed.

EENMALIGE WERKEN - RESTAURATIE

Na de goedkeuring van het beheersplan zal de procedure voor de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning opgestart worden en zullen er meerdere premiedossiers worden opgemaakt waarin de eenmalige werken worden opgenomen. Voor deze werken zal de eigenaar een erfgoedpremie aanvragen.

Het aanvragen en verkrijgen van erfgoedpremies is onder voorbehoud en wordt bepaald door de vigerende wetgeving. Deze regelgeving kan onderhevig zijn aan wijzigingen, al dan niet met terugwerkende kracht. De meest actuele Informatie hierover is terug te vinden op de website van het Agentschap Onroerend Erfgoed: <https://www.onroerenderfgoed.be/regelgeving>

Na toekenning van de erfgoedpremie en ontvangst van de stedenbouwkundige vergunning wordt overgegaan tot de aanbesteding en uitvoering van de restauratiewerken. De bouwheer zal het Agentschap Onroerend Erfgoed tijdig informeren van alle stappen.

Door middel van de werfverslagen wordt het Agentschap op de hoogte gehouden van de start, verloop en beëindiging van de werken. Tijdens de uitvoering van de restauratiewerken zullen steeds de nodige foto's worden genomen om deze werken te documenteren.

Na de beëindiging van de werken wordt een restauratieverslag opgemaakt conform het sjabloon opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Indien de eigenaar voor deze eenmalige werken geen beroep wenst te doen op een erfgoedpremie vraagt de opdrachtgever wel voorafgaandelijk toelating voor het uitvoeren van handelingen aan het beschermd monument. Na de werken bezorgt hij ten laatste zes maanden na de beëindiging van de werkzaamheden een uitgebreid verslag aan de buitendienst van het Agentschap Onroerend Erfgoed. Dit verslag omvat de aard van de werkzaamheden, de plaats, de datum, het resultaat en fotomateriaal.

TERUGKERENDE WERKEN – ONDERHOUD NA RESTAURATIE

Voor en na de restauratiewerken zal Monumentenwacht op regelmatige basis (minimum om de drie jaar) een inspectie uitvoeren om eventuele gebreken vast te stellen en te herstellen.

De eigenaar zal instaan voor het aanvragen van de periodieke keuringen van de installaties.

Zie ook de tabel onder punt 6.4 met vermelding van de periodieke werken.

Van alle periodieke onderhoudswerken wordt een verslag overgemaakt aan het Agentschap Onroerend Erfgoed. Alle verslagen worden door de bouwheer bijgehouden in een logboek. Deze verslagen bevatten steeds de aard van de werkzaamheden, de plaats waar ze werden uitgevoerd, datum en het resultaat en worden geïllustreerd met foto's.

Het onderhoudslogboek bevat een samenvatting die als volgt is opgemaakt.

Voorbeeld :

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Datum uitvoering	Uitvoerder	Factuur
Bv. vervangen leien	x		x	x/x/xxxx	Jan Jansens	Nr. x – X€
Bv. snoeien hagen		2maal/jaar	x	x/x/xxxx	Piet Pieters	Nr. x – X€
Bv. kappen esdoorn	x		nvt	x/x/xxxx	Piet Pieters	Nr. x – X€
Bv. restauratie schrijnwerk	x			x/x/xxxx	Peter Peetersen	Nr. x – X€
...						

8. EXTRA TOEVOEGINGEN

8. Extra toevoegingen

BIJLAGEN

Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)	Hoofdstuk 1
Lijst van geplande werkzaamheden	Hoofdstuk 6
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	Hoofdstuk 6
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	Bijlage 16
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	Niet van toepassing
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed	Niet van toepassing
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	Niet van toepassing
Lijst van cultuurgoederen	Niet van toepassing
Lijst van geplande werkzaamheden aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog	Niet van toepassing
Bibliografie (overzicht referenties)	Hoofdstuk 8
Actueel kadasterplan	Bijlage 1
Opmetingsplan	Bijlage 2
Toponiemenplan	Bijlage 3
Inventarisatieplan biotisch	Bijlage 4
Inventarisatieplan abiotisch	Bijlage 5
Ontwerpmatrix: vlakken, punten en lijnen	Bijlage 6
Ontwerpmatrix: ruimtelijkheid, articulatie en organisatie	Bijlage 7
Ontwerpmatrix: zichtassen	Bijlage 8
Erfgoedwaarden	Bijlage 9
Bomen- en plantenlijst	Bijlage 10
Fotoreportage landschapsstudie	Bijlage 11

Sonderingsputten	Bijlage 12
Bronnenlijst historisch- en materiaaltechnisch onderzoek	Bijlage 13
Plannen bestaande toestand	Bijlage 14
Lijst schrijnwerk	Bijlage 15
Parkeerplaatsen	Bijlage 17

8.1 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed. (sd). *Kasteeldomein Terlinden*. Opgeroepen op 07 27, 2020, van <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/278>

Agentschap Onroerend Erfgoed Vlaanderen. (sd). *Geoportaal*. Opgeroepen op mei 2020, van <https://geo.onroerenderfgoed.be>

Antrop, M. (2007). *Perspectieven op het landschap*. Gent: Academia Press.

Arboretum Wespelaar. (sd). *'Bel'trees' databank*. Opgeroepen op mei 2020, van <https://www.arboretumwespelaar.be>

Bakker, P. (1985). *Stinzenplanten*. Zutphen: Uitgeverij Terra.

Bodemverkenner. (2018, november). Opgehaald van Databank Ondergrond Vlaanderen: <https://www.dov.vlaanderen.be>

Boone, C. (2016, januari 31). *Kasteel Terlinden in Aalst: Kunst en natuur*. Opgeroepen op mei 2020, van https://catherinetine.blogspot.com/2016/01/kasteel-terlinden-in-aalst-kunst-en.html?_escaped_fragment_

Christian, T. (2019). *'Fagus sylvatica' from the website Trees and Shrubs Online*. Opgeroepen op juni 27, 2020, van <http://treesandshrubsonline.org/articles/fagus/fagus-sylvatica/>

Databank ondergrond Vlaanderen. (sd). *Digitale bodemkaart van het Vlaamse Gewest*. Opgeroepen op mei 2020, van <https://www.dov.vlaanderen.be>

de Koning, J., & van den Broek, W. (2009). *Dendrologie van de lage landen*. Zeist: KNNV Uitgeverij.

Ecopedia. (sd). Opgeroepen op mei 2020, van <https://www.ecopedia.be>

Geopunt Vlaanderen. (sd). Opgeroepen op mei 12, 2020, van Geopunt Vlaanderen: <http://www.geopunt.be/>

Instituut Natuur- en Bosonderzoek. (sd). *Biologische waarderingskaart*. Opgeroepen op mei 2020, van <https://www.inbo.be/nl/belang>

Inventaris Onroerend Erfgoed. (2020). *Terlinden of 'De Grote Verdoemenis'*. Opgehaald van BALat: <http://balat.kikirpa.be/object/101591>

Natuurpunt. (sd). *Honegem*. Opgeroepen op mei 2020, van <https://www.natuurpunt.be/natuurgebied/honegem#beschrijving>

Schaminée, J., Haveman, R., Hennekens, S., & Horsthuis, M. (2019). *Veldgids Plantengemeenschappen van Nederland*. Zeist: KNNV uitgeverij.

Stemgée, D., Van Den Bremt, P., Kampen, A., & De Wael, E. (1998). *De Flora van Honegem*. Turnhout: De Wielewaal, natuurvereniging v.z.w.

Tonckens, H., Leurs, W., & Hoeksema, R. (2020). *Basisgids Stinzeplanten*. Zeist: KNNV uitgeverij.

Wikipedia. (2020). *Kasteel Terlinden*. Opgeroepen op mei 2020, van https://nl.wikipedia.org/wiki/Kasteel_Terlinden

Woerdeman, T. (2018). *Tuinieren met Stinzeplanten*. Laag Keppel: Trudi Woerdeman.